

Lena Skattum

MASTEROPPGAVE
MEDIEVITENSKAP

MÅL FOR PRODUKSJONEN AV
LIVSSYNSPROGRAM I
RADIOALLMENNKRINGKASTINGEN

Våren 2008

Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo

Sammendrag / Abstract

Formålet med denne masteroppgaven er å belyse mål for produksjonen av livssynsprogram i norsk radioallmennkringkasting. Undersøkelsen tar utgangspunkt i ulike dokumenter som gir retningslinjer for livssynsprogrammene, samt intervju med programansvarlige i kanalene.

Livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen sees i lys av allmennkringkastingsoppdraget. Vi ser at livssynsprogrammene i dag dekker både religiøse og sekulære livssyn, og at de nyere allmennkringkasterne åpner opp for en ”lettere” og mindre tradisjonell tilnærming til området. Pluralistiske, postmoderne trender kommer til uttrykk. Kanalenes økonomi, tradisjon og profil virker inn på målene med livssynsformidlingen.

Et begrepsapparat blir formet for å belyse ulike mål i forbindelse med livssynsformidlingen i kanalene. Det skilles mellom ønske om formidling *i*, *av* eller *om* livssyn. Livssynsprogrammene i norsk allmennkringkasting er lite forsket på. Denne oppgaven gir et bidrag til kartleggingen av området.

Norwegian Public Service Broadcastings of today are instructed to produce programs with different views of life in a society which still carries Christian traditions, but concurrently grows more and more pluralistic, i.e. containing a diversity of worldviews. The main purpose with this thesis is to shed some light at the aims of the production of different worldview programs in the Public Service Radio Broadcastings. The thesis starting point is in documents and interviews with those responsible for the worldview programs.

The worldview programs presented in radio of the Public Service Broadcastings will be assessed based on their mission statements. Today the different worldview programs cover both religious and secular outlooks, and the more recently established Public Service Broadcastings have a lighter and less traditional approach to the matter. We recognize pluralistic and postmodern trends. Economy, tradition and profile affect the aims of the transmission.

A terminology is formed to illustrate the different aims in connection with the transmission of worldviews in the various channels. Here a distinction is made between introducing worldviews and presenting them. Little research has been made regarding the worldview programs in Norwegian Public Service Broadcasting. This thesis is a contribution to the survey of this field.

Forord

Disse månedene som jeg har jobbet med masteroppgaven har jeg fått møte mange mennesker som deler samme interessefelt som meg: Livssyn i offentligheten. Det har vært lærerike og spennende møter. Mitt ønske er at denne undersøkelsen kan bidra til at flere gjør seg opp noen tanker om hva slags plass livssyn skal ha i offentligheten, og da spesielt i allmennkringkastingen.

Det er mange som skal takkes. Først og fremst har jeg vært heldig og fått møte flotte mennesker som har ansvar for livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen. De har delt av sin jobb og sin hverdag. Deres villighet og åpenhet har gitt oppgaven verdifullt innhold.

Veileder Knut Lundby har ledet meg gjennom oppgavens mange faser, og fått meg til å vri hjernen inn på nye baner når det hele har tuklet seg til. Takk for positivitet, engasjement og kloke tanker!

Takk til Øyvind Førland Olsen, Eirin Venås Sivertsen og Sindre Storvoll, mine medstudenter som har fulgt meg opp med tanker og innspill.

Familie og Medier har gitt meg stipend til studiene. Tusen takk!

Jeg har også lyst til å rette en stor takk til kollegene mine på IKO - Kirkelig Pedagogisk senter. Takk for mulighet til å fullføre prosjektet, og for omsorg og interesse for meg og oppgaven. En spesiell takk til Erling Birkedal for svært konstruktive innspill og hjelp til å systematisere tankerekkene. Vera Irene Garum: takk for korrekturlesingen!

Pappa takkes for trofast oppfølging, støttespilling og tilbakemelding. Tusen takk også til resten av familien og til venner som har vært flinke til å gi meg liv, luft og lek under arbeidet.

Muselunden mai 2008,

Lena Skattum

Innhold

Sammendrag / Abstract	2
Forord	3
Innhold	4
1. Religion og livssyn på plakaten	7
1.1 Interesse for emnet	8
1.2 Problemstilling	9
1.3 Fag og fokus	12
2. Rammene for livssynsprogram i radioallmennkringkastingen.....	14
2.0 Mål med kapittel 2	14
2.1 Radioen og kringkastingen	15
2.2 Allmennkringkasting – en sosial oppfinnelse	16
2.3 Livssynsprogrammernes vei inn i allmennkringkastingen	20
2.3.1 Livssynsprogrammernes tidlige år.....	20
2.3.2 Radioen og religionen	22
2.4 Religion i offentligheten	23
2.5 Livssynsprogrammene og postmoderne medier	25
2.6 Livssynsprogrammene og dagens radioallmennkringkastere	26
2.6.1 NRK P1 og NRK P2.....	27
2.6.2 P4 Radio Hele Norge ASA (P4).....	28
2.6.3 Kanal 24 Norge AS	30
2.6.4 Institusjonelle forskjeller.....	31
2.7 Oppsummering	31
3. Metodisk tilnærming:	33
3.1 På jakt etter mål	33
3.2 Komparativ analyse og generaliserbarhet	34
3.3 Validitet i innsamling og analyse	35
3.3.1 Institusjonene og dokumentene	35
3.3.2 Informantene	37
3.4 Intervjuene	40
3.4.1 Semistrukturerte intervjuer.....	41
3.5 Analyse	42

3.6 Metodiske utfordringer	43
3.7 Oppsummering	44
4. Mål i dokumenter og intervjuer	45
4.0 NRK AS	45
4.1 NRK P1	46
4.1.1 <i>Gudstjenesten</i>	46
4.1.2 <i>Morgenandakten</i>	48
4.1.3 <i>Salmer til alle tider</i>	50
4.1.4 <i>Det skjedde i de dager</i>	52
4.1.5 <i>Mellom himmel og jord</i>	54
4.1.6 Redaksjonssjef i temaavdelingen, Petter Myhr	56
4.1.7 P1-sjef Sigrid Gjellan	58
4.1.8 Oppsummering NRK P1	60
4.2 NRK P2	62
4.2.1 <i>Verdibørsen</i>	62
4.2.2 P2-sjef Herborg Bryn	65
4.2.3 Oppsummering NRK P2	66
4.3 P4 Radio Hele Norge ASA	67
4.3.1 <i>Hos Gelius og Gelius og hvermann</i>	68
4.3.2 <i>Timen</i>	70
4.3.3 Programredaktør i P4, Andre Winje Arntzen	72
4.3.4 Oppsummering P4	74
4.4 Kanal 24 Norge AS	75
4.4.1 <i>Ærlig talt!</i>	75
4.4.2 <i>Møteplassen</i>	78
4.4.3 <i>Paradis</i>	80
4.4.4 Programredaktør i Kanal 24, Anne Jortveit	82
4.4.5 Jan Erik Pedersen, kanalsjef i Kanal 24	84
4.4.6 Oppsummering Kanal 24	86
5. Diskusjon og konklusjon	88
5.1 Livssynsprogrammene forstått i lys av allmennkringkastingsbegrepet	88
5.1.1 Livssynsprogrammene – et offentlig gode	89
5.1.2 Livssynsprogrammene i publikums tjeneste	90

5.1.3 Livssynsprogrammene i offentlighetens tjeneste	92
5.2 Tilnærming til formidlingen	93
5.2.1 Formidling i livssyn – forkynnesprogram	94
5.2.2 Formidling om livssyn – fagprogram	95
5.2.3 Formidling av livssyn – samtaleprogram og magasinprogram	95
5.2.4 Kanalenes formidling	96
5.3 Et livssynsmangfold i radioen	97
5.3.1 Fokus på historier	98
5.4 Subjektive mål i programproduksjonen	98
5.4.1 Alene om produksjonen	99
5.4.2 Mål i dokumenter	99
5.4.3 Sterke subjektive mål	100
5.4.4 Målene settes på lavt nivå	100
5.5 Validitet og reliabilitet i oppgaven	101
5.6 Konklusjon	102
6. Videre diskusjon: Livssynsprogram, hva nå?	104
Referanser.....	107
Intervjuer	112
Refererte internettsider	113
Vedlegg	114
Semistrukturert intervju	114

Tabeller:

1: Oversikt over analyseprogrammene; livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen mai-desember 2007	36
2: Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i NRK P1 i undersøkelsesperioden.....	38
3: Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i NRK P2 i undersøkelsesperioden.....	38
4: Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i P4 i undersøkelsesperioden.....	39
5: Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i Kanal 24 i undersøkelsesperioden.....	39

1. Religion og livssyn på plakaten

“We can hardly fail to notice the fact that religious traditions and communities of faith have gained a new, hitherto unexpected political importance. The fact is at least unexpected for those of us who followed the conventional wisdom of mainstream social science and assumed that modernization inevitably goes hand in hand with secularization in the sense of a diminishing influence of religious beliefs and practices on politics and society at large” (Habermas 2005a: 1).

I denne masteroppgaven vil jeg søke å finne mål for produksjonen av livssynsprogram i radioallmennkringkastingen (Sml. 1.2).

8. november 2007 la Petter Myhr, redaksjonssjefen for livssynsavdelingen i NRK P1, fram et radikalt synspunkt for Kringkastingsrådet.¹ Han hevdet at flere religioner enn kristendommen må bli forkynt i NRK. Redaksjonssjefen argumenterte med at religionens betydning er økende i samfunnet, og at mennesker har behov for tilgang på religiøse opplevelser.²

I Kringkastingsrådet ble forslaget godt mottatt (Frivik 2007). Rådsmedlem Grete Fossum fremholdt at det er viktig å sende forkynnelse³ i NRK for å avmystifisere religionene. Hun mente også at det er nødvendig å la flere religioner få komme til orde. Rådsmedlem Finn Egil Holm var uenig med Fossum og skeptisk til all form for forkynnelse, men han understreket at flere religioner må få slippe til dersom forkynnelsen skal videreføres i NRK.

Debatten om ulike livssyns plass i allmennkringkastingen er svært aktuell. Høsten 2007 ble det satt ned en arbeidsgruppe i NRK for å utarbeide en programplan som gjør at kristendommen ikke lenger er det eneste livssynet som forkynnes i kanalen. Åtti år med kristenmonopol var over da NRK P1 19. april 2008 sendte sine første ”ord for dagen” med monologer av personer fra ulike livssyn.⁴ Human-Etisk forbund har vært den største pådriveren mot religiøs forkynnelse i allmennkringkastingen i Norge. De ønsker å kvitte seg med all religiøs programproduksjon, ikke bare den kristne.⁵

¹ Dette var ikke første gang Myhr fremla dette synspunktet. Han foreslo det samme for kringkastingsdivisjonen i interndokumentet *Religion og livssyn i NRK* i august 2006.

² Forslaget møtte kritikk hos kristenledere i landet. Kirkerådsleder Nils Tore Andersen uttrykte bekymring for at dette ville svekke kristendommens plass i allmennkringkastingen (Eikeland og Friestad 2007).

³ Med forkynnelse menes her ren fremleggelse / rituell praksis av livssynsmessige overbevisninger, uten at dette blir møtt med journalistiske/kritiske spørsmål.

⁴ Spalten inngår i programkonseptet *Under samme himmel*, der Kjetil Lillesæter er programleder.

⁵ I oktober 2007 meldte Vårt Land at svensk radio hadde sendt sin første ateistiske ”andakt”. Pressesjef i Human-Etisk Forbund, Jens Brun-Pedersen, mener dette er en dårlig sekundærløsning (Jordheim 2007).

Religions- og livssynstemaer er både medievitenskapelig aktuelle,⁶ og hete temaer i samfunnsdebatten.⁷ Sekulariseringen, verdsliggjøringen, i Europa, har i mange år ført til at religiøs tro⁸ har blitt svært privatisert. Religiøse symboler og institusjoner har mistet autoritet, og stadig færre forfekter en tilhørighet til religion. Kirken har for lengst mistet sin posisjon som øverste makt i samfunnet. Livet blir forklart uten at det relateres til en Gud. Fornuften og utilitarismen, nyttemoralen, dominerer (Aadnanes 2002; Furseth og Repstad 2003: 101). De siste tiårene har man imidlertid vært vitne til en deprivatisering. Religiøse tradisjoner har tatt et oppgjør med sin marginaliserte posisjon i samfunnet og har vært flinke til å ta i bruk mediene for å fremme sitt budskap (Vries 2001: 16-17). Hånd i hånd med denne utviklingen har moderniteten som livsform og en postmoderne tankegang åpnet for at mediene i større grad har laget saker på individets muligheter og valg, også innenfor ulike livssyn og religioner (Clark og Hoover 1997: 15).

Ulike hendelser i det globale samfunnet har også virket inn på religioners publisitet de siste årene. Terror i religionens navn og religionenes ekspansjon i store deler av verden gjør livssyn og religion til viktige anliggender både i vitenskapelige kretser og i offentligheten generelt. Jürgen Habermas er blant dem som har fått øynene opp for religionens viktige plass i samfunnet. Da Habermas fikk Holbergprisen i 2005, brukte han sitt foredrag til å fremlegge en normativ teori om hvordan religiøse og sekulære mennesker bør snakke sammen i offentligheten.⁹ Også flere medievitenskapelige forskere har siden slutten av 1990-tallet samlet seg om sin interesse for den sterke koplingen mellom religion og medier. Annethvert år arrangeres en konferanse for medievitenskapelige forskere som konsentrerer seg om medier, kultur og religion.¹⁰

1.1 Interesse for emnet

Jeg har selv vært med og laget livssynsprogram i allmennkringkastingen. I 2003 hadde jeg en deltidsjobb i Norea Mediemisjon og produserte da livssynsprogram til P4. Denne erfaringen,

⁶ I USA har medieprofessoren Stewart Hoover stått sentralt i forskningen (Hoover 2006).

⁷ Sml. Kronikk-konkurransen i Aftenposten vinteren 2008. Mohammad Usman Rana vant med kronikken *Den sekulære ekstremismen*. Rana mener at det moderne norske samfunnet i økende grad er preget av sekulær ensretting. For at pluralismen skal ivaretas argumenterer han for at degraderingen av troende mennesker må opphøre (Rana 2008).

⁸ Kierkegaard skiller mellom overbevisning i eksistensielle spørsmål og viten i vesenssammenhenger (håndgripelige, konkrete spørsmål). Kierkegaard mener at et "trossprang" må til for å få en overbevisning i eksistensielle spørsmål (Kierkegaard [1844] 2004).

⁹ Sml. Habermas' bok: *Zwischen Naturalismus und Religion: philosophische Aufsätze* (2005).

¹⁰ Sml. <http://www.metodista.br/ev/conferencia> og <http://www.sigtnastiftelsen.se/cmrc/>

sammen med en generell interesse for religionens plass i samfunnet, og da spesielt i mediene, er utgangspunktet for denne oppgaven.¹¹

Etter å ha lett i både mediehistoriebøker, bøker om allmennkringkasting og i medieteorier generelt er jeg overrasket over hvor lite litteratur og forskning som har blitt gjort på dette feltet i Norge.¹² Jeg har måttet lete nøye i denne litteraturen for å finne en setning eller to som omtaler gudstjenesten/andakten i NRK, og utviklingen av mer debattpregede eller reportasjepregede livssynsprogram. Derfor er denne oppgaven et viktig bidrag i en kartlegging av en sektor av medievitenskapen som har blitt lite forsket på.

”Jeg måtte vel gått med skuddsikker vest resten av livet, hvis jeg hadde fjernet gudstjenesten fra NRK P1,” sa en smilende P1-sjef, Sigrid Gjellan, til meg da vi snakket om livssynsprogrammenes plass i kanalen. Livssyn er et følsomt tema, fordi det rører ved selve fundamentet i mennesket, hva det bygger livet sitt på. Antakelig er det derfor at diskusjonene på området blir store, og kanskje er det også derfor at temaet ikke tas opp eller diskuteres i stor grad i mediehistorien.¹³ Livssyn er et tema vi vet er der, men som kan være vanskelig å forholde seg til. Et slags ”nødvendig onde”.

Jeg tror det er på tide at forskere i medievitenskapen, som resten av samfunnet, setter religion og livssyn på dagsorden. Livssynsprogrammene bør ikke bare finnes som et programkrav i kanalenes vilkår og vedtekter, men det bør vites hvorfor det i det hele tatt produseres livssynsprogram i allmennkringkastingen: Hva ønskes med programmene? Denne oppgaven er et bidrag til en kartlegging av nettopp dette.

1.2 Problemstilling

Jeg har følgende problemstilling:

Hvilke formulerte mål kan forme produksjonen av livssynsprogram i radioallmennkringkastingen?

¹¹ Jeg tok journalistikkutdannelsen min på mediehogskolen Gimlekollen, en kristen privat høyskole. Dermed startet jeg allerede her, ved begynnelsen av medieutdannelsen, en tankegang rundt medier og livssyn og koplingen mellom dem (www.mediehogskolen.no).

¹² Sindre Storvoll opplevde det samme i 2007 da han i sin masteroppgave undersøkte om det var kristenfiendtlighet i norsk presse (Storvoll 2007).

¹³ Sml. NRKs mål i tidlig fase om ikke å skape splid i folket (Dahl 1999).

Med ”mål” mener jeg her ambisjoner, formål eller det man ønsker å oppnå med programmene.¹⁴ Jeg har et ønske om å belyse hva de ansvarlige for livssynsprogrammene tenker når de setter seg ned for å lage program. Hva de programansvarlige selv mener programmet skal være og bety for lytteren. Jeg ønsker også å avdekke hva som er kanalens linjer på området og hvilke andre formulerte mål som kan forme produksjonen. Måldokumenter, mediepolitiske dokumenter, konsesjonsvilkår og vedtekter inngår i analysen.

Målene med livssynsprogrammene vil sannsynligvis være formet av kanalenes profil, mål og strategier: økonomi, mål om markedsandeler og konsesjoner spiller inn sammen med Norges generelle mediepolitikk. Målene kan være uttalte og uuttalte. Ikke alle slike mål kan være mulige å hente ut av den empirien jeg får samlet gjennom dokumenter og intervjuer i denne oppgaven. Også uforutsett påvirkning, andre forhold og rammebetingelser kan forme programmene. Derfor blir det de formulerte målene, skriftlige og muntlige, jeg kartlegger her.

Målene kan være kortsiktige eller langsiktige, og vil styre utvelgelse av stoff og vinkling av saker. For å avdekke målene som kan forme livssynsprogramproduksjonen er det naturlig å se på programkonseptene heller enn å analysere produserte enkeltprogram. Jeg bruker formuleringen ”kan forme” da jeg ikke får målt om målene faktisk former, eller om andre faktorer spiller inn og former programmene mer enn hva målene gjør. Jeg belyser heller ikke om målene oppnås, eller om lytterne oppfatter de programansvarliges mål med programmene.

Livssynsprogrammene jeg ønsker å fokusere på i denne oppgaven, er program som kanalene selv definerer som ”rene” livssynsprogram, og som de rapporterer inn til Medietilsynet i sitt årlige allmennkringkastingsregnskap.¹⁵ Disse programmene blir omtalt i oppgaven som ”definerte” livssynsprogram. Innslag eller temaprogram i andre typer program er ikke analysert her.

Med ”livssynsprogram” mener jeg dessuten både religiøse program og program som er preget av sekulære livssyn. I oppgaven vil programmene stort sett gå under fellesbetegnelsen ”livssynsprogram”, da jeg med Per M. Aadnanes betrakter også religioner som livssyn. Et livssyn inneholder ifølge Aadnanes komponentene virkelighetsoppfatning, menneskesyn og verdisyn (Aadnanes 2002: 19). Han mener at en religion, i tillegg til livssynenes komponenter, innebærer en ”tru på overnaturlige makter og ordninger, personlege eller

¹⁴ Sml. ”Mål” i ordlista: ”[...] endepunkt; noe en arbeider for, strever etter å oppnå; formål, plan, mening [sic.]” [online] Tilgjengelig: <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>.

¹⁵ Allmennkringkastingsregnskapet er en rapport som redegjør for allmennkringkasternes programvirksomhet det foregående år og som er pålagt allmennkringkastere (Sml. for eksempel NRKs vedtekter.)

upersonlege, som mennesket har eitt eller anna forhold til, som det oppfattar som vesentleg og prøver å innretta livet sitt etter” (Aadnanes 2002: 12). Livssynsprogram i allmennkringkastingen blir da program som omhandler ett eller flere av elementene i et livssyn. De kan også omhandle religiøse aspekter. Denne vide definisjonen viser en utvikling på området. I formuleringer i offentlige dokumenter som omhandler denne delen av allmennkringkastingsoppdraget kan vi se at ordet ”livssynsprogram” er det som benyttes mest (Sml. konsesjonsvilkår, allmennkringkastingsregnskap og lignende). Dette i motsetning til for eksempel kringkastingssjef Ustvedt (1969), som på 1960-tallet konsekvent brukte ”religiøse program” som term. Endringen i begrepsbruk vitner om samfunnsmessig endring, sekularisering og et større livssynsmangfold, og vil nødvendigvis påvirke hva slags mål som kan forme disse programmene.

Når jeg har valgt bare å undersøke livssynsprogrammene i radioen, og ikke også i tv, er det for å avgrense stoffet. Samtidig er radioen et medium jeg kjenner selv, siden jeg har en journalistisk utdanning med spesialisering innen radio.

Allmennkringkastingskanalene på radiosiden i Norge er i 2007 Kanal 24 Norge AS (heretter kalt Kanal 24),¹⁶ P4 Radio Hele Norge ASA (heretter kalt P4) og NRK AS (heretter kalt NRK) med kanalene P1, P2 og P3.¹⁷

Siden det er de ansvarliges tanker jeg er ute etter, har jeg valgt å intervju programledere, programsjefer/redaktører og kanalsjefer i de tre kanalene. I tillegg ser jeg på måldokumentene til de programmene som har slike dokumenter, P4s og Kanal 24s konsesjonssøknader og vilkår, NRKs vedtekter og NRK-plakaten som ble fremmet i statsråd 09. november 2007 (St.meld. nr.6, 2007/2008).¹⁸

Innhenting av empiri spenner over tidsrommet mai 2007 til desember 2007. Mye har skjedd i kanalene i løpet av undersøkelsesperioden, og også våren 2008. TV 2 Gruppen solgte store deler av sitt eierskap i Kanal 24 til SBS Radio Norge i desember 2007, noe som førte til store omveltninger i staben. NRK har hatt en pågående prosess om hvordan de skal løse livssynsprogramkravet i den nye NRK-plakaten. Alle intervjuer ble gjort i 2007 – og også de fleste dokumenter ble hentet inn da. Oppgaveskrivingen har imidlertid pågått helt frem til

¹⁶ Kanal 24 endret navn 21. april 2008. De tok navnet ”Radio Norge”.

¹⁷ NRK har en rekke nisjekanaler som ikke når like bredt ut som P1, P2 og P3. Mange av disse sendes på DAB og på Internett. I denne oppgaven blir bare NRK P1 og NRK P2 undersøkt, siden kun disse kanalene sender definerte livssynsprogram (ifølge NRKs allmennkringkastingsregnskap 2006).

¹⁸ Jeg har forholdt meg både til NRKs vedtekter som selskapet fortsatt skal styres etter, og til den nye NRK-plakaten som er politisk forpliktende. NRK-plakaten ble behandlet i Stortinget 14. mars 2008.

begynnelsen av mai 2008. Jeg satte strek for å trekke inn ny informasjon om utvikling i kanalene 25. april 2008.

1.3 Fag og fokus

Dette er en medievitenskapelig undersøkelse. Medievitenskapen har sitt utspring fra mange ulike fagfelt innenfor samfunnsvitenskap og humaniora, og inspireres dermed blant annet av statsvitenskap, psykologi, økonomi og sosiologi.

Medievitenskap er studiet av den medierte kommunikasjonens fremvekst, strukturer og prosesser. Både medienes avsender, budskap og mottakere blir satt i fokus, ut fra en kultur- og samfunnssammenheng. Undersøkelsen min er rettet inn mot produksjonssiden i medieforskningen, ikke mot innholdet i produksjonen eller mot hvordan programmene oppfattes av publikum. Jeg er ute etter å finne hvilke mål som kan forme det medierte budskapet fra senderen i kommunikasjonskjeden. Med andre ord er jeg ute etter hvilke mål de produksjonsansvarlige har for sin produksjon av livssynsprogram, og også hvilke institusjonelle mål som virker inn på produksjonen av livssynsprogrammene i dagens radioallmennkringkasting. Samtidig ser jeg litt tilbake i tid for å finne hvorfor livssynsprogrammene i utgangspunktet blir sendt og etter hvert pålagt allmennkringkastingen. Slik sett er jeg også litt innom livssynsprogrammenes fremvekst.

Oppgaven er i stor grad basert på intervjuer. Informantene forteller meg en historie om sitt personlige og profesjonelle forhold til livssynsprogrammene de har ansvar for. Historier er ikke isolerte individuelle prosjekter, men skapes i samspill med andre historier, og med andre fortellere (Løvheim 2007: 11). Slik har jeg forsøkt å sette informantenes ulike fortellinger sammen, og funnet en større fortelling, som kan si noe om de relasjoner og faktorer som spiller inn for individenes historier – og som sier noe om mål på ulike nivå, og hvordan disse målene påvirker hverandre.

Denne oppgaven dreies mot den sosiologiske siden av medievitenskapen. Sosiologien er læren om menneskers sosiale liv, eller relasjonene mellom individer og grupper. Faget gir oss grunnlag for å forstå kulturen og samfunnet vi lever og fungerer i. I noen grad retter jeg meg mot den delen av sosiologien som befatter seg med religion – religionssosiologien. Jeg trekker inn noe religionssosiologi for å klargjøre den livssynsmessige konteksten som livssynsprogrammene opererer innenfor. Religionssosiologi går ut på å studere religionens plass i den sosiale konteksten (Repstad 2000). På samme måte som mediene influerer livet vårt og hele tiden gir oss beskjed om hva samfunnet dreier seg om, forholder alle mennesker

seg til livet og de eksistensielle spørsmålene. Menneskene har et livssyn – som ikke nødvendigvis innebærer en religiøs tro.

Denne oppgaven er, som religionssosiologien, ikke ute etter å finne ut hva som er objektivt sant innen livssyn og religion – hvordan dette kommer ut over radiobølgene. Den søker heller å gi et sant bilde av hvilke mål som formuleres og slik kan påvirke livssynsprogrammenes utforming og innhold. Sosiologien innebærer en tolkning,¹⁹ på samme måte som denne oppgaven blir en tolkning av hva informantene og dokumentene sier.

Oppgaven er i hovedsak et empirisk prosjekt. Informantenes utsagn og fortellinger gir meg objektene jeg søker å finne – mål for livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen. Enkelte dokumenter har gitt meg forståelse av materien jeg går inn i. Mediehistoriebøker, offentlige dokumenter, årbøker og protokoller er dokumentene som i hovedsak har blitt brukt for å gi meg innsikt i et lite omtalt område av norske medier. Jeg bruker teori på tre måter i oppgaven. På den ene siden bruker jeg teori for å få en forståelse av livssynsprogrammenes plass og rolle i norsk radioallmennkringkasting. På den andre siden bruker jeg teori for å utvikle en forståelse av de livssynsprogrammene som finnes i radioallmennkringkastingen i undersøkelsesfasen. Jeg drar til sist veksler på teori som grunnlag for tolkning av empirien.

Teori og forståelse presenteres i kapittel 2. I kapittel 3 presenterer jeg hvordan jeg har gått fram rent metodisk. Empirien, som fokuserer på informantenes egne ord, presenteres i kapittel 4. I kapittel 5 og 6 presenterer jeg egne konklusjoner og refleksjoner.

¹⁹ Alt blir ikke relativistisk i sosiologien selv om den innebærer tolkning. Ikke alle overbevisninger og ideer er like sannsynlige (Furseth og Repstad 2003).

2. Rammene for livssynsprogram i radioallmennkringkastingen

”Vi har plikt til å avspeile landets religiøse liv, med den styrke og den mangesidighet som dette til enhver tid måtte ha” (Ustvedt 1969).

NRK-sjef Hans Jacob Ustvedt satte i 1969 ord på kringkastingens oppgaver og posisjon i samfunnet. Han er den kringkastingssjefen som tydeligst har omtalt kringkastingens oppgaver på det livssynsmessige området.

Ustvedt la i sitt innledningsforedrag til Kringkastingsrådet i 1969 vekt på at folket har rett til å forvente at kringkastingen tar deres religiøse liv på alvor, og dermed gir dem religiøs forkynnelse – og da spesielt av kristendommen. Selv om det i flere tiår har blitt argumentert for at forkynnelsen hører hjemme i kringkastingen, har fenomenet også vært kontroversielt.²⁰ I sitt foredrag i 1969 legger Ustvedt fram en dynamisk forståelse av NRKs oppgave når det gjelder dekning av religiøse saker. Han mener NRK må sende program som avspeiler landets livssynsmessige samtid, noe som krever en stadig sondering av samfunnets livssynsforhold.

Ved kringkastingens start på 1920- og 1930-tallet ble gudstjenester og andakter sendt nærmest som en selvfølgelighet, og bortsett fra noen debatter i Kringkastingsrådet har ikke programmene vært mye prinsipielt diskutert. Ustvedts prinsipielle tanker er derfor av spesiell betydning i forhold til religionens plass i kringkastingen.

2.0 Mål med kapittel 2

Nettopp hva Ustvedt poengterte i 1969, er det jeg ønsker å belyse i kapittel 2:

livssynsprogrammenes plass i radioallmennkringkastingen. Målet er at kapittelet skal gi grunnlag for se allmennkringkasterne og livssynsprogrammene sammen, og øke forståelsen av empirien i kapittel 4.

Jeg er ute etter sammenhengen mellom radio, allmennkringkasting og livssynsprogram. Først vil jeg gi en innføring i radioen og kringkastingen, siden det er radiomediet det dreier seg om her. Deretter vil jeg rette søkelyset mot allmennkringkastingen. Jeg vil beskrive hva allmennkringkastingsbegrepet innebærer, siden denne sosiale oppfinnelsen gjør at allmennkringkastingskanalene blir pålagt å sende livssynsprogram.

²⁰ Sml. diskusjonen under Kringkastingsrådsmøtet i november 2007 (Kringkastingsrådets protokoller 2007).

I delkapittel 2.3 belyser jeg livssynsprogrammenes vei inn i allmennkringkastingen, og belyser hvordan radiomediet egner seg som medium for å formidle religion. For å sette livssynsprogrammene inn i en sosiologisk og samfunnsmessig ramme er kapittel 2.4 viet til religionens plass i offentligheten, før jeg tilnærmer meg livssynsprogrammene i dagens allmennkringkastere ved å belyse livssynsprogrammene i postmoderne medier.

Til slutt i kapittel 2 gir jeg en beskrivelse av dagens radioallmennkringkastere for å gi et innblikk i de institusjonelle rammene rundt livssynsprogrammene.

2.1 Radioen og kringkastingen

Mens radioen i seg selv er en teknisk oppfinnelse, er kringkastingen en sosial oppfinnelse. I Norge var Marinen de første som brukte de nye telegraferingsmulighetene under unionskrigen i 1905. Radioentusiastene, som også var amatører på området, spilte en rolle i etableringen av regelmessige sendinger på faste stasjoner. Dette ble kjent som ”broadcasting” eller på norsk ”kringkasting” (Bastiansen og Dahl 2003: 245). I de fleste vesteuropeiske landene var staten etter hvert en ivrig og engasjert deltaker i kringkastingsspørsmål, og i løpet av 1920-tallet var tendensen at statsdrift ble en naturlig eierform i de fleste landene.

I Norge hadde fire private selskaper hånd om kringkastingen på 1920-tallet. De hadde ikke kapasitet til å gjøre radioen til et riksdekkende medium. Siden det var klart at radiobølgene kunne nå alle, ønsket staten å ha eierskap over den nye oppfinnelsen, som de mente hadde stor mobiliseringskraft. For å kunne virke samlende og opplysende for hele det norske folket var det derfor viktig at radioen ble gjort riksdekkende. Målet var at kringkastingen ikke skulle føre til regionale skjevheter, eller bli organisert slik at noen tjente penger på den. I 1933 tok derfor Kultur- og kirkedepartementet over de private aksjonærenes aktiva, og etablerte ved lov Norsk rikskringkasting, NRK. NRK ble organisert som et monopol som forvaltet et stykke av statens enerett. Slik kom kringkastingen på linje med skolen og kirken, og mediet fikk en særstilling blant meningspåvirkerne i landet.²¹

Etableringen av NRK ble gjort selv om flere politiske partier, samt stemmer i pressen, var skeptiske til statsdrift.²² Dessuten ble NRK fra starten av underlagt Kirke- og undervisningsdepartementet. Enkelte politikere og pressefolk reagerte også på dette.

²¹ Det tok noen år for radioen å bli vanlig i norske hjem. I desember 1940 dekket NRKs lisenstill over halvparten av opplagstallet for alle landets aviser, og de regnet selv med at radioen ble lyttet til av halvparten av landets befolkning (Dahl 1999: 223).

²² Spesielt Aftenposten var skeptisk til statsdrift og fulgte NRK-ledelsen med et kritisk blikk (Bastiansen og Dahl 2003: 249).

Storingsrepresentant Johan H. Andersen fra Høyre fant det betenkelig at kirkeministeren skulle bestemme hva folket fikk høre (Bastiansen og Dahl 2003: 246). Likevel var det stort flertall for at NRK skulle være en statlig kanal.

2.2 Allmennkringkasting – en sosial oppfinnelse

For å belyse hvordan de ulike kanalene gjennom sin status som allmennkringkastere får statspålagte plikter i programproduksjonen, som for eksempel det å produsere livssynsprogram, vil jeg i dette delkapitlet diskutere hva begrepet *allmennkringkasting* innebærer.

Allmennkringkasting kommer fra engelske *Public Service Broadcasting*, et begrep som ble brukt for å beskrive den britiske radiokanalen BBC på 1920-tallet. Etter at lisensfinansierte NRK hadde hatt et halvt århundre med monopol på kringkasting i Norge, åpnet staten i 1981 for radiokanaler og tv-kanaler utenfor NRK-systemet og med private eiere.²³ NRK fikk behov for å skille seg ut fra de andre kanalene. De tok i bruk allmennkringkastingsbegrepet for å beskrive seg selv. Fra 1990-tallet fikk også kommersielle kanaler, TV2 (1992), P4 (1993) og Kanal 24 (2004), allmennkringkastingskonsesjoner, og staten definerte kanalene som allmennkringkastingskanaler. Slik sett har allmennkringkastingsbegrepet utviklet seg, og utvidet seg. Mens det tidligere ble brukt om kringkasting eid av staten og uten reklame, finnes det i dag flere kommersielle allmennkringkastere med private eiere.

Allmennkringkasting skal være til for samfunnet, for borgerne. Begrepet i seg selv er mye brukt, og de som benytter seg av begrepet, gir det ulik betydning. NRK har en tradisjon og historie over seg som gir institusjonen et slags belærende og paternalistisk preg. Derfor er NRK et godt eksempel på en ”allmennkringkasting” som er formet av statlige mål om hva befolkningen skal få fra mediene, en samfunnsinstitusjon som har noe godt ved seg, fordi den sørger for opplæring og enhet (Thurén 1997). For kommersielle kanaler kan allmennkringkastingen være et kvalitetsstempel, men også en hemsko fordi allmennkringkastingsoppraget innebærer konsesjonsforpliktelser som legger bånd og reguleringer på kanalen – slik at den kanskje ikke makter å nå sine økonomiske mål. Kanal 24

²³ Nitten foreninger og andre sammenslutninger, deriblant menigheter, fikk konsesjon til å danne lokalradiostasjoner (Dahl og Bastiansen 1999).

er et eksempel på en kanal som har slitt økonomisk, noe som har gått ut over allmennkringkastingspliktene (sml. kapittel 2.6 3).²⁴

Utvidelsen av begrepsbruken har gjort det vanskelig å gi noen presis definisjon av allmennkringkastingsbegrepet. I sin doktoravhandling *Public Television in Transition*, beskriver Trine Syvertsen enkelte fellestrekk som kjennetegner Public Service Broadcasting eller allmennkringkasting. Disse karakteristikene er at kanalene har et ansvarsforhold til borgerne/publikum heller enn til staten og markedet, og at staten tilegner kanalene en del privilegier og plikter (Syvertsen 1992). Slik ser vi at allmennkringkasterne blir verktøy som brukes for å nå overordnede mediepolitiske målsettinger.

Ifølge Syvertsen (1999) har *public service* eller *allmennkringkastingen* tre tradisjonelle hovedbetydninger. For det første skal allmennkringkastingen være *et offentlig gode*, det skal gi samtlige borgere et kvalitetsprodukt. For det andre skal allmennkringkastingen foregå *i offentlighetens tjeneste*. Borgerne skal få den informasjonen og de kunnskapene de trenger for å fungere som samfunnsborgere. Til slutt skal allmennkringkastingen være *i publikums tjeneste*. Den skal tjene forbrukernes interesser som individuelle kunder.

Våren 2007 la Kultur- og kirkedepartementet, ved statsråd Trond Giske, fram en stortingsmelding: *Kringkasting i en digital fremtid* (St.meld. nr. 30, 2006/2007). Her understreker departementet at allmennkringkastingen under skiftende regjeringer har blitt sett på som et svært viktig virkemiddel for å sikre overordnede mediepolitiske målsettinger.²⁵ De fortsetter med at ”Regjeringen vil føre en politikk som sikrer et fortsatt sterkt allmennkringkastingstilbud i Norge med klare programforpliktelser overfor brede og smale grupper” (St.meld. nr. 30, 2006/2007: 45). Departementet mener de tre punktene om allmennkringkasting som ble nedsatt under den forrige store mediepolitiske gjennomgangen seks år tidligere (St.meld. nr. 57, 2000/2001), fortsatt er gjeldende:

1. Allmennkringkastingen er et offentlig landsdekkende gode som skal være tilgjengelig for alle til en rimelig pris.

²⁴ Kanal 24s økonomiske problemer gjorde at TV2 i desember 2007 bestemte seg for å selge store deler av kanalen til SBS Radio Norge, noe som gjorde at flere av de profilerte programlederne sa opp sin stilling, fordi de mente at Kanal 24 ville skifte profil under den nye eieren (Skogseth 2008).

²⁵ I Soria Moria-erklæringen fremhever regjeringspartiene følgende overordnede mediepolitiske målsettinger: 1) Sikre ytringsfrihet, rettssikkerhet og et levende demokrati. 2) Motarbeide ensretting og stimulere til mangfold, kvalitet og norsk eierskap. 3) Opprettholde allmennkringkastere i radio og fjernsyn med klare programforpliktelser overfor brede og smale grupper. 4) Beholde NRK som lisensfinansiert, reklamefri allmennkringkaster og videreføre NRKs rolle som formidler av kultur, språk og nasjonal identitet. NRKs distriktskontorer skal gis gode utviklingsmuligheter (Soria Moria-erklæringen 2005).

2. Mediene skal tjene publikums behov som individuelle mediebrukere, ikke som et kollektiv av samfunnsborgere.

3. Allmennkringkasterne har ansvar for å overvåke maktøverne og fremme den offentlige samtalen. Dessuten skal de bidra til at alle borgere får den informasjonen de trenger for å kunne delta aktivt i demokratiske prosesser og tilby program som kan bidra til innsikt, refleksjon, opplevelse og kunnskap.

Disse punktene er svært forenlige med Trine Syvertsens definisjon av allmennkringkastingsbegrepets tradisjonelle innhold. Kultur- og kirkedepartementet sammenlikner punktene fra stortingsmeldingen i 2000/2001 med en rekommandasjon Europarådet vedtok i januar 2007 om allmennkringkasternes oppdrag i informasjonssamfunnet (St.meld. nr. 30, 2006/2007). De mener punktene samstemmer i stor grad, men departementet poengterer at allmennkringkasterne hele tiden må forholde seg fleksibelt til endringer i teknologien og i samfunnet. Departementet mener derfor at det verken er ønskelig eller mulig å nå fram til en endelig og autoritativ definisjon av allmennkringkastingsbegrepet.

EU vedtok i 1997 en protokoll om allmennkringkasting (St.meld. nr. 30, 2006/2007: 45). Denne slår fast at allmennkringkastingen står i sammenheng med de demokratiske, sosiale og kulturelle behovene i alle samfunn, og poengterer at det også er viktig å opprettholde mediemangfoldet. EU overlater til medlemslandene å gi allmennkringkastingsbegrepet innhold slik at det står til konteksten i det aktuelle landet.

I Norge beskrives kanalenes oppdrag i konsesjonsvilkårene, eller kanalenes vedtekter, og blir fulgt opp av Medietilsynet,²⁶ som har makt til å ilegge kanalene sanksjoner²⁷ dersom de ikke lever opp til det som kreves av dem.²⁸

Siden det er vanskelig å definere hva en allmennkringkaster skal være, slet Allmennkringkastingsrådet i sin tid med å være tydelige rådgivere i hva slags innhold

²⁶ Fram til 2005 ble tilsynet med norske allmennkringkastere utført av Allmennkringkastingsrådet. Dette ble opprettet i 1996 for å melde tilbake til myndighetene om hvorvidt allmennkringkasterne utførte sine oppgaver (Syvertsen 2004: 180). I 2005 overtok Medietilsynet (tidligere Statens Medieforvaltning) denne oppgaven (medietilsynet.no).

²⁷ I 2006 fikk for eksempel Kanal 24 sanksjon i form av advarsel fra Medietilsynet for ikke å ha levert livssynsprogram etter vilkårene (medietilsynet.no).

²⁸ Brudd på vilkårene fører til sanksjoner etter det til enhver tid gjeldende kringkastingsregelverk. (Sml. kanalenes konsesjonsvilkår.)

allmennkringkasterne skulle ha.²⁹ Allmennkringkastingsrådet tolket at allmennkringkasterne skulle leve opp til fem hovedkriterier (AKR 1996):

1. Sendingene skal kunne mottas av hele befolkningen.
2. Sendingene skal inneholde en variert programmeny med programmer for så vel brede som smale lytter-/seergrupper, herunder barn og unge, den samiske befolkningsgruppe, etniske og andre minoriteter.
3. Det skal være daglige nyhetssendinger og solid, løpende orientering om viktige samfunns- og kulturspørsmål, nasjonalt og internasjonalt.
4. Allmennkringkastingsprogrammene skal bidra til å styrke norsk språk, identitet og kultur.
5. Allmennkringkastingskanalene skal ha redaksjonell frihet.

Programkravene til allmennkringkastingskanalene er nedfelt i konsesjonsvilkårene hos de kommersielle kanalene og i NRKs vedtekter/NRK-plakaten. Disse programkravene er imidlertid ikke svært detaljerte. Det ble derfor tydelig at Allmennkringkastingsrådet ble synsere og rådgivere ut fra kriterier som ikke var tydelig formulert verken mediepolitisk eller i kanalenes konsesjonsvilkår og vedtekter.

Thorsten Thurén (1997), tidligere universitetslektor ved institutt for journalistikk, medier og kommunikasjon ved Stockholms universitet, mener "Public service" har fått ord på seg for å være paternalistisk, litt ovenfra og ned. Publikum skal læres opp i hva som er viktig både av holdninger og kunnskap. Samtidig mener han at de nye kommersielle kanalene tilfredsstiller publikums mest primitive behov. I stortingsmeldingen *Kringkasting i en digital fremtid* påpeker Kultur- og kirkedepartementet noe av det samme ved å si at flere kanaltilbud ikke nødvendigvis fører til større mediemangfold (St.meld. 30, 2006/2007: 45). Flere undersøkelser poengterer at radiokanalers kamp om markedsandeler, gjør at de fører noenlunde lik programpolitikk, siden de søker etter den gjennomsnittlige lytteren. Dermed får de et ensartet preg (Aarø 2005, Linnestad og Michelsen 2005). Thurén mener det er viktig for allmennkringkasterne i dag ikke bare å tilby et annet programtilbud enn de kommersielle kanalene, men også å bli en inspirerende røst inn i demokratiske samtaler. Dette tror han kan skje dersom samfunnsprogrammene ikke blir borte til fordel for program som inneholder enfoldig underholdning fremfor folkeopplysning. De norske kommersielle

²⁹ Rådet hadde en rådgivende funksjon, og det ble oppnevnt etter at de private allmennkringkasterne hadde fått kritikk i lengre tid for sin programprofil (Syvertsen 2004: 181).

allmennkringkasterne har dermed en spesiell utfordring her, i og med at de skal være lettbenete og appellere til store lyttergrupper, samtidig som de skal utføre sine programplukter som allmennkringkastere.

Også Trine Syvertsen poengterer noe som kan sammenholdes med Thuréns anliggender. Hun mener at man de senere årene kan se en forskyvning av meningsinnholdet i ordet *allmennkringkasting*, at to av de tradisjonelle betydningene av ordet, *et offentlig gode*, og *i offentlighetens tjeneste*, forskyves mot den tredje betydningen: *kringkasting i publikums tjeneste*. Med dette mener Syvertsen at hensynet til publikum som individuelle medieforbrukere gradvis blir overordnet hensynet til en kulturinteressert og demokratisk orientert offentlighet (Syvertsen 1999).³⁰

2.3 Livssynsprogrammenes vei inn i allmennkringkastingen

Gjennomgangen over sier noe om hvordan allmennkringkastingsbegrepet blir forstått, og noe om hva radio er. Jeg vil her gå nærmere inn på livssynsprogrammenes plass og rolle i radioallmennkringkastingen. For å gjøre det vil jeg gå langt tilbake i tid, da disse programmene ble oppfattet som en selvfølge³¹ av NRK-ledelsen.

2.3.1 Livssynsprogrammenes tidlige år

Den første religiøse tradisjonen som tok i bruk kortbølgemulighetene var Vatikanstatens romersk katolske kirke³². Vatikanstaten var mange år forut for USA, som opprettet private religiøse kringkastere på tidlig 1930-tall (Wood 1992: 215).

Både protestanter og katolikker så muligheten til å spre sitt budskap, slik misjonsbefalingen³³ pålegger dem, og slik som også flere europeiske radioselskaper benyttet anledningen til å gjøre (Woods 1992: 215, Wolf 1984: 3, Biener 1994).³⁴

Sommeren 1922 ble talen til presten Dr. J. Boon sendt over en radius på cirka 100 miles fra Peckham i Sørøst-London. Det var første gang at flere i menigheten hørte radio.

³⁰ Dette skjer blant annet gjennom at nye tjenester ikke dekker de områdene av landet som er mest kostbare å dekke, ved at det oppnevnes kommersielle allmennkringkastere, fokuseres på antall lyttere/seere (Syvertsen 1999).

³¹ Sml. Ustvedt i 1969.

³² Marconikompaniet, med Guglielmo Marconi selv i spissen, konstruerte en transmitter i Vatikanstaten, og gav pave Augustus en fantastisk mulighet til å nå enda lenger ut enn til tilhørerne på Petersplassen. Siden den gang har Vatikanstaten stadig utviklet sitt senderutstyr, og har i mange tiår vært verdens største religiøse SW broadcaster. Staten har et svært moderne kringkastingssenter (Wood 1992: 215).

³³ Sml. Matt 28, 18-20.

³⁴ I Norge opererer Norea Mediemisjon (stiftet i 1956), som blant annet produserer sendinger til Kanal 24. Norea har som mål å gi mennesker "håp for livet og evigheten" (www.norea.no).

Boon selv mente at radioen kunne være et verdifullt verktøy i å bringe evangeliet inn i hjemmene til folket (Wolf 1984: 3).

I oktober 1922 ble John Reith den første administrerende direktøren av British Broadcasting Company (BBC). Fra dette året var det bare BBC som var lovlig engasjert i kringkasting i Storbritannia, og BBC skulle tilby ”Public Service”: allmennkringkasting. Reith var ung da han ble sjef i BBC, og han var svært religiøs. BBC ble preget av dette, og fra starten av ble søndagene satt av til andakt, opplesning fra Bibelen og gudstjenester (Wolf 1984).³⁵

Også i Sveriges Radio var kristen forkynnelse og gudstjenester med fra starten av, som en selvfølge. Sveriges Radio gav sendetid og teknisk assistanse til kirkene i Sverige, slik at de kunne komme med kunngjøringer og overføre gudstjenester (Linderman 1993: 33).

Kringkastingen i Norge liknet mye på BBCs modell,³⁶ og som i BBC fikk kristendommen plass i norsk radio helt fra kringkastingens start. Søndagens gudstjenester var selvskrevne programposter fra 1924.³⁷ Og i 1931, mens kringkastingen fortsatt var privat finansiert, ble også andaktene faste innslag hver morgen (Dahl 1999: 257). Dette til tross for at det første kringkastingsselskapets programråd så det som svært viktig å styre unna tre farlige temaområder i programmene: målstrid, politikk og religion (Dahl 1991: 46). Noe av problemet til programrådet var at prestene på denne tiden hadde en tendens til å politisere sine taler, og siden de programansvarlige ikke godt kunne spørre om å gå gjennom prekenmanusene, valgte de heller å henstille til prestene om ikke å blande politiske saker inn i prekenene.

Høykirkelige og lavkirkelige prester slapp til over eteren, og fra 1930 slapp også ”skikkede predikanter” til.³⁸ Kirkestrid og konflikt mellom konservative og liberale prester var noe kringkastingen ikke ville blande seg i, fordi strid kunne skade kringkastingens utvikling. Det var svært viktig å gjøre folket tilfreds, for å sikre seg lisenspenger. Derfor gjaldt det å være gjennomtenkt i valget av forkynnere så alle grupperinger følte seg møtt.³⁹ I

³⁵ Gudstjenesten er svært sentral i den kristne kirkens tro og liv – både rent teologisk og kirkehistorisk men også sosiologisk, organisatorisk, psykologisk og pedagogisk (Eek 2006: 24).

³⁶ Dette til tross for at svært få av aktørene hadde kjennskap til BBCs organisering. Men Hambro, stortingspresident og styreleder i Telegrafstyret, brukte BBC som forbilde for å gå imot statskringkasting (Dahl 1999: 219).

³⁷ Sml. Petter Myhrs innledning i Kringkastingsrådet 08.11.07 (Kringkastingsrådets protokoll 2007).

³⁸ NRKs styre stemte dette forslaget ned, men departementet slo det igjennom (Dahl 1991: 49).

³⁹ Norges kristelige lytterlag ble dannet i 1935 som en sammenslutning av ulike stats- og frikirkelige organisasjoner. De ville jobbe *mot* banning og *for* flere gudstjenester og andakter i radioen. Men det ble ikke store kampen, for banning forekom ikke utenom i revyer og litterære fremstillinger, og gudstjenester og andakter fikk god plass i kringkastingen.

1936 uttalte formann Sæland i NRKs programråd at kringkastingen i Norge kunne bli en tjener for toleransen, siden ulike kristne organisasjoner og kirkesamfunn her samarbeidet og tilnærmet seg hverandre.⁴⁰

Det er ikke før kringkastingsrådsmøtet i 1969 at kringkastingssjef Hans Jacob Ustvedt uttaler seg om livssynsprogrammene på et mer prinsipielt og visjonært plan:

”Kringkastingen har en klar forpliktelse til å sende religiøse programmer, etter min oppfatning ikke så meget fordi vi i Norge har en statsreligion, som ut fra det forhold at en stor del av befolkningen ønsker og setter stor pris på slike programmer, de berører deres sentrale livsinnhold” (Ustvedt 1969).

Ustvedt understreker at NRK-monopolet gjør at kringkastingen ikke kan sende et kristelig meningsmonopol over eteren, men at det pluralistiske samfunnet må tas hensyn til. Ustvedt gjør i sitt innledningsforedrag til Kringkastingsrådet også oppmerksom på at de forkynnende programmene i kringkastingen står i en særstilling i forhold til programprinsippene i NRK. ”Når kringkastingen likevel her gjør et brudd med sine prinsipper, er det fordi vi dermed imøtekommer et krav fra brede befolkningsgrupper, et krav som vi mener at de må ha rett til å stille,” uttaler Ustvedt. Han fortsetter med å sitere Klaus von Bismarck, sjefen for den vesttyske kringkastingen, som også mener det er viktig å ta det sekulære samfunnet på alvor. Man må derfor sørge for at også de religiøse programmene legger opp til en dialog og en åpen diskusjon, der mottakeren selv må danne seg en mening – også på de religiøse områdene.

2.3.2 Radioen og religionen

Kristendommen, som har vært rotfestet i Norge i over tusen år, er forbundet med en sterk prekenstradisjon (Johansen 2002: 34). I kirken er prestens tale sentral, og menigheten sitter rolig og tar inn over seg budskapet. Denne formidlingstradisjonen har fra gammelt av krevd ettertanke og andakt. Flere av de første radioamatørene så radioens mulighet til å sende prestens preken ut til masser av folk, og mediet har derfor blitt brukt til denne formen for forkynnelse fra starten av.

Som prestens tale, er også radiomediet upersonlig i sin kommunikasjonsform. Programlederen kan ikke forvente noen direkte respons på sine budskap. Tilbakemeldingene kommer i tilfelle i etterkant. Budskapet må derfor presenteres så tydelig som mulig for å hindre misforståelser. Mens reportasjer og sendinger laget fra spesielle kontekster og settinger

⁴⁰ Dahl spør seg i *Hallo! Hallo!* om NRK har fått denne rollen i norsk kirkestrid, ”ved at statskirkens prester og organisasjonenes predikanter gjennom NRK som kanal, systematisk, om ikke bevisst, har måttet tøyne sin forkynnelse, kanskje også sin teologi, i retning av hverandre” (Dahl 1999: 364).

krever skildring for lytteren (Crisell 1994: 5), er taler lettere å sende over eteren, siden de i utgangspunktet ikke trenger samme kontekstskildring. Kirken er dessuten en kontekst de fleste mennesker i noen grad er kjent med, og som derfor skaper bilder i lytterens hode. Man ser for seg presten som står på prekestolen.

På tross av at radioen bare består av lyd, er dette mediet som får publikum til å sette mange sanser i sving. Her må lytteren både ”se, smake, føle og lukte”. Det er bare lyden og klangen de blir servert. I radiogudstjenesten får lytteren med seg all liturgien. Nattverden blir slik en av ritene der lytterne i særstilling må ta i bruk sanseapparatet. Religionssosiologen Jonas Eek argumenterer for at gudstjenesten i seg selv er en mediert form av det religiøse budskapet, og at den er å betrakte som en dyp, kompleks form for kommunikasjon (2006). Forstått på denne måten blir radiogudstjenesten en enda mer kompleks form for kommunikasjon. Den medierer en mediert form av et religiøst budskap, og består dermed av en svært kompleks samling av sendere, mottakere og medier.

Kristne program, med utgangspunkt i den lokale kirken, og også program som inneholdt kirkemusikk, ble foreslått for nærradioene da de ble til på 1980-tallet (Brandseth 1990: 50). Slik er kirken et godt egnet rom for lydoverføring. Både tale og lydbilde setter lytteren inn i den autentiske konteksten.⁴¹

Ikke bare kristne har benyttet seg av kringkastingen. I artikkelen ”Från Muhammad til mp3” belyser islamogiforskeren Phillip Halldén (2006) hvordan muslimer har tatt i bruk medier, og spesielt lydmedier, for å forkynne sitt budskap. Både medier og livssyn er en svært viktig del av folks liv og påvirker hverdagene i stor grad. Mediene har blitt konteksten som sosiale og kulturelle relasjoner blir synlige gjennom – og her synliggjøres også religionens rolle og posisjon i samfunnet.

2.4 Religion i offentligheten

I dette delkapittelet ser jeg på de store rammene rundt livssynsprogrammene: Samfunnsrammene. Jeg vil belyse hvordan samfunnet er preget av sekularisering, men også hvordan vi i dag er vitne til en religiøs oppblomstring i samfunnet.

Norge har som resten av Europa og i noen grad USA gått igjennom en sekulariseringsprosess. Mens kirken kan sies å ha hatt et toppunkt i høymiddelalderen, med stor politisk og økonomisk makt, og med stor innflytelse i vitenskap og kunst, har den i dag

⁴¹ Paul Leer-Salvesen poengterer på kringkastingsrådsmøtet 08.11.07 at den norske lutherske tradisjonen er veldig verbal, og at NRK kan få mange spennende utfordringer dersom de nå åpner for at flere religiøse praksiser skal overføres (Kringkastingsrådets protokoll 2007).

en svært redusert innflytelse på alle disse feltene. Kirken har også mistet mye av sin institusjonelle makt gjennom at svært mange bruker andre institusjoner for å dekke ulike behov. Presten er ikke lenger noe selvfølgelig valg når det er snakk om vielse, konfirmasjon eller samtale i vanskelige situasjoner. Repstad bruker begrepet ”immanent” for å beskrive institusjonell sekularisering. Med det mener han at man ikke lenger regner med noen guddommelig virkelighet, i alle fall ikke i praksis (Repstad 1981: 138).

Sekulariseringen er en historisk prosess, som spenner over flere hundre år. Prosessen innebærer ikke nødvendigvis at samfunnet løsriver seg fullstendig fra kirken. Derfor blir det feil kun å fokusere på kirkens makt i samfunnet når man skal belyse sekulariseringen. Sekulariseringen sørger for at oppmerksomheten rettes mot verdslige heller enn åndelige dimensjoner. Selv om vi i dag kan se en renessanse for religiøs interesse i samfunnet, har rasjonaliseringen av samfunnet i stor grad skjøvet det mystiske og overnaturlige ut på sidelinjen, og bidratt til at religion har blitt privatisert.⁴²

Sekulariseringen betyr likevel ikke at religionen forsvinner fra samfunnet. Som jeg poengterte i innledningen, opplever vi i dag en religiøs oppblomstring i samfunnet, og religiøse anliggender tas på alvor i samfunnsdebatten. Den åndelige/religiøse dimensjonen blir videreført i samfunnet gjennom en mer pluralistisk tilnærming. Dette ser vi blant annet i religions-/livssynsfaget i skolen.

Sammen med sekulariseringen har vi i løpet av de siste 20-30 årene sett at begrepet ”postmodernisme” har festet seg i de fleste kultur- og samfunnsvitenskaper. En postmoderne tankegang er en reaksjon på det moderne prosjektet, og troen på at det finnes en vitenskapelig basert kunnskap, som lager en oversikt over hvordan verden henger sammen ved hjelp av metodebruk. De postmoderne trekkene forbindes gjerne med å nekte å betrakte verden ut fra den moderne tradisjons positivisme, rasjonalisme og instrumentalitet. Symboler fra ulike meningskoder og referanserammer kombineres, selv om dette medfører forsøk på å skape en helhet ut fra ulike standpunkt. Spontanitet, overflatiskhet, ironi, lekenhet og fragmentering hylles. Overgripende fortellinger gis avkall på (Furseth og Repstad 2003: 98).

Selv om det har foregått en sekularisering, en verdsliggjøring, i Europa, og da også i Norge, har man i de senere år også fått en større bevissthet rundt religionens plass og rolle i samfunnet. Privatiseringen av religionen kan synes å snu, og religiøse temaer og religiøse overbevisninger blir satt på dagsorden i mediene. Dette som en følge av at de religiøse tar et oppgjør med en marginalisert rolle i samfunnet, men også som et resultat av moderniteten

⁴² Knut Lundby belyser at også medier kan bidra til denne privatiseringen (Lundby 1974: 55).

som livsform, og en postmoderne tankegangs åpning for individets muligheter og valg også innenfor religion og livssyn (Clark og Hoover 1997:15). Globaliseringen og de postmodernistiske trendene fører til at samfunnet åpnes for et mangfold av livssyn.

Marxistiske og liberale tradisjoner i sosiologien har gjerne delt en oppfatning om at moderniseringen betyr at religion ikke lenger vil være en del av den offentlige sfæren. En av teoretikerne som har tatt et oppgjør med sine tidligere oppfatninger, og satt tydelige ord på religionens plass i samfunnet, er Jürgen Habermas, som i boken *Zwischen Naturalismus und Religion: philosophische Aufsätze* (2005b) presenterer en normativ teori for hvordan religiøse og sekulære mennesker bør snakke sammen i den offentlige samtalen (Skattum 2007). Habermas tar utgangspunkt i sine tidligere teorier om hvordan en offentlighet bør fungere. Han mener at det er viktig ikke å lukke øynene for religionens rolle i samfunnet, men heller ta denne dimensjonen på alvor. For at religiøse og sekulære skal kunne hente ut det beste i hverandre i en offentlig samtale mener han at begge parter må innfri noen kriterier.

I sin teoretiske tilnærming til religiøse debatt deltakere mener Habermas at disse bør bli flinke til å bruke et språk som de sekulære kan forstå når de legger fram sine overbevisninger. De bør også anerkjenne sannheter i andre livssyn og religioner. De sekulære må på sin side forsøke ikke å dømme de religiøse før disse har fått lagt fram sine argumenter, og slik jobbe med egne holdninger overfor de religiøse. Dette må til for at samtalen skal kunne føre fram til noe, en konsensus om det beste argumentet.

Habermas mener at dersom disse kriteriene oppfylles, vil det være mulig å legge livssynsmessige skiller bak seg, slik at sann kunnskap, ikke livssynsmessig ståsted, ligger til grunn for hvordan argumentene blir vurdert i offentligheten.

Flere teoretikere forkaster tanken om at det religionsløse samfunn finnes. Disse teoretikerne fremstiller religionens rolle i den offentlige sfære som et svært komplekst fenomen, som manifesterer seg på mange ulike måter. Religion og livssyn gir mening og motivasjon til samfunnets mange prosesser. Robert N. Bellah argumenterer for at individers og gruppers løsninger på fundamentale spørsmål som orientering og identitet er religiøse. Han avviser derfor en mangel på religiøs tro i samfunnet (Furseth og Repstad 2003: 126).

2.5 Livssynsprogrammene og postmoderne medier

Også livssynsprogrammene i kringkastingen har vært med på å prege religionens plass i samfunnet. Knut Lundby studerte i 1974 sekulariseringen i Norden gjennom programmer om kirke og religion i radio og tv. Han konkluderer:

”Programmer om kirke og religion øver ikke noen stor virkning på sekulariseringen – verken til å bremse eller til å fremskynde den. Dette vil ikke si at disse programmene – og slett ikke radio og TV i det hele – er uten innvirkning på sekulariseringens styrke og form. Denne innvirkningen må bare ikke overdrives” (Lundby 1974: 10).

Knut Lundby konkluderer med at strukturelle krefter i samfunnet virker inn på hva slags plass religionen får i offentligheten. Vi ser av diskusjonen av allmennkringkastingsbegrepet over (sml. 2.2), at strukturelle krefter i samfunnet også virker inn på allmennkringkastingen. Alf Linderman (1993) har forsket på religion i TV-mediet i Sverige og USA. Linderman poengterer at siden religionen, og da i særlig grad Svenska kyrkan,⁴³ ikke lenger har en unik posisjon i samfunnet, er religionen i offentlige medier underlagt de generelle kommersielle reglene: Innslagene må være underholdende, inneholde en nyhetsverdi, eller man må betale en sum for å få dem publisert. Dette er forenlig med hva Syvertsen (2001) og Thurén (1997) peker på i forbindelse med hva man kan kalle en postmoderne trend i kringkastingen, og et resultat av kommersialisering av allmennkringkastingen.

Gjennom vedtekter og konsesjoner blir radioallmennkringkasterne gitt plikter som gjør at de ikke bare kan drive butikk. Allmennkringkasterne skal lage små program som er rettet mot deler av befolkningen. Disse programmene kunne fort falt utenfor kringkastingen, dersom ikke konsesjon eller vedtekter hadde bundet kanalen til å kringkaste denne typen stoff. Ikke bare populærstoff, men også de mer tradisjonelle og høykulturelle sidene av samfunnet skal dekkes.

Strukturelle krefter og trender i samfunnet, vil også virke inn på dagens livssynsprogram i allmennkringkastingen. Bare i betegnelsen ”livssynsprogram”, som ofte beskriver programmene, ser vi denne føringen. Det pluralistiske og sammensatte livssynet med innhold av etikk, menneskesyn og verdensoppfatning er det førende. Den religiøse gudsdimensjonen er ikke nødvendigvis med i programmene. Dette speiler et samfunn med pluralistiske, postmoderne trender.

2.6 Livssynsprogrammene og dagens radioallmennkringkastere

Staten gir allmennkringkasterne⁴⁴ privilegier og plikter. Da de nyere radioallmennkringkasterne fikk sine konsesjoner, var produksjon av livssynsprogram en av pliktene de ble tildelt. Her vil jeg gi en omtale av de ulike kanalene for å sette livssynsprogrammene inn i en institusjonell ramme. Jeg vil også være innom

⁴³ Svenska kyrkan regnes som Sveriges nasjonalkirke, men er ikke knyttet til staten i samme grad som tidligere.

⁴⁴ Jeg holder TV2 utenfor, siden jeg ikke belyser TV i denne oppgaven.

konsesjonsvilkårene og NRKs vedtekter og NRK-plakaten for å si noe om livssynsprogrammenes plass og rolle i dagens allmennkringkastere, og henviser til Medietilsynets allmennkringkastingsrapport i 2006⁴⁵. En mer detaljert henvisning til dokumenter kommer i kapittel 4.

Det er bare NRK P3 av Norges radioallmennkringkastingskanaler som ikke sender livssynsprogram, siden NRK har valgt å legge sine livssynsprogram til NRK P1 og NRK P2. Dermed er det fire kanaler som sender definerte livssynsprogram: NRK P1, NRK P2, P4 og Kanal 24.

NRK P1 er den desidert største kanalen, med 60 prosent av markedsandelene målt i total radiolytting. P4 er nest størst med 22,8 prosent av markedsandelene i 2007. Kanal 24 har 4,8 prosent, mens NRK P2 har 4,1 prosent av markedsandelene (www.tns-gallup.no).

2.6.1 NRK P1 og NRK P2

NRK⁴⁶, som har kringkastet siden 1. juli 1933, har en tradisjon og historie som de nyere allmennkringkasterne ikke kan vise til. Fram til 1981 hadde NRK monopol på all kringkasting i Norge, og fram til 1992 hadde de monopol på allmennkringkasting. Fortsatt ønsker statsforvaltningen at NRK skal være en lisensfinansiert⁴⁷ mediebedrift, med lokalkontorer spredt omkring i hele landet. NRK har de siste årene satset mye på å gjøre sine tilbud tilgjengelig på Internett. Bedriften er bygd opp som et hierarki av ulike divisjoner⁴⁸.

I stortingsmeldingen *Kringkasting i en digital fremtid* (St.meld. nr. 30, 2006/2007) argumenteres det for at det er viktig å ha en statseid kringkasting for å sikre en kanal som produserer kvalitetsprogram, og for å sørge for at de kommersielle kanalene har noe å strekke seg mot i sin programproduksjon. Dessuten understrekes viktigheten av at NRK ikke begynner å sende reklame, og slik står i fare for å utkonkurrere de nye kommersielle allmennkringkasterne.

I mange år har NRKs vedtekter pålagt institusjonen å sende religions-/livssynsprogram (sml. kapittel 4.0). NRK har gitt kristendommen monopol helt frem til 2008 – i alle fall når

⁴⁵ Rapporten fra 2007 har ikke kommet når oppgaven skrives.

⁴⁶ I denne oppgaven analyseres programmer i NRK P1 og NRK P2, siden disse er de eneste av NRKs radiokanaler som har egne definerte livssynsprogram i følge NRKs allmennkringkastingsregnskap fra 2006.

⁴⁷ Kristelig Folkeparti gikk i mars 2008 ut med et forslag om å fjerne hele lisensen, og la skattebetalerne betale ekstra skatt i stedet. Dette for å fjerne byråkratiet rundt lisensavgiften (Magerøy 2008).

⁴⁸ Øverst sitter kringkastingssjefen. Under sjefen finnes de mer administrative divisjonene, som igjen er overordnet programproduksjonsdivisjonene: Kringkasting, Sámi Radio, Distrikts- og nyhetsdivisjonen, Program Oslo, Program Riks og Ressurser.

det gjelder forkynnelse. Først i 2005 kom *Mellom himmel og jord* et magasinprogram som byr på et større livssynsmangfold, uten å ta utgangspunkt i kristendommen.⁴⁹

Gudstjenesten på NRK P1 er fortsatt en fredet programpost. Etter dagsnytt klokken elleve er det høymesse og kirketid. NRK-plakaten fastslår at ”NRK skal gjenspeile Norges religiøse arv og mangfoldet av livssyn og religioner i det norske samfunnet”.⁵⁰ Den nye formuleringen har utløst store diskusjoner i NRK om hvordan et større mangfold av livssyn skal ivaretas i kanalen. Debatten startet høsten 2007 og endte opp med at det kristne forkynnesmonopolet ble brutt våren 2008.

NRK har spesielt på tv-fronten fått tilbakemeldinger fra Medietilsynet på at de fremstår noe ensidige, og legger for stor vekt på det kristne livssynet i sine livssynsprogram. I 2006 er Medietilsynet mer tilfreds med NRKs programproduksjon, men mener fortsatt at radiotilbudet i større grad enn tv-tilbudet ivaretar et bredt spekter av livssyn.⁵¹ Medietilsynet konkluderer kort med at ”NRK sendte religiøse programmer og livssynsprogrammer i 2006 både i radio og fjernsyn” (Medietilsynets allmennkringkastingsrapport 2006).⁵²

2.6.2 P4 Radio Hele Norge ASA (P4)

P4, Norges første kommersielle radioallmennkringkaster, sendte sin første sending i 1993, på det fjerde riksnettet i Norge. Etter at Kanal 24s søknad ble funnet sterkere enn P4s i konkurransen om konsesjonen om P4-nettet i 2004, søkte P4 på en ny riksdekkende konsesjon som ble opprettet fra 2004. P4 ble tildelt konsesjonen for riksdekkende reklamefinansiert radio i det femte riksnettet i en tiårsperiode. Konsesjonen pålegger P4 å nå ut til 60 prosent av Norges befolkning gjennom dette nettet; de skal ha dekning i alle landets fylker.⁵³

P4 har hovedkontor på Lillehammer, men mye av programproduksjonen finner sted i Oslo. Kanalen er eid av det svenske mediekonsernet Modern Times Group. Kanalen sender

⁴⁹ NRK P2 var tidligere ute med sin mer akademiske tilnærming til livssynsområdet. *Verdibørsen* hadde sin første sending i 1991.

⁵⁰ Denne setningen var ikke med i departementets første forslag til NRK-plakat, men kom med etter høringsrunden.

⁵¹ De henviser spesielt til *Verdibørsen* på NRK P2 og *Mellom himmel og jord* på NRK P1.

⁵² Sommerhalvåret (april-september) 2007 har NRK P2 ett definert livssynsprogram: *Verdibørsen*. NRK P1 har fem definerte livssynsprogram: *Gudstjenesten*, *Morgenandakten*, *Mellom himmel og jord*, *Det skjedde i de dager* og *Salmer til alle tider*. NRK Sámi Radio sender *Rohkos*, andakt på samisk og *Ellainoaidnu*, et samisk livssynsprogram. De samiske programmene har jeg ikke analysert, da jeg har konsentrert meg om norskspråklige programmer.

⁵³ I allmennkringkastingsregnskapet fra 2007 rapporterer P4 at de når ut til 80 prosent av befolkningen.

via FM og DAB.⁵⁴ P4 har seks nisjekanaler på Internett (Allmennkringkastingsregnskapet til P4 2007). Slagordet til kanalen er ”Lyden av Norge”.

I konsesjonssøknaden sier P4 at de skal sende 102 program og ha 51 sendetimer årlig innen kategorien religion og livsfilosofi (sml. kapittel 4.3). I allmennkringkastingsregnskapet for 2006 rapporterer P4 om 112 programmer og 82 sendetimer med livssynsprogram. Medietilsynet kommenterer i sin rapport at dette, som i 2004 og 2005, er innenfor kravet. Medietilsynet setter fingeren på at P4s program sjelden ser ut til å ta utgangspunkt i andre verdensreligioner enn kristendommen,⁵⁵ men konkluderer likevel at kanalen har et variert tilbud innenfor kategorien religion og livssynsfilosofi, og dermed innfrir kravene.⁵⁶

Det er verd å merke at P4, da de fikk konsesjonen for det femte riksnettet i 2004, ikke fikk noen direkte noteringer om livssynsprogram i sine konsesjonsvilkår, men at Kultur- og kirkedepartementet her i stedet henviser til P4s konsesjonssøknad og sier at den er gjeldende for programinnholdet. Dette er interessant, i og med at P4 ikke fikk fornyet sin P4-konsesjon⁵⁷ blant annet fordi de ikke hadde levd opp til sine plikter som allmennkringkaster på dette området.⁵⁸ Siden religions-/livssynsprogrammene er nevnt spesifikt både i NRK-plakaten og i Kanal 24s konsesjonsvilkår, er det et tydelig skille her. Slik det foreligger nå, er det nærmest et paradoks at P4, etter å ha levert mangelfullt på dette området, nærmest har pålagt seg selv gjennom sin siste konsesjonssøknad å sende denne typen program.

Da P4 kom på banen på begynnelsen av 1990-tallet, leverte de en konsesjonssøknad der de sier at de vil sende religions og livssynsstoff. De baserer sine synspunkter på at NRK har høye lyttertall på sine religiøse sendinger.⁵⁹ Men P4 ønsker altså å tilby noe annet enn det som har blitt sendt gjennom NRKs år med monopol, nemlig gudstjenester og andakter. De åpner i større grad for samtaler og gjesters historier.

⁵⁴ P4 har sammen med NRK vært med på å bygge ut DAB (Digital Audio Broadcasting) i Norge.

⁵⁵ Flere av programsjefene i kanalene kommenterer at Medietilsynet ikke kan få et rett bilde ved å plukke ut et par enkeltprogram i løpet av året, og bygge sin analyse på dette (Se kapittel 4.)

⁵⁶ Sommerhalvåret 2007 sendte P4 to livssynsprogram: *Hos Gelius / Gelius og hvermann* og *Timen*.

⁵⁷ Knut-Arne Futsæter foretok en kartlegging av programinnholdet i P4 i 1995 for Norsk kulturråd. Futsæter konkluderer med at det i hans utvalg av 60 sendetimer fra en vilkårlig uke våren 1995 ikke forekommer kulturprogram, og at kulturinnslag utgjør under tre prosent av P4s sendinger (Futsæter 1995).

⁵⁸ I Futsæters (1995) undersøkelse blir det ikke registrert minoritetsstoff, stoff om barn og ungdom eller livssynsprogram, noe P4 hadde som plikt å produsere program innenfor. Nå var denne undersøkelsen tatt tidlig i P4s historie, og den er dermed ikke representativ for hele P4s første periode som allmennkringkaster.

⁵⁹ Fra P4s første konsesjonssøknad: ”Religiøse programmer har sin naturlige plass i en riksdekkende radiokanal. NRKs lytterstatistikker er også klart uttrykk for det. I en tid der stadig flere søker verdiforankring vil RHN regelmessig sende innslag/programmer med religiøs karakter. Livssynsorienterende program i bred forstand vil også ha en viktig plass” (AKR 1996).

2.6.3 Kanal 24 Norge AS

Den nyeste radioallmennkringkastingskanalen, Kanal 24⁶⁰, har over lengre tid blitt beskyldt for å gå P4 i næringen og legge seg på en for lik profil (Aarø 2005, Linnestad og Michelsen 2005). P4, som hadde det fjerde riksdekkende allmennkringkastingsnettet først, la nødvendigvis føringer for hvordan Kanal 24 oppfattet kravene til denne konsesjonen. Da Kanal 24 overtok P4-nettet og P4 fikk P5-nettet, fortsatte P4 i sin tradisjonelle versjon, mens Kanal 24 ble oppfattet som en etterlikning av P4, en kanal som ikke helt klarte å finne sin egen profil.

Kanal 24⁶¹ har vært på lufta siden 1. januar 2004, etter å ha overtatt det fjerde riksnettet som P4 hadde hatt konsesjon på siden 1993. Kanal 24s konsesjon varer fram til 31. desember 2013. Kanal 24 når gjennom sitt riksnett ut til omlag 90 prosent av landet. Hovedkontoret ligger i Fredrikstad, med avdelingskontor i Oslo.

På kanalens nettsider heter det at ”Kanal 24 satser på blandingen av sterke radiopersonligheter, god journalistikk og bra musikk” (www.kanal24.no [02. april 2008]).⁶² Bedriften var eid av TV2 frem til desember 2007.⁶³ Da solgte TV2 store deler av Kanal 24 til SBS Radio Norge, og antall ansatte i bedriften ble halvert (dn.no. 21.12.07). Kanalen har fra starten av blitt drevet med stort underskudd og har gått svært dårlig økonomisk. Jan Erik Pedersen var radiosjef i kanalen, administrativt og redaksjonelt fra 2004 til 2007, men trakk seg fra stillingen høsten 2007.⁶⁴

I konsesjonssøknaden legger Kanal 24 vekt på å ha en programflate som når flest mulig mennesker (sml. kapittel 4.4). I tillegg skal de lage nisjeprogram, som ”barneprogram, program om livssyn, etniske minoriteter etc.” (fra Kanal 24s konsesjonssøknad).

Kanal 24 sier i konsesjonssøknaden at de vil sende 95 timer livssynsstoff hvert år. 50 av disse timene er rene livssynsprogram, mens resten inngår i andre program, som debatter, analyser og montasjer. Kanal 24 poengterer at de ønsker å lage livssynsprogram som ikke er rettet mot en liten gruppe mennesker, men som angår alle. Det heter i konsesjonssøknaden at det skal foreligge et innholdstilpasset spekter av musikk til livssynsprogrammene.

⁶⁰ Kanal 24 endret navn til Radio Norge i april 2008.

⁶¹ Da kanalen søkte om konsesjon, kalte de seg ”Kanal 4”. Navnet ble endret til ”Kanal 24” etter at P4 i Fredrikstad Tingrett fikk medhold i at Kanal 4-navnet måtte skiftes. Dette fordi det var for likt P4.

⁶² I april 2008 skiftet Kanal 24 også URL-adresse. De fikk adressen *www.radionorge.fm*.

⁶³ TV2 kjøpte opp Kanal 24 etter at flere ulike mediebedrifter (aviser, telegrambyrå etc.) solgte seg ut av kanalen. (Sml. tidligere eiere i kanalens konsesjonssøknad.)

⁶⁴ Pedersen ønsket å gi seg som radiosjef da nye eiere overtok kanalen (Hauger 2007).

I konsesjonsvilkårene som Kultur- og kirkedepartementet gav Kanal 24 fra oppstarten i 2004, pålegges kanalen å ha livssynsprogram. I allmennkringkastingsrapporten fra 2006 kritiserer Medietilsynet Kanal 24 for ikke å følge opp vilkårene i konsesjonen når det gjelder livssynsprogram. Kanal 24 har forpliktet seg til å sende 95 timer med livssynsprogram, og sendte kun 64 timer dette året.⁶⁵

”Tilsynet har lagt avgjørende vekt på at Kanal 24 ikke har vist noen betydelig forbedring innen dette programområdet siden 2005. Forholdet vil bli tatt opp i egen tilsynssak. Varsel om sanksjon vil bli sendt Kanal 24 per brev og inntas ikke som en del av denne rapporten” (fra Medietilsynets allmennkringkastingsrapport 2006, delrapport II: 34).

Kanal 24 mottok en advarsel for overtredelsen (www.medietilsynet.no).

2.6.4 Institusjonelle forskjeller

Gjennomgangen over viser hvordan livssynsprogrammene er pålagte poster i radioallmennkringkastingen i Norge. Mens NRK har lang tradisjon på området, har begge de nyere allmennkringkastingskanalene strevet med å leve opp til den pålagte livssynsprogramproduksjonen i sin oppstartsfase. NRK er pålagt livssynsprogrammene gjennom sine vedtekter og gjennom NRK-plakaten. De to andre kanalene er pålagt livssynsprogrammene gjennom sine konsesjonssøknader og konsesjonsvilkår. Vi ser at historie, finansiering og andre institusjonelle forskjeller gjør selskapene forskjellige. Forskjellene skaper ulike rammer rundt livssynsprogrammene, og setter produksjonene inn i en kontekst. Dette vil igjen kunne påvirke målsettingene for livssynsprogrammene. Institusjonelle forskjeller er dermed viktige å ha i bakhodet når man går inn i empirien i kapittel 4.

2.7 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg skissert livssynsprogrammenes vei inn i radiomediet. Da mediet ble kjent, så både protestanter og katolikker at radioen kunne være et godt redskap for å forkynne sitt budskap. Dette resulterte i at gudstjenester var noe av det første som ble kringkastet.

Fra å være en selvfølge i radioen i tiden etter første verdenskrig, har livssynsprogrammene fått stadfestet sin plass i kringkastingens programproduksjon gjennom NRKs vedtekter, og etter hvert som en pålagt programpost hos de nyere

⁶⁵ I 2007 sendte Kanal 24 tre ulike program: *Ærlig talt!*, *Paradis* og *Møteplassen*.

allmennkringkasterne. Alle radioallmennkringkasterne er i dag pålagt å sende livssynsprogram.

Kristendommen har hatt en sterk posisjon i radioallmennkringkastingens tilnærming til livssynsfeltet. Mens man frem til de nyere allmennkringkasterne kom i drift på begynnelsen av 1990-tallet karakteriserte livssynsprogrammene som *religiøse program*, blir programmene nå omtalt som *livssynsprogram*. Dette viser at sekulariseringen og et voksende mangfold av livssyn i samfunnet har gjort det nødvendig med en bredere tilnærming til feltet.

3. Metodisk tilnærming:

”Hver lørdagsmorgen samler Kjetil Lillesæter hverdagsmennesker landet rundt til en prat om tro og tvil i programposten *Det skjedde i de dager*, i NRK P1” (NRKs allmennkringkastingsregnskap 2006).

Radiomarkedet og samfunnet generelt er stadig i utvikling og endring. Dette gjør området utfordrende å forske på. Resultatene av en type analyse som denne sier derfor kun noe om situasjonen på en gitt periode.⁶⁶ Siden jeg har hentet inn datamaterialet mellom mai 2007 og desember 2007, er det dette perioden analysen gjelder for. Absolutt de fleste programmene som analyseres er fortsatt i produksjon våren 2008. Men sitatet over, om *Det skjedde i de dager*, beskriver noe som eksisterte i 2007, men som allerede er historie. Programmet til Lillesæter finnes ikke lenger. Det er blitt erstattet av et nytt og mer pluralistisk livssynsprogram.

Metoden er blitt formet for å kunne besvare problemstillingen på best mulig måte: for å forstå hvilke formulerte mål som kan forme produksjon av livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen. Jeg er altså ute etter målene i seg selv, og finner ikke ut om disse målene oppnås. Det metodiske arbeidet er basert på vitenskapelige idealer, med et ønske om å være reliabel, valid og generaliserbar.

Jeg vil gjøre rede for hvilke metodiske valg som er gjort, og hvorfor. Dette innebærer avgrensning av det empiriske området, innsamling av empirisk materiale og analyse av dette. I dette kapittelet vil jeg også drøfte utfordringene jeg har støtt på under arbeidet.

3.1 På jakt etter mål

Et mål er noe en arbeider for, noe man strever etter å oppnå (sml. note 14). Målene for radioallmennkringkasternes livssynsprogramproduksjon kan være nedskrevet, eller ligge som konvensjoner eller premisser som ikke er skrevet ned, men som de programansvarlige mer eller mindre bevisst forholder seg til.

Dersom et program har nedskrevne mål, stemmer ikke disse målene nødvendigvis med hva de programansvarlige til daglig oppfatter som målene for programmet. De programansvarliges mål kan forme programmet i like stor grad som nedskrevne mål. Også kanalenes profil, finansiering og historie legger føringer for hvilke mål som kommer til

⁶⁶ Sml. Kanal 24-sjef Jan Erik Pedersen (sml. 4.4.5)

uttrykk i livssynsprogramproduksjonen. Det er de formulerte målene, skriftlige og muntlige, jeg er ute etter i denne masteroppgaven.

3.2 Komparativ analyse og generaliserbarhet

Jeg har et ønske om å finne hva som skiller de lisensbaserte kanalene fra de kommersielle hva mål angår, og hva som er likt hos kanalene. Analysedesignet er dermed komparativt.⁶⁷

I all metode er det viktig å avgrense det empiriske feltet, og å være gjennomtenkt i valg av analyseobjekter. Objektene skal kunne kobles opp mot hverandre og sammenliknes. For å kunne generalisere har jeg valgt ut alle allmennkringkastingsselskapene på radioen i Norge i 2007 som analyseobjekter: fra den unge kanalen Kanal 24 via den mer innarbeidede P4, til tradisjonsrike og svært etablerte NRK. P4 og Kanal 24 er begge kommersielle kanaler, og en sammenlikning av disse to kanalene ville blitt for snever. Det kunne vært tilstrekkelig å sammenlikne NRK med én av de to kommersielle kanalene, likevel ønsket jeg å trekke inn begge, for på best mulig måte å besvare problemstillingen min. Kanal 24 har i løpet av sine tre første år, famlet litt for å finne sitt format.⁶⁸ P4 er mer etablert, og har dermed også mer etablerte programflater, og livssynsprogramkonsepter som har funnet en fast form de senere årene.⁶⁹ En analyse av alle kanalene vil være med på å gjøre studiet dekkende for den samlede livssynsprogramproduksjonen i Norge på undersøkelsestidspunktet.

Økonomisk finansiering, profil, alder og tradisjon gjør kanalene ulike. Samtidig gir allmennkringkastingskonsepsjonene alle kanalene krav om et visst programtilbud som de må leve opp til. Dette, i tillegg til at kanalene opererer innenfor like samfunnsforhold, vil kunne skape likheter mellom kanalenes mål for livssynsprogramproduksjonen (sml. kap.4).

En inngående kvalitativ og komparativ studie⁷⁰ av livssynsprogrammene hos de fire allmennkringkastingskanalene gir et dekkende bilde av hvilke formulerte mål som kan forme livssynsprogramproduksjonen i norsk radioallmennkringkasting.

⁶⁷ Man kan diskutere om hele metoden er komparativ når man sammenlikner flere enheter (Sundet 2004), eller om det er analysen i metoden som er komparativ. Her har jeg valgt den siste forståelsen.

⁶⁸ Sml. Intervju med kanalsjef Jan Erik Pedersen i 4.4.5.

⁶⁹ Sml. Intervju med programsjef André Winje Arntzen i 4.3.3.

⁷⁰ Komparativ analyse er også tidligere benyttet i studier av religion i medier. Knut Lundby (1974) tok utgangspunkt i kringkastingsprogrammer om kirke og religion i Norge, Sverige, Finland og Danmark da han studerte sekulariseringen i Norden. Alf Linderman (1993) har benyttet komparativ analyseteknikk i sin studie av religiøse programmer i USA og Sverige. Sindre Storvoll (2007) benyttet på linje med meg komparativ analyse for å avdekke om norsk presse er kristenfiendtlig, i sin mastergrad i medievitenskap ved Universitetet i Oslo.

3.3 Validitet i innsamling og analyse

Jeg belyser her hvordan jeg har gått fram for å skaffe empiri som er relevant i forhold til problemstillingen, og hvordan jeg fortolker og analyserer denne empirien.

Høy validitet er et mål, men alle metoder har sine svakheter. En fare her er at min tilnærming til empirien ved hjelp av intervjuanalyse skal senke validiteten noe. Dette er ofte en utfordring i kvalitativ metode. Ledende spørsmål, og det at informanten kan holde informasjon tilbake, gjør at høy reliabilitet kan bli vanskelig å oppnå (Gentikow 2005: 56). Likevel skal utvalget av informanter være svært gjennomtenkt, og informantenes informasjon kan også virke justerende på hverandre, og slik sikre en høyere validitet.

Analysen forholder seg til dokumenter, men det største, og mest krevende analysematerialet er intervjuene med de ansvarlige for livssynsprogramproduksjonen i de fire kanalene.⁷¹

3.3.1 Institusjonene og dokumentene

For å utføre en analyse av fire ulike allmennkringkastingskanaler kan det være en fordel å kjenne til kanalenes historie, oppbygning og profil – faktorer som er med og legger føringer for hvilke mål programproduksjonen får. Kjennskap til kanalenes rammer vil dermed kunne være en hjelp til å forstå informantens svar og sette disse inn i en større ramme. Samtidig vil kunnskap om kanalen kunne være en ulempe, på den måten at forskeren kan bli forutinntatt om hva som er svaret på ulike spørsmål og dermed legge sterke føringer i spørsmålene, noe som kan senke påliteligheten til målingen.

Det dreier seg om fire kanaler med svært ulik historie og profil (sml. kapittel 2.6). Internettssidene til kanalene har gitt en del informasjon, og sammen med konsesjonssøknader og allmennkringkastingsregnskap har de gitt innsikt i hva kanalene selv regner som livssynsprogram – programmene jeg har valgt ut som analyseobjekt.⁷² Ut fra NRKs allmennkringkastingsregnskap i 2006 har NRK P2 ett definert livssynsprogram: *Verdibørsen*. I allmennkringkastingsregnskapet fra 2007 listes programmet fortsatt opp under NRKs livssynsprogram, men med en sterkere fokusering på at det er et verdiprogram. På nettsiden listes programmet fortsatt opp som et livssynsprogram, og inngår dermed i min analyse.

⁷¹ Jeg vil hevde at valg av innsamlingsmetode for empirisk materiale også får følger og legger føringer for analysen av det innsamlede materialet. Derfor velger jeg å diskutere innsamlingen og analysen samtidig.

⁷² Det finnes program som ligger tett opp til definisjonen av livssynsprogram, for eksempel *Mytekalenderen* på NRK P2, men jeg har altså tatt utgangspunkt i programmene som kanalene selv definerer til å være livssynsprogram.

Kanal	Program
NRK P1	<i>Gudstjenesten</i> <i>Andakten</i> <i>Salmer til alle tider</i> <i>Det skjedde i de dager</i> <i>Mellom himmel og jord</i>
NRK P2	<i>Verdibørsen</i>
P4	<i>Hos Gelius / Gelius og hvermann</i> <i>Timen</i>
Kanal 24	<i>Ærlig talt!</i> <i>Møteplassen</i> <i>Paradis</i>

Tabell 1. Oversikt over analyseprogrammene: livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen mai-desember 2007

Institusjonenes konsesjonssøknader, konsesjonsvilkår og den nye NRK-plakaten legger føringer for hva kanalene er og skal være. Oppgaven inneholder ingen kritisk og detaljert dokumentanalyse, da innholdet om mål for livssynsprogrammene i de aktuelle dokumentene er for tynt til å analyseres. Men dokumentene har blitt analysert på den måten at jeg har hentet ut det jeg mener er av relevans for oppgaven og holdt dette sammen med funn i intervjuene.

Da jeg satte i gang prosjektet, hadde jeg som mål å analysere nedskrevne mål og visjoner for livssynsprogrammene. Jeg antok at dokumentanalyse⁷³ av offentlige dokumenter og interne strategidokumenter kunne gi et godt bilde av statlige krav, og hvordan disse ble fulgt opp i kanalene. Dessuten kunne dokumentene gi innsikt i de forskjellige kanalenes redaksjonelle tanker, vurderinger, erfaringer og evalueringer av livssynsprogramproduksjonen. Etter telefoner og e-postkorrespondanse med flere av programlederne i kanalene viste det seg imidlertid at disse dokumentene ikke fantes, eller at programlederne i alle fall ikke hadde kjennskap til dem. Slike dokumenter ble også etterlyst i de første intervjuene mine (Kanal 24 / P4) uten resultat. Programmene og konseptene blir basert på kjøreplanmaler (eks. *Ærlig talt!*, sml. kapittel 4.4.1), på piloter fra programselskapene (eks. *Paradis*, sml. kapittel 4.4.3) eller på samtaler med programleder (eks. *Gelius*, sml. kapittel 4.3.1). Dette er i seg selv et funn som gir inntrykk av at den skriftlige, dokumenterende og formelle siden av programskapingen i stor grad ikke er til stede, men at konseptutvikling og programavtaler ofte blir gjort muntlig. Skriftlige

⁷³ Dokumentanalyse er "en systematisk analyse av skrevne eller audiovisuelle beretninger som ikke er produsert eller generert av forskeren selv" (Syvertsen 1998: 2).

dokumenter forekommer i offentlige prosesser som i konsesjonssøknader og allmennkringkastingsrapporter – utover dette finnes det lite å gripe tak i for analyse. En del skriftlig kommunikasjon innenfor temaet forekommer garantert i e-postform og i løse dokumenter. Men disse er ikke systematiserte og vanskelig tilgjengelige.

Unntaket på dette skriftlige området er NRK som fører måldokumenter/strategiplaner for alle program. Disse dokumentene er svært knappe, og de få setningene gir ikke mye informasjon, dessuten har omleggingen til den såkalte ”kringkastermodellen”⁷⁴ og ulike divisjoner i NRK gjort at dokumentene ikke i like stor grad som tidligere blir oppdatert. Fram til 2007 har kringkastingsdivisjonen ikke bestilt nye livssynsprogramkonsepter av livssynsredaksjonen. Dette har medført at bestillingstekstene er korte og ikke inneholder detaljerte beskrivelser av hva programmene skal være.⁷⁵

Vitenskapelige intervju med de programansvarlige ble vurdert som beste måte å få avdekket de muntlig formulerte målene på. De programansvarlige jobber med programmene kontinuerlig. De tolker konsesjoner og vilkår, og produserer på bakgrunn av dette program som skal leve opp til ulike mål.

3.3.2 Informantene

Jeg har plukket ut informanter som jeg vurderer til å ha stor innflytelse i utformingen av livssynsprogrammene: programledere, redaksjonssjefer, programsjefer og kanalsjefer. Dette gjorde jeg for å få en oversikt over hele ansvarshierarkiet, og med et ønske om å forstå hvor målene settes i størst grad, hvilke av de ansvarlige som har mest innflytelse på hva programmene skal være.

Underveis har det vist seg at det er svært få mennesker som er med på å utarbeide og evaluere livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen. De jeg har intervjuet, er tilnærmet samtlige som har ansvar inn mot programproduksjonen. Dette, i tillegg til at samtlige radioallmennkringkastingskanaler er med i undersøkelsen, gjør undersøkelsen generaliserbar.

Informantene i analysen kan deles inn i tre hovedkategorier:⁷⁶ programledere/produsenter,⁷⁷ programredaktører og administrerende direktør / radiosjef/kanalsjef. Programlederne har den daglige omgangen med programmene, og er de

⁷⁴ Sml. organiseringskart på nrk.no.

⁷⁵ Sml. e-post fra Petter Myhr 21. april 2007.

⁷⁶ Se vedlegg med oversikt over intervju.

⁷⁷ Kanal 24 melder om at de har en tekniker/produsent til programmene *Ærlig talt!* og *Paradis*. Einar Gelius har en tekniker/produsent hos P4 til *Hos Gelius / Gelius og hvermann*.

som i størst grad former enkeltprogrammenes innhold. Svært få av programmene inngår i redaksjoner. NRK P1s programledere er de eneste som forholder seg til en redaksjonssjef.⁷⁸ I de kommersielle kanalene forholder programlederne seg til en programredaktør, som har ansvar for innholdet i den totale programflaten, eller en større del av programflaten. Når jeg har valgt å intervju kanalsjef i tillegg til programredaktøren, er det fordi kanalsjefen har et enda mer overordnet ansvar for bedriften, både økonomisk og administrativt, og kan si noe om denne typen faktorer som er med på å forme de konsesjonspålagte programmene.⁷⁹

Tabeller over informantene:

NRK P1

Programsekretær	Helge Helgheim	<i>Gudstjenesten</i>
Programsekretær	Viggo Valle	<i>Andakten</i>
Programleder	Helge Gudmundsen	<i>Salmer til alle tider</i>
Programleder	Kjetil Lillesæter	<i>Det skjedde i de dager</i>
Programleder	Ove Gundersen	<i>Mellom himmel og jord</i>
Redaksjonssjef	Petter Myhr	Temaredaksjonen (inkl. livssyn)
Kanalsjef	Sigrid Gjellan	

Tabell 2. Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i NRK P1 i undersøkelsesperioden

NRK P2

Programledere	Kai Sibbern og Aase Cathrin Myrtveit	<i>Verdibørsen</i>
Kanalsjef	Herborg Bryn	

Tabell 3. Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i NRK P2 i undersøkelsesperioden

⁷⁸ NRK P2s journalister i *Verdibørsen* har en tomannsredaksjon.

⁷⁹ For å få enda større innsikt i hvorfor fordelingen av stoffet mellom NRK P1 og NRK P2 er slik den er, kunne det vært informativt å ha kringkastingsjef Bjørkaas som informant. Jeg gjorde fremstøt mot han for å få intervju, uten å lykkes. De to kanalsjefene uttaler seg likevel noe om dette.

P4

Programleder	Einar Gelius	<i>Hos Gelius / Gelius og hvermann</i>
Programleder	Gerd Johansen	<i>Timen</i>
Programredaktør	André Winje Arntzen	

Tabell 4. Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i P4 i undersøkelsesperioden

Kanal 24

Programleder	Audhild Gregoriusdotter Rotevatn	<i>Ærlig talt!</i>
Programleder	Per Ove Stige	<i>Møteplassen</i>
Programleder	Ole Andreas Holen	<i>Paradis</i>
Programredaktør	Anne Jortveit	Magasinprogram (inkl. livssyn)
Kanalsjef	Jan Erik Pedersen	(sjefsredaktør og adm. direktør)

Tabell 5. Oversikt over de ansvarlige for livssynsprogrammene i Kanal 24 i undersøkelsesperioden

P4 var den eneste kanalen som fikk et bortfall i informantrekken jeg ønsket å intervju. Administrerende direktør og ansvarlig redaktør Kalle Lisberg mente at et intervju med programredaktøren i kanalen, André Winje Arntzen, var godt nok, og sa seg ikke villig til å prioritere et intervju.

Personene som intervjues er offentlige personer, og det blir derfor svært vanskelig, og også unaturlig, å anonymisere dem i oppgaven. I forkant av intervjuet fikk de informasjon om hva intervjuet gikk ut på. De ble også informert om at de ville få mulighet til en sitatsjekk før uttalelsene deres kommer på trykk i oppgaven. Datatilsynet har godkjent oppgaven og innhenting av materiale. Informantene har gitt informert samtykke. De vet hva prosjektet går ut på og har hatt lov til å trekke seg når som helst underveis i forskningen (Østbye et al 2007: 102).

Jeg har valgt kun å intervju programlederne i produksjonsselskapene som Kanal 24 bestiller programmer fra.⁸⁰ Dette for å avgrense antall informanter, men også fordi programlederne gav uttrykk for at det var de som hadde størst innflytelse på programutformingen. Jeg valgte likevel å ta kontakt med lederne i selskapene via e-post, og spurte dem om de kort kunne gjøre greie for hva som var deres mål med å lage programmer

⁸⁰ Det er kun Kanal 24 som plasserer en del av sin livssynsprogramproduksjon utenfor huset.

for den aktuelle kanalen. Deres svar blir presentert blant den andre empirien, og lederne blir derfor også informanter i undersøkelsen.⁸¹

3.4 Intervjuene

I medievitenskapen benyttes ofte kvalitative intervju for å analysere produksjon og resepsjon av medietekster. Medieaktørenes virksomhet og strategier studeres også ofte på denne måten. Det er det siste som er aktuelt her.

Datamaterialet som analyseres er et resultat av ansikt-til-ansikt-intervju. Denne formen for intervju letter forståelsen av hva den andre sier, og man får lettere spontane reaksjoner, dybde, refleksjoner og gode svar (Gentikow 2005: 84).

Studiets intervjuer er semistrukturerte. Det har blitt utarbeidet en spørsmålsliste der samtlige spørsmål på listen stilles til informantene (ulike spørsmålslistene til de forskjellige ansvarsnivåene). Spørsmålslisten (se vedlegg) følges likevel ikke slavisk i intervjusituasjonen. Ofte er det blitt stilt oppfølgingsspørsmål innimellom, noe som gir grunnlag for stor fleksibilitet og mulighet for forsker til å følge innspill fra informantene. Det å kunne følge informantens tanker er viktig for å komme inn på det denne er engasjert av, eller ønsker med programmene.

Selv om intervjuene nærmest går for seg som en samtale, vil jeg ikke kalle dem for samtaleintervju (Ringdal 2001: 134). Hensikten har vært å måle forhåndsdefinerte variabler, ”mål”, og intervjuene skal ikke bare gi informasjon. Informantene har blitt intervjuet én og én.

Ved ansikt-til-ansikt-intervju med enkeltpersoner har jeg mistet litt av informasjonen et gruppeintervju kunne avdekke, der jeg kunne fått innblikk i hvordan informantene fungerer sammen i fellesmøter (for eksempel redaksjoner osv.). Samtidig unngår jeg ved dette valget av intervjumetode at informantene legger føringer for hverandre, eller påvirker hverandres innspill.

Intervjuene har foregått på kontorene til informantene, eller i et møterom i kanalens lokaler. De programansvarlige er preget av stramme timeplaner, og kontoret er derfor et enkelt og praktisk valg. Selv om dette kan medføre forstyrrelser fra kolleger eller av telefon, har ikke dette vært noe nevneverdig problem her.

Siden det har vært snakk om mange og lange intervjuer, har jeg med tanke på tidsbruk, og for å slippe transkribering, valgt å gjøre vitenskapelige intervju, der jeg forholder meg til

⁸¹ I tillegg til hovedanalysen av informantintervjuene har lytting til programmer gitt et visst inntrykk av hvilke mål og visjoner som ligger bak livssynsprogrammene. Denne lyttingen har blitt brukt som bakgrunnsmateriale for å gi et innblikk i de ulike livssynsprogrammene før intervjurunden startet.

informanten som et intervjuobjekt og skriver ned, så nøyaktig som mulig, det vedkommende sier. Tanken var at informantene også ville åpne seg mer, og føre en lettere samtale, dersom de ikke ble intervjuet med mikrofon. Dette valget medførte at jeg måtte gjøre noen grep for å sikre reliabiliteten, målepåliteligheten. Jeg har derfor valgt å sende sitatkontroll til informantene. Siden informantene kun har fått tilsendt direkte sitater, har en del av mine tolkninger ikke blitt sjekket av informanten i etterkant. Sitatkontrollen vil likevel kunne si noe om min tolkning, analysen av informantene, er pålitelig eller ikke.

3.4.1 Semistrukturerte intervjuer

Intervjuene skal få fram informantenes tanker om egne mål og visjoner for produksjonen av livssynsprogram. Samtidig skal intervjuene sette de programansvarliges tanker i relasjon til den aktuelle kanalens profil⁸² og format. Intervjuene forteller derfor noe om personene, institusjonene, miljøet og konteksten som former målene i produksjonen av livssynsprogram. Dermed gir intervjuene kunnskap både om saksforhold og opphavsforhold. Jeg har lagt vekt på ulike deler av spørsmålene på spørreskjemaet sett i forhold til informantens arbeidsområde.

Programlederne har fått spørsmål som er rettet inn mot deres program (se vedlagt spørreskjema). Spørsmålene som dreier seg om valg av gjester, tema og musikk går på innholdsmessige sider av programmene, og skal si noe om hvorfor programlederne gjør de valgene de gjør. Gjennom disse spørsmålene, samt spørsmål om målgruppe og oppfølging fra andre i kanalen, har vi også kommet inn på hvordan kanalens profil og overordnede mål preger livssynsprogrammet, om programleder opplever at programmet er et satsingsfelt for kanalen, osv. Alle informantene har blitt bedt om å definere hva livssyn er, og de har fått direkte spørsmål om hva de selv har som mål for programmene.

Programredaktørene og redaksjonssjefene har fått spørsmål som løfter livssynsprogrammet opp som en del av helheten i kanalen. Her har jeg lagt mest vekt på spørsmålene som omhandler hvor mye kanalens profil bør prege livssynsprogrammene; hvor mye det satses på disse programmene, økonomisk og faglig, hva som foregår av nytenkning og videreutvikling av programkonseptene, osv.

Øverst i hierarkiet har kanalsjefene blitt intervjuet. Fokuseringen i disse intervjuene har gått på større saker som preger kanalen og livssynsprogrammenes posisjon i kanalen.

⁸² Med profil mener jeg her hva de ulike kanalene ønsker å være. Målgruppe, sjanger osv. virker inn på hvordan profilen blir.

Intervju åpner for en mer spontan og ”ærlig” kommunikasjon enn hva standardiserte og formelle dokumenter vil kunne legge til rette for. Informantene, som ofte har vært i kanalene over lengre tid, vil kunne gi informasjon som dreier seg om programmenes fortid, nåtid og fremtid, og binde disse tidene sammen på en god måte. Slik sett vil intervjuene kunne si noe om utvikling i programskapingen over tid.

3.5 Analyse

Jeg har benyttet meg av en kvalitativ og hermeneutisk metode når jeg har systematisert og analysert informantintervjuene. Med hermeneutisk metode mener jeg et forsøk på å forstå informanten på dennes egne premisser (Gentikow 2005: 145, Birkedal 2008a).⁸³

Den korte og konsise informasjonen i dokumentene sammenholdes med teorien jeg har presentert i kapittel 2. Dermed går analysen utover informantenes fortellinger og utsagn. Jeg leter i dokumenter etter mål som kan være med og forme livssynsprogrammene i allmennkringkastingen. Dette betegner jeg som en kvalitativ analyse. Analyse materialet blir dermed både tolket hermeneutisk, på grunnlag av de individuelle fortellingene, og kvalitativt ved at jeg leser intervjuene på tvers for å få størst mulig forståelse av materialet. Slik ser jeg informantenes svar i forhold til hverandre, i forhold til overordnede mål i kanalene og i forhold til føringer som ligger i dokumenter.

I analysen har jeg sett etter det de ulike informantene virker mest opptatt av i sine fortellinger, og sammenliknet dette med hva andre i kanalen er opptatt av. Jeg har også lest kanalene på tvers. Slik har jeg gjort en komparativ analyse.

Jeg har stilt meg selv disse spørsmålene i gjennomgangen av intervjuene (kapittel 4):

1. *Syn på livssynsprogrammet.* Hva slags syn har informanten på livssynsprogrammet, og hva er hans/hennes rolle i programmet?
2. *Mål.* Hva er informantens mål med livssynsprogrammene?
3. *Orienteringspunkt i fortellingen om livssynsprogrammet.* Hva fokuserer informanten på?

Intervjuene jeg hadde med de programansvarlige, ble på mange måter en innføring i ulike menneskers historier. De fortalte om muligheter, vanskeligheter, utfordringer, mål, gleder og frustrasjoner i programskapingen.

⁸³ Birkedal bruker i sin forskning en noe lik metode som hva jeg gjør her.

Intervjuene blir analysert ut fra meninger som kommer til uttrykk, og ut fra informantenes fremstilling eller fortelling. Dette blir gjort for å plukke ut de konkrete målene som blir formulert gjennom fortellingen. Målene kommer fram etter direkte spørsmål som: Hva er ditt mål med programmet? Men for også å få fram sekundærmål, eller mindre tydelige mål, som like fullt er med på å forme livssynsprogrammene, har jeg gått gjennom intervjuene setning for setning, for å plukke ut mål som ligger skjult i det som sies. Her har jeg brukt skjønn, siden en fare her er å lage mål som informanten ikke intenderer. Målene har jeg stilt opp som punkter, som diskuteres i sluttdiskusjonen og konklusjonen.

3.6 Metodiske utfordringer

I arbeidet med masteroppgaven har jeg støtt på ulike metodiske valg og utfordringer som har påvirket empirien.

Menneskene, som er min hovedinformasjonskilde, er sammensatte og ulike. Informantene trenger ulik tid på å komme i gang, til å få tillit til forskeren, og til å sette ord på egne tanker. De ulike informantenes forhold til hverandre kan også virke inn på hva de ønsker å fortelle og hva de holder tilbake. En analyse av andre menneskers utsagn stiller store krav til forskeren. Forsker forsøker å legge egne tanker og føringer til side, og informantens utsagn analyseres uten å tillegges forskerens holdninger. Informanten skal forstås ut fra sine egne premisser.

I stor grad har jeg forholdt meg til mennesker som har en krevende timeplan. Flere av informantene har uttrykt glede over å få lov til å sette seg ned og få tenke igjennom målene for hva de arbeider med til daglig, siden dette er noe de ikke så ofte har tid til. Mange av intervjuene er derfor preget av at informantene ofte ikke tenker konkret og detaljert over hva som er målene for livssynsprogrammene de produserer – selv om disse måltankene i stor grad ligger i bakhodet som et premiss for alle enkeltvalg. De minuttene informantene sitter i samtale med meg, blir dermed minutter der de henter fram dette de ikke så ofte setter ord på, men som hele tiden er med på å forme deres produksjonsvalg. Noen av intervjuene burde muligens vært fulgt opp med enda et intervju for å gi mer tid til å komme inn i refleksjonen. Samtidig har alle informantene mine samme utgangspunkt i og med at intervjuet er noe som bryter inn i deres hverdag. De har en begrenset tid til å tilnærme seg stoffet og sette ord på det de ønsker å informere om. Også jeg som forsker har hatt begrenset tid, noe som har gjort det nødvendig å avgrense forskningsmaterialet.

I et intervju som legger vekt på hva slags mål som ligger bak produksjonen av et program, kan informantene stå i fare for å gi uttrykk for de mer ”anerkjente” målene som ”folkeopplysning” heller enn ”god økonomi og flere markedsandeler”.⁸⁴ Informantene kan også fremstå mer gjennomtenkte i forhold til sine mål enn hva som er tilfelle i praksis, siden de blir tvunget til å sette seg ned og tenke gjennom sine mål.

3.7 Oppsummering

Metoden har gitt gode muligheter for å undersøke mål for produksjonen av livssynsprogram i radioallmennkringkastingen. Jeg har hatt tilgang på samtlige av de personene jeg ville intervju, minus én. Dokumentene som inngår i analysen har ikke vært vanskelige å oppdrive, og jeg har fått gjennomført prosjektet gjennom metoden jeg la opp. Som annen kvalitativ og hermeneutisk forskning, bygger analysen på forskers tolkning av informantene. Dette skaper en utfordring i forhold til validiteten. En sitatkontroll har vært med på å øke både pålitelighet og gyldighet av funnene.

Det er utfordrende å forske på områder som er i kontinuerlig utvikling. Personene som leder livssynsprogrammene vil som regel skiftes ut over tid, og dermed vil også funnene her i stor grad bli utdatert. Nye personer, med nye mål, vil erstatte mine informanter. Medienes programinnhold er i stadig forandring. Nye program, nye programledere, ny kanalledelse, endring i konsesjonsavtale og pågående prosesser på livssynsprogramområdet⁸⁵ etc. gjør at det fort kan skje en utvikling som gjør dagens situasjon forgangen.

⁸⁴ Enkelte av informantene er likevel svært ærlige på dette området. Sml. André Winje Arntzen i kapittel 4.3.3.

⁸⁵ Spesielt i NRK, som er midt i diskusjonen i undersøkelsesfasen.

4. Mål i dokumenter og intervjuer

I dette kapittelet vil jeg vise til dokumenter som omhandler målene for livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen, både allmennkringkastingsregnskaper, vedtekter, vilkår, NRK-plakat, måldokumenter og andre interne dokumenter i kanalene. Jeg vil sette dokumentene i relasjon til en presentasjon av intervjuene med de programansvarlige for livssynsprogrammene (for oversikt over informantene, se 3.3.2).

Jeg har systematisert presentasjonen etter kanalene. Først gir jeg en kort innføring i hvilke livssynsprogram som sendes på kanalen, og hva kanalen selv, vedtekter eller vilkår sier om livssynsprogrammene. Deretter tar jeg for meg program for program. Først refereres det fra dokumenter som sier noe om målet for programmet. Her viser jeg kun til dokumenter og punkter i dokumenter som omhandler livssynsprogrammene. Deretter presenteres informantintervjuene (se kapittel 3 for omtale av metode og analyse av informantene).

Dette kapittelet er refererende og beskrivende. I oppsummeringen av hver kanal antar jeg en foreløpig forståelse av denne. I denne oppsummeringen tar jeg i bruk allmennkringkastingsbegrepet for å plassere målene inn i en tolkningsramme. Jeg benytter de tre punktene allmennkringkastingsbegrepet innebærer (allmennkringkasting som et offentlig gode, i publikums tjeneste, og i offentlighetens tjeneste), og plasserer de ulike målene innenfor disse punktene (sml 2.2). Bruken av allmennkringkastingsbegrepet som tolkningsramme for målene i livssynsprogramproduksjonen vil bli videre diskutert i kapittel 5.

4.0 NRK AS

I NRKs vedtekter heter det at NRK skal "[...] avspeile mangfoldet av kultur, livssyn og levevilkår som finnes i de forskjellige delene av landet." Dessuten sier vedtektenes paragraf 3-5, punkt i, at NRKs samlede riksdekkende programtilbud i det minste skal inneholde livssynsprogrammer og religiøse programmer.

NRK-plakaten (St.meld. nr.6, 2007/2008) erstatter NRKs gamle vedtekter. Jeg har forholdt meg både til NRKs gamle vedtekter og til den nye NRK-plakaten. Plakaten, punkt 3.i, har følgende formulering om livssynsprogrammene: "NRK skal gjenspeile Norges religiøse arv og mangfoldet av livssyn og religioner i det norske samfunnet."

4.1 NRK P1

NRK P1 er den største norske radiokanalen, og har nærmere to millioner daglige lyttere. Her sendes distriktsstoff, nyheter, aktualitet, servicestoff og musikk. NRK P1 ivaretar en rekke av NRKs forpliktelser til nisjelyttergrupper, som barn og livssyn (Allmennkringkastingsregnskapet til NRK, 2007). Temareaksjonen, som står for produksjonen av livssynsprogrammene i NRK P1, ligger under Program riks divisjonen i NRK-systemet. Trondheim er riksradiosenteret, og dermed blir alle NRK P1s definerte livssynsprogram produsert her, på bestilling fra Kringkastingsdivisjonen.

I undersøkelsesfasen sender NRK P1 fem definerte livssynsprogram: *Gudstjenesten* (søndager 11.03 til 12.00), *Morgenandakten* (hverdager 05.33 og 08.18 – 7 minutters lengde), *Salmer til alle tider* (søndager 22.05 til 22.30), *Det skjedde i de dager* (lørdager 07.40 og mandager 05.40 – 25 minutters lengde) og *Mellom himmel og jord* (søndager 10.03 til 11.00).⁸⁶

4.1.1 *Gudstjenesten*

”NRK sender gudstjenester i både radio og fjernsyn. Hver eneste søndag formiddag kl. 11.03 benker om lag 400.000 seg rundt radioapparatene” (allmennkringkastingsregnskapet til NRK 2007).

Måldokumentet for *Gudstjenesten* sier at mennesker i alle aldre er målgruppe. Dette utdypes med mennesker som føler tilknytning til kirken og som ønsker å komme nærmere egen og andres religiøsitet. Punkt 3 ”ønsket effekt” lyder (revidert 13.05.05):

”Opplevelse, gjenkjennelse, inkludering og læring. Radiolytteren skal kunne føle seg like inkludert i gudstjenesten som de som er fysisk til stede i kirken. Lytterne skal kunne gjenkjenne enkelte av salmene, samtidig som han/hun også skal bli kjent med nye.”

Helt siden 1924 har *Gudstjenesten* blitt sendt i NRK klokken 11 hver søndag og på høytidsdager.

Intervju med programsekretær Helge Helgheim, 21. september 2007

Helge Helgheim har hatt ansvaret for radiogudstjenestene siden 2001. Før det arbeidet han som lærer og som frilanser i NRK. Helgheim mener at *Gudstjenesten* skal være noe som er

⁸⁶ NRK Sámi Radio sender Rohkos, andakt på samisk, og Ellainoaidnu, et samisk livssynsprogram. Disse har jeg ikke analysert, da jeg har konsentrert meg om norskspråklige programmer.

felles for hele Norge samtidig. Den skal gå i den vante kirketida, og skape en slags radiomenighet.

Helgheim forsøker å hente radiogudstjenestene fra hele landet, fra store og små menigheter, fra by og land. Selv om det sendes flest gudstjenester fra Den norske kirke, er rundt ti prosent hentet fra frikirkelig sammenheng. Katolske kirker er ikke mye representert blant radiogudstjenestene, fordi det er vanskelig å fange inn alle ritualene med mikrofoner.

De aller fleste gudstjenestene har mannlig prest.⁸⁷ Helgheim tror dette vil jevne seg ut etter som det stadig blir flere kvinnelige teologer og prester. *Gudstjenesten* skal avspeile kirkelivet, og selv om prestene skal kunne ta opp kontroversielle saker, skal radiogudstjenesten ikke være en roper for debattene. En fjerdedel av gudstjenestene skal være på nynorsk. Dette har ikke Helgheim klart å følge. Mange menigheter som tidligere fulgte nynorsk liturgi, gjør ikke det lenger. Derfor blir dette vanskelig. Helgheim forsøker imidlertid å la alle fylkene være representert over to år.

I tillegg til de mer formelle målene om å speile Kirke-Norge ønsker Helgheim å kringkaste menigheter som fungerer:

”Presten må kunne forrette og ha en vanlig talens gave. Og så bør det være en organist som kan spille til salmene,⁸⁸ og preludium og postludium hører gjerne med. Det er en fordel med gode ressurser, som i denne sammenheng kan være et kirkekor eller en sanggruppe.”

Menighetene regisserer gudstjenestene selv, og har stor tillit, siden prekenene ikke blir gjennomlest av noen i NRK.

”Vi er fluer på veggen når vi overfører menighetens gudstjeneste. I denne sammenheng er vi mikrofonstativ⁸⁹ i ordets positive betydning. Når vi velger ut menigheter vi ikke kjenner, ”lukter” vi gjerne litt på forholdene på forhånd før vi gjør våre valg. Vi leser aldri gjennom prekenene på forhånd, og det er svært sjelden at det fører til problemer.”

Helgheim liker jobben sin, og selv om *Gudstjenesten* ikke er det programmet som diskuteres mest ved lunsjbordet på jobb, tror Helgheim at journalistene vet at dette er en jobb NRK vil ha utført.

Helgheim er fornøyd med lyttertallene til gudstjenesten; de holder seg på rundt en halv million lyttere.⁹⁰ Han beskriver seg selv, med et smil, som Norges erkebiskop, siden han har ansvaret for det han kaller ”Norges største menighet”. Helgheim mener dette gir ham et stort

⁸⁷ Å høyne kvinneandelen står som et satsingsområde i måldokumentet.

⁸⁸ Musikken i *Gudstjenesten* er fritatt fra P1s musikkprofil.

⁸⁹ Programingeniører fra Tyholt eller Marienlyst har ansvar for de tekniske sidene ved *Gudstjenesten*.

⁹⁰ 468 000 i daglig dekning høsten 2006 og i hele 2007 (allmennkringkastingsregnskapet til NRK i 2007).

ansvar. *Gudstjenesten* evalueres under redaksjonens møter, men ifølge Helgheim er det få som blander seg opp i det han driver med. Responsen fra lytterne er heller ikke stor, men det hender at Helgheim hører fra lyttere som enten er svært fornøyd eller svært misfornøyd.

Han er sikker på at *Gudstjenesten* vil bli stående i NRK i mange år. Han kaller den for en institusjon. Det er viktig for Helgheim å understreke at NRK ikke har noen egne meninger om statskirken i Norge, og at det ikke er derfor at NRK sender *Gudstjenesten*. Han mener NRK har et oppdrag om å slippe til noe de kommersielle kanalene ikke har råd til å slippe til. Han spør seg hvem som skulle kringkastet *Gudstjenesten* hvis ikke NRK hadde gjort det.

4.1.2 Morgenandakten

”I gjennomsnitt hører over 350 000 *Morgenandakten* i NRK P1. Fra august 2006 ble *Morgenandakten* også tilgjengelig som podkast” (allmennkringkastingsregnskapet til NRK 2007).

Måldokumentet til *Morgenandakten*⁹¹ har under punkt 3 ”ønsket effekt” denne formuleringen: ”Gi P1’s lyttere en god start på dagen.” Målgruppen er ifølge dokumentet alle over 30 år.

Helt siden 1931 har andakten blitt sendt på NRK P1 hver morgen. Programmet består av en 3,5 minutters monolog (andakt) og en salme eller sang som belyser temaet i andakten. Avslutningsvis leses Fadervår og velsignelsen.⁹²

Intervju med programsekretær Viggo Valle, 21. september 2007

Både teologer og predikanter har hatt ansvar for NRKs morgenandakt. Viggo Valle ble programansvarlig for andaktene i NRK P1 i april 2007. Han har vært ansatt i NRK i rundt 30 år og hatt ansvar for mye programproduksjon.

Valle ønsker gjennom andakten å gi flest mulig lyttere en god opplevelse og en god historie som kan fenge. Han sier at han har et litt ”flåsete” motto: ”Viktigere med god radio enn med god teologi.” Valle understreker at han på tross av dette har veldig respekt for teologien, og at han gjerne konsulterer både kollegaer og teologer om innholdet i andaktsmanusene.

Valle tror at hans lange erfaring med formidling og kommunikasjon gjennom jobben i NRK er viktig for at han skal kunne være en god andaktsansvarlig. At han er folkelig, tror han også er viktig. Disse to egenskapene mener han kan gjøre ham i stand til å plukke ut gode

⁹¹ Dokumentet har ingen datomerking.

⁹² Disse programpostene skal være med ifølge måldokumentet.

andaktsholdere som er flinke til å fortelle, og som ikke skal imponere kollegaer, men som snakker til folk flest og er troverdige.

Andaktsholderne skal være av begge kjønn, komme fra ulike trossamfunn og bli hentet fra hele landet. Slik skal mange dialekter og begge målformer bli representert.

God stemme og evne til å kåsere er også et pluss hos andaktsholdere, mener Valle. Dramaturgi er viktig for ham. Et godt anslag, med en vinkling som folk flest kan kjenne seg igjen i, er Valles oppskrift på en vellykket andakt. Dessuten ønsker han at andaktsholderne skal tørre å fortelle om egne følelser.

"Jeg tror dette går inn hos folk. Kanskje fordi det er så få andre som gjør dette. Andaktsholderne tar ord i sin munn og snakker om saker som vi til vanlig kan synes er vanskelig å snakke om. De som tar utgangspunkt i egne erfaringer, lykkes ofte best. Vi får flest positive tilbakemeldinger etter den typen andakter."

Valle tror at andaktene pirker borti noe som er viktig for lytterne: deres personlige tro og livssyn. Han tror *Morgenandakten* gir en åpning i samfunnet for å snakke om livssynsspørsmål.

Det er viktig for Valle at lytteren ikke føler seg totalt mislykket etter å ha hørt *Morgenandakten*. Andaktene kan være dømmende, men ikke fordømmende, og de skal ikke støte andre trossamfunn.

Før andaktene går på lufta, leser Valle gjennom manus og kommer med tilbakemelding til andaktsholderen.⁹³ Han ønsker at folk skal få en god start på dagen gjennom andakten – samtidig som de kan bli intellektuelt utfordret, og også utfordret i troen.

Valle har som mål å være aktuell, også med andakten.⁹⁴ Valle har ingen redaksjon, men eneansvar for å plukke ut andaktsholdere og videreutvikle konseptet. Likevel føler han seg ikke alene, siden han diskuterer mye med resten av livssynsredaksjonen.

Valle prøver å gjøre noen grep for å nå yngre lyttere,⁹⁵ samtidig som han holder fast på NRK P1-profilen. En del av grepene vekker reaksjoner. Tilbakemeldingene går både på innhold og musikkbruk.⁹⁶

Musikken står for halve tiden av *Morgenandakten*. Den er et apropos til andakten og skal være i tråd med NRK P1s profil.⁹⁷ Valle har stor respekt for den religiøse musikken, som

⁹³ Andaktene tar utgangspunkt i Bibelselskapets bibeltekster. Hver andaktsholder holder fem andakter.

⁹⁴ Valle nevner VM-andakter som eksempel.

⁹⁵ Som eksempler nevner Valle temauker, radiokatekismus, samtaleandakter og møte med artister.

⁹⁶ En del eldre reagerer ifølge Valle på bruk av engelskspråklige sanger.

⁹⁷ Måldokumentet sier at musikken kan avvike fra NRK P1s musikkprofil når andaktens innhold og karakter krever det.

han mener er en arv fra bedehus og kirke. Han mener musikken skaper en helhet i *Morgenandakten*.

Valle ser på det som en allmennkringkastingsplikt å formidle Norges felles arv. Han tror at mange opplever samfunnsutviklingen som vanskelig, og at de benytter morgenandakten til å tenne lys og holde en gammeldags andaktsstund der de holder fast på det evigvarende, det trygge.

Valle tror ikke det er mange journalister i NRK som vil ha hans jobb. Han begrunner dette med at *Morgenandakten* ikke er journalistikk på samme måte som andre NRK-program.

"Mange lurer på hvorfor jeg driver med *Morgenandakten*. Men når vi snakker om felles kulturarv, og begynner å diskutere – så kommer det fram at andakten gir dem noe. Og de er enig i at det ikke er så dumt å ha den. Motstanden stikker ikke så veldig dypt. Andakten gir de gamle sannhetene – og er ikke så nedbrytende som vanlig journalistikk."

Valle karakteriserer *Morgenandakten* som en gammel institusjon i NRK, som skaper engasjement og positiv diskusjon. Selv er han stolt av å jobbe i en institusjon som han mener står imot trendsvingningene. Han karakteriserer NRK som en kulturbærer, og som den eneste folkeopplyseren av allmennkringkastingskanalene. Han mener at NRK P1s lyttertall beviser at de gir folket det folket vil ha.

4.1.3 Salmer til alle tider

"Hver søndagskveld kan P1-lytterne høre gamle og kjente eller nye og moderne salmer og sanger i programmet Salmer til alle tider. Noen ganger følger programmet kirkeårets tema, andre ganger er det sanger og salmer som lytterne har bedt om å få høre" (allmennkringkastingsregnskapet til NRK 2007).

Måldokumentet (revidert 03.02.05) til *Salmer til alle tider* definerer alle over 30 år som målgruppe for programmet. Punkt 3 "ønsket effekt" lyder: "Vi ønsker at flere skal oppdage vår salmeskatt og bli kjent med våre nyere salmer".

Intervju med Helge Gudmundsen, 24. september 2007

Hver søndagskveld spilles salmer på NRK P1. Ansvarlig for programmet er Helge Gudmundsen, som har ledet det siden det startet i 1993.⁹⁸ Tidligere hadde Sigurd Lunde ledet programmet *Salmer og sanger vi gjerne hører*, som Gudmundsen ønsket å ta opp igjen. Han

⁹⁸ Gudmundsen har en litt spesiell historie i NRK. Han ble ansatt eksternt, av kirken, for å produsere *Morgenandakten*. Etter sju år ble produksjonssekretærstillingen for andakten lyst ut. Gudmundsen søkte jobben, og ble ansatt i NRK. Han har tidligere arbeidet som forkynner.

fikk lov, og fikk sendetid etter gudstjenesten på søndag formiddag. Siden har programmet stadig blitt flyttet. Nå sendes det i 25 minutter hver søndagskveld.⁹⁹

Gjennom *Salmer til alle tider* vil Gudmundsen vise hvordan de gamle klassiske salmene lever videre i en ny tid. Han kaller salmene ”kultur” og ”arvesølv”, og en del av den kristne kulturarven. Gudmundsen mener salmene også representerer ny kultur gjennom bearbejdet tekst, nye tekst, nye melodier og arrangement.¹⁰⁰

”Salmene lever i menneskets forskjellige tider. Som rite i forskjellige begivenheter i folks liv. Begravelse, dåp, bryllup. Der er gjenkjennelseeffekten. Jeg vil spille sanger som folk har hørt. Til alle tider. Salmene når inn i menneskers livskriser – men også inn i gleden. Inn i menneskers private liv. Salmene er en utstrakt hånd, og gjennom dem får vi satt ord på sorg og glede. Salmene følger også menneskene inn i årstidene.”

Gudmundsen mener at *Salmer til alle tider* er et forkynnende program, siden salmene i seg selv er forkynnende. Men han understreker at han også ønsker å rette salmeprogrammene inn mot ulike aktuelle tema i tiden, og slik sett tenke journalistisk.¹⁰¹ Gudmundsen ønsker å se enkeltmenneske og lage et omsorgsprogram. Han har som mål å vite hva som skjer på salmemarkedet, være strukturert og være til stede i livet.¹⁰²

Gudmundsen er svært fornøyd med lyttertallene.¹⁰³ Programlederen henvender seg til alle mennesker uavhengig av religiøst ståsted. Han tror hovedtyngden av lyttere er fra 50 år og oppover.

Programlederen får stor respons på programmet. Ofte er han oppe i 400 brev per uke. Mange av disse inneholder respons på programmet, kombinert med svar på ukens ”salmenøtt”, som Gudmundsen presenterer i hvert program. Han får respons på at salmene betyr mye for folk i ulike situasjoner.¹⁰⁴

Også i NRK kjenner Gudmundsen på positiv tilbakemelding. Han tror mye bunner i at mange kjenner igjen salmer de sang på skolen, og at dette derfor vil snu etter som folk blir mer fremmede for salmene. Inntil videre, ønsker Gudmundsen å bruke salmene til å bygge broer mellom mennesker og kulturer. Han tror salmene er mer ”spiselige” enn andre former

⁹⁹ I høytidene har programmet utvidet sendetid, og Gudmundsen inviterer gjerne en gjest inn i programmet. I disse tilfellene får han også ofte litt ekstra budsjett til reising og liknende.

¹⁰⁰ Musikkandelen skal ifølge måldokumentet være på 80 prosent.

¹⁰¹ Den uka intervjuet med Gudmundsen finner sted, er det ”ekstremværuke” i NRK. Dette møter Gudmundsen med å spille salmer som handler om været.

¹⁰² Gudmundsen mener at det er viktig å følge med på spesielle dager, og spille salmer som kan passe inn på for eksempel FN-dag, høstjevndøgn og andre merkedager.

¹⁰³ *Salmer til alle tider* hadde rundt 168 000 lyttere målt i daglig dekning høsten 2006 og i hele 2007 (allmennkringkastingsregnskapet til NRK i 2007).

¹⁰⁴ Responsen viser at mennesker uten kirketilknypning hører trofast på programmene. Gudmundsen forteller også om svært stygge e-poster fra kristne mennesker som ikke liker at han tenker nytt og lager nye vrier på ting.

for forkynnelse, siden salmene i tillegg er kulturarv. Han viser til at mange profane sangere også tar i bruk salmer og presenterer dem på sin måte.

Det er kun Gudmundsen som jobber med *Salmer til alle tider*. Men han forteller at han ofte tar runder til de andre journalistene på gangen, og får ideer fra dem. Han forsøker stadig å tenke nytt om måten han legger opp programmet på, både om hva som er salmer, om han skal ha gjester, bryte opp med fortellinger, osv.

Gudmundsen synes det er viktig å ta vare på NRKs forkynnende programmer:

"Det handler om vår kultur, vår arv. Grunnloven har vært der som en basis – sammen med den har røttene og dypet i det norske folk vært knytta til den kristne kulturarven. At vi tar vare på denne arven, opplever jeg som veldig nyttig og naturlig."

4.1.4 Det skjedde i de dager

"Hver lørdagsmorgen samler Kjetil Lillesæter hverdagsmennesker landet rundt til en prat om tro og tvil i programposten Det skjedde i de dager, i NRK P1" (allmennkringkastingsregnskapet til NRK 2007).

"Ideén var å bringe de 2000 år gamle fortellingene om Jesu liv tilbake til vår tid. Hvordan opplever mennesker i dag disse gamle fortellingene? Er det verdier verdt å ta vare på? Gjester med ulikt forhold til tro og livssyn skulle få høre et lite utdrag fra Jesu liv dramatisert av Radioteateret, hentet fra innspillingen *Ord for livet*" (fra et av NRKs interndokumenter av *Det skjedde i de dager*, da redaksjonen ikke klarte å oppdrive selve måldokumentet.)¹⁰⁵

Intervju med Kjetil Lillesæter, 24. september 2007

Kjetil Lillesæter leder samtaleprogrammet *Det skjedde i de dager*, som sendes hver lørdag klokka 07.40.¹⁰⁶ Programmet startet opp i år 2000. Lillesæter, som er en erfaren journalist i NRK, tok over programlederansvaret i 2006. Han jobber i 2007 både i temaavdelingen og i *Norgesglasset*. I *Det skjedde i de dager* ønsker Lillesæter å gjenspeile livssynsmangfoldet i Norge ved å møte kvinner og menn med ulike livssyn og snakke om deres tro eller mangel på tro. Lillesæter er opptatt av å få frem kvinner på radioen. Derfor er 60 prosent av samtalepartnerne hans kvinner.

Programmet skal være journalistisk, ikke et andaktsprogram, og programlederen skal stille kritiske/undrende spørsmål. Lillesæter forteller at noen av gjestene har vært humanetikere, jøder og muslimer. Programmet bærer likevel preg av at de fleste i Norge har et kristent livssyn. De fleste gjestene er dermed kristne. Lillesæter ønsker å få frem forskjellene mellom de kristne også. Gjennom programmet ønsker programlederen å bidra til forsoning. Han er ikke så opptatt av konflikter, men kan av og til stille kritiske spørsmål til gjesten.

¹⁰⁵ Dokumentet ble tilsendt fra redaksjonssjef Petter Myhr på e-post 18. april 2008.

¹⁰⁶ Programmet går i reprise på mandags morgen klokka 05.40.

Lillesæter tror det er viktig at han som programleder har et bevisst forhold til egen tro og til eget liv. Han mener at livserfaring både på godt og vondt gjør det lettere å forstå andre. Siden programmet ikke bare handler om gode opplevelser, men også om mennesker som har vært gjennom kriser, mener Lillesæter at han ikke kunne gjort denne jobben som 20-åring.

De som er gjester kommer gjerne med et vitnesbyrd, og slik forekommer forkynnelse i programmet. Det er hverdagstroen Lillesæter vil snakke om, og han ønsker å snakke med helt vanlige mennesker som har et reflektert forhold til eget livssyn. Lillesæter plukker opp tips til gjester fra alle samfunnslag: privat, når han er på reiser, eller han får tips fra ukjente, fra venner og kollegaer.¹⁰⁷ Dessuten leser han de kristne magasinene, lokalaviser og Internett og henter tips derfra.

Livssyn handler for Lillesæter om å ha en tro eller en etisk veileder utover seg selv. Dette kan være en gud, en buddha eller FNs menneskerettighetserklæring.

”Livssyn er ikke egosentrisk materiale. Derfor er ikke dette programmet et sted der Ari Behn skal få snakke om den nye boka si. Her skal ikke gjestene få markedsføre seg. Ber de om honorar, får de det ikke. Livssyn er så personlig at det er noe man kan gi uten å få penger for det.”

Mennesker som setter sammen livssynet sitt med elementer fra mange ulike religioner, ønsker ikke Lillesæter å intervju. Han mener at det må være en helhet i troen som presenteres. Et par ganger har han gjort et forsøk på å presentere mennesker med en New Age-liknende tro, men syntes det ble rotete.

Musikk utgjør cirka en tredjedel av programmet. Gjestene ønsker seg ofte en sang, og kristne sanger blir spilt mye. Lillesæter mener at musikken skal skape stemning i programmet og være et apropos til det som blir sagt. Alle gjestene blir dessuten utfordret til å ta utgangspunkt i en bibeltekst, for å gå den kristne kulturarven i møte. Gjestene kan være positive eller negative til det de tar utgangspunkt i.

Lillesæter forteller om høye lyttertall¹⁰⁸ og gode tilbakemeldinger både fra lyttere og fra redaksjonssjefen. Han forteller at mange av gjestene får blomster og mye respons fra lytterne, og tar det som et signal på at programmet berører. Programlederen mener *Det skjedde i de dager* er et helt nødvendig program, og opplever også at NRK-ledelsen ser det viktig å beholde livssynsprogrammene i kanalen. Lillesæter tror at livssynsprogrammene bare

¹⁰⁷ Lillesæter sier at menighetsprestene rundt om i landet er flinke til å gi tips.

¹⁰⁸ *Det skjedde i de dager* har en daglig dekning på 320 000 lyttere høsten 2006 og i hele 2007 (allmennkringkastingsregnskapet til NRK i 2007).

vil øke i antall. ”Folk har behov for livssyn. Det er en viktig del av livet til mange. Livssyn gir ballast og trygghet i hverdagen,” sier han.

4.1.5 *Mellom himmel og jord*

”NRK P1s livssynmagasin handler om tro, verdier, virkelighetsoppfatning og menneskesyn. *Mellom himmel og jord* er et åpent og inkluderende program som ønsker å ta hele mennesket på alvor, og er bevisst på at samfunnet er flerkulturelt og flerreligiøst” (allmennkringkastingsregnskapet til NRK 2007).

”*Mellom himmel og jord* ønsker å bygge bro mellom ulike religioner og mellom troende og ikke-troende. MHJ skal stimulere lytterne til å formulere tanker omkring tro og tvil, liv og død. Lytterne skal berøres, engasjeres, informeres, provoseres, formidles glede og oppleve gjenkjennelse” (fra programmets måldokument).

Intervju med Ove Gundersen, 24. september 2007

For programleder i *Mellom himmel og jord*, Ove Gundersen, har programansvaret blitt mer en livsstil enn en jobb. Han tenker hele tiden på mulige saker han kan løfte programmet med. *Mellom himmel og jord* er et relativt nytt livssynsprogramkonsept hos NRK P1. Programmet ble startet i 2005 og er et magasinprogram med enquêtes, samtaleintervju, reportasjer og musikk i tillegg til ulike og skiftende spalter. *Mellom himmel og jord* erstatter sendetiden *På kirkebakken* hadde tidligere. Men mens *På kirkebakken* inneholdt mest kirkelig/kristent stoff, har *Mellom himmel og jord* et bredere temafelt, og skal ta opp i seg alt som foregår på livssyns-/religionsområdet. Programmet er det mest tillyttede av NRKs livssynsprogram.¹⁰⁹

”Det går på tro, på livstolkning. Cluet er å ha mennesket i sentrum. Det er mennesket heller enn religionen som er utgangspunktet. Og det trenger ikke handle om religion. Heller det som er viktig for mennesket. Det eksistensielle. Fødsel og død for eksempel.”

Gundersens mål er at *Mellom himmel og jord* blir et åpent livssynsmagasin, der tro, tanker og forestillinger om en gud får rom.¹¹⁰ Han ønsker å fange opp tanker om tro og livssyn i befolkningen, og å få frem hva som får mennesker til å føle at tilværelsen henger sammen. Eksistensielle spørsmål hører hjemme i programmet, sammen med ting som preger menneskers livskvalitet. Programmet skal være journalistisk, ikke forkynnende, det skal virke brobyggende, skape religionsdialog og inneholde det Gundersen kaller ”en forsonende journalistikk” ved at programmet bidrar med folkeopplysning og større toleranse.

¹⁰⁹ *Mellom himmel og jord* hadde en daglig dekning på 633 000 lyttere høsten 2006 og i hele 2007 (allmennkringkastingsregnskapet til NRK i 2007).

¹¹⁰ I måldokumentet defineres ”livssyn” som verdier, menneskesyn, virkelighetsforståelse og tro.

Gundersen lar folk fortelle hva de tror på, og stiller dem kritiske spørsmål for å hjelpe dem til å si det de har på hjertet.

Programlederen har sterk interesse for tros- og livssynsemner. Han ønsker å vite hva intervjuobjektet tror på.¹¹¹ Han merker at han ofte velger gjester ut fra egen tro og tanke, derfor arresterer han seg selv av og til. Selv om han er klar over at hans profil fargelegger stoffet, ser han på seg selv som en forsonende person, og ønsker gjennom det han produserer å skape sympati og få verden til å henge i hop. Gundersen avgjør programmenes tema etter hva han leser, følger med på – og forsøker slik å fange opp tips og trender i tiden.

Gjestene i *Mellom himmel og jord* skal ha noe interessant å fortelle. Budskapet de kommer med kan gjerne skape sympati og bygge bro. Selv om Gundersen er opptatt av mangfoldet og har ambisjoner om å vise det i alle sendingene, tror han at også *Mellom himmel og jord* har mest kristendom representert. Dette mener Gundersen er naturlig, men han ivrer etter å slippe til innvandrerstemmer og få nye religioner og livssyn inn i programmet.¹¹²

Gundersen pleier å ha en medjournalist i 100 prosent stilling i programproduksjonen, men på grunn av mange sykemeldinger har han stort sett jobbet alene i 2007. Han savner noen å drodle med. Gundersen snakker om en generell utvikling i NRK med større arbeidsbyrder på den enkelte – både av teknisk og journalistisk art. Han tror ikke livssynsprogrammene blir mindre prioritert enn andre program, men han beskriver opplegget som skjørt.

Musikken i *Mellom himmel og jord* plukker Gundersen selv. Cirka 30 prosent av programmet er musikk. Gundersen kaller musikken for en ”magnet” som trekker folk til programmet. Det spilles ikke religiøs musikk, men musikk tilpasset P1s profil.¹¹³ Gundersen leter gjerne etter tekster med eksistensielle tema.

Gundersen liker jobben sin i *Mellom himmel og jord*, og er glad for det han kaller ”fenomenale lytterprosenter” (sml. note 109). Gundersen føler at programmet nyter status og anerkjennelse i NRK-miljøet, og opplever at mange takker for programmet. Han mener at det er så mye godt stoff å ta av at man godt kunne hatt sendinger innenfor dette programtemaet hver dag. Gundersen opplever temafeltet som svært viktig, spesielt når det presenteres i en type forsonende journalistikk.

¹¹¹ I måldokumentet heter det at programlederne skal utfordre og skape nærhet og forståelse for sakene som blir presentert.

¹¹² Gundersen nevner spesielt spalten ”Det tror jeg på”, der folk sier noe om hva som er viktig i livet. Det er en monolog med kjente og ukjente mennesker. Også flere fra innvandremiljø.

¹¹³ Musikken skal ifølge måldokumentet være ”relevant P1-musikk”.

Responsen fra lytterne kommer ifølge Gundersen tidvis, etter hva som har vært tema i programmet. Når ting blir satt på spissen,¹¹⁴ kan noen si at de synes det er forferdelig at NRK kan sende slike ting, mens andre takker for inspirerende og flotte program.

Gundersen tror det er mulig at hans form for forsonende journalistikk bare skaper mer diffushet rundt de eksistensielle spørsmålene. Men han mener det bare er greit at skråsikre mennesker kan fundere litt på om de virkelig har funnet fram til sannheten og tryggheten. Dessuten tror han at det er viktig å legge ned noen kjepphester for å nærme seg hverandre.

4.1.6 Redaksjonssjef i temaavdelingen, Petter Myhr

Intervju 24. september 2007¹¹⁵

Petter Myhr har vært redaksjonssjef for temaavdelingen, og herunder livssynsprogramredaksjonen, i NRK siden 2001. Før han gikk inn i stillingen som redaksjonssjef, jobbet han som gruppeleder i musikkredaksjonen i Program riks. Livssynsområdet engasjerer Myhr, og han mener livssynsredaksjonen har en faglig kompetanse på området som kringkastingsdimensjonen trenger.

For Myhr er livssyn en virkelighetsoppfatning. Han mener man skal lete lenge for å finne et menneske med et livssyn uten religiøse spor. Livssynet innebærer også verdier, tradisjoner og eksistensielle forestillinger.

Kringkastingsdivisjonen bestiller program fra livssynsredaksjonen, program som gjerne har vært sendt i mange tiår, som *Morgenandakten* og *Gudstjenesten*. Petter Myhrs oppgave går ut på å foreslå nye program, og å få mest mulig produksjon og bestilling fra sin avdeling. Han diskuterer stadig med Kringkastingsdivisjonen.¹¹⁶ Han argumenterer for at det ikke lenger bare kan være kristen forkynnelse på NRK.

”Dette er en veldig spennende tid å lage livssynsprogram i. Det har skjedd veldig mye på livssynsfronten. Før 1950, da Gudstjenesten og Andakten ble til, var forkynnelse i kringkastingen helt naturlig. I dag problematiserer Human-Etisk Forbund dette. NRK må på et tidspunkt ta utfordringen på alvor. Som redaksjonssjef føler jeg det er min plikt å gi råd. Det går ikke an at NRK bare har kristen forkynnelse i et flerreligiøst samfunn. Også den store flytende massen må bli møtt.”

Myhr mener at NRK har to muligheter: Enten å fjerne all forkynnelse, slik Human-Etisk Forbund ønsker, eller å la andre religioner få slippe til med forkynnelse. Myhr viser til at

¹¹⁴ Gundersen nevner spesielt et program der Bjørn Eidsvåg avskriver helvete.

¹¹⁵ Mye har skjedd etter intervjuet med Myhr, og etter møtet i Kringkastingsrådet i november 2007. Derfor er en del av informasjonen som gis her utdatert.

¹¹⁶ I februar 2008 melder Myhr at kringkastingsdivisjonen nå ser det som en prioritert oppgave å få til mangfold også innenfor livssyn. Han forteller om god dialog (e-post fra Petter Myhr 22. februar 2008).

NRK har fått kritikk for å kringkaste for lite mangfold på livssynsområdet (Medietilsynets allmennkringkastingsrapport 2005). Han mener at mangfoldet av religioner i samfunnet må gjenspeiles i NRKs programtilbud, og vil beholde forkynnelsen.

Redaksjonssjefen mener at overgangen til flerreligiøs forkynnelse er vanskelig og krever klokskap. Han viser til at allmennkringkastingen i både Storbritannia, Sverige og Danmark har klart dette. Men han mener at det å la muslimer ha andakt på julaften, slik Danmarks Radio har gjort, er utenkelig i NRK P1.

”Forkynnelsen fra andre religioner enn kristendommen bør ikke sendes i primetime på P1. Kanskje det er bedre å sende dette på P2? Vi må ta helt andre hensyn til hva som serveres på P1. Det kan være dumt å begynne der. Men vi må ha nye konsepter, ikke noe som tar over *Morgenandakten* eller *Gudstjenesten*.”

Myhr har kommet med ulike forslag. Forslagene har imidlertid ikke gått igjennom hos kringkastingsdivisjonen (september 2007).¹¹⁷ Myhr har dessuten mange tanker om hvordan livssynsmangfoldet kan komme til uttrykk på nettet, at programmer som produseres kan streames og legges ut. Myhr tror at økonomien i stor grad setter stopper for nytenkningen. NRK satser på andre områder. Myhr ser på livssynsprogrammene som et samfunnsoppdrag. Han mener han selv har en kvalifisert mening, og ønsker å slåss for stoffområdet.

”Jeg vil at livssynsstoffet fortsatt skal sendes på P1. Eneste muligheten til å ha det her, er å åpne opp og tenke nytt. En lisensfinansierte institusjon som NRK kan ikke holde store deler av samfunnet utenfor. Det går ikke an. Det var som om skolen ikke skulle ha KRL-fag.”

Myhr er langt på vei enig i at NRK forholder seg til statskirken. Han tror at hvis statskirken ble borte, ville presset på forkynnelsen i NRK blitt så stort at forkynnelsen måtte gi tapt. Selv brenner han for fagområdet og mener dette scenarioet ville vært meningsløst. Han argumenterer for at det ikke sendes forkynnelse i NRK på grunn av statskirken, men fordi mange har behov, nytte og glede av forkynnelsen. Derfor tror han at dekning av et bredere behov før bruddet mellom staten og kirken eventuelt kommer, ville gjøre at forkynnelsen fortsatt hadde plass i NRK.

Redaksjonssjefen kjenner på at kristne aviser og en del konservative kristne oppfatter det som at livssynsavdelingen ønsker å marginalisere kristendommen i NRK gjennom nye tiltak. Dette avviser Myhr. Han forteller at dette er viktige grep for å beholde den kristne forkynnelsen.

¹¹⁷ Etter møtet i Kringkastingsrådet i november samme år, ble Petter Myhr leder for en prosjektgruppe som skulle utarbeide et konkret forslag for å sørge for at flere religioner kom til orde med forkynnelse i NRK P1 (e-postkorrespondanse med Petter Myhr, 22. februar 2008).

"Vi har slitt med å få gjennomslag for våre tanker om livssynsmangfold hos kringkastingsdivisjonen. De ønsker fortsatt kristen forkynnelse, men har så langt ikke vært villige til å slippe til andre tradisjoner. Det bør vi gjøre. NRKs visjon sier at vi skal tilby "Noe for alle. Alltid". Det gjør vi per i dag ikke innen stoffområdet livssyn."

NRK går ifølge Myhr en vanskelig økonomisk tid i møte. Derfor tror Myhr at det blir enda vanskeligere å satse på nytt livssynsstoff. Men han sier han vil fortsette å kjempe.

Radiogudstjenesten er nærmest fredet i NRK, mener Myhr. Og siden den er en ganske dyr produksjon, ser han at livssynsstoffet fortsatt blir satset på.

Flere av dem som jobber med livssyn på NRK P1, har blitt hentet inn fra kristne organisasjoner og har vært i redaksjonen i en årrekke. Myhr spør seg hvem som skal begynne å lage noe annet, og understreker at redaksjonen trenger de rette folkene. Han er fornøyd med *Mellom himmel og jord*, som han mener representerer noe av livssynsmangfoldet i samfunnet. Dessuten synes han det er fint at én av journalistene som er ansatt i dette programmet ikke regner seg som religiøs. Myhr mener det er viktig at journalistene har et bevisst forhold til egen tro, for jo bedre de kjenner seg selv, jo bedre tror han de kan kjenne og forstå andre.

Myhr snakker om hvordan kringkastingen skulle være med og bygge nasjonen. Nå mener han at Norge ikke trenger en felles religion lenger. Selv om NRK skal opplyse folket, skal ikke folket indoktrineres. NRK skal derimot skape verdier ved å informere, utvikle og utfordre, mener Myhr.

4.1.7 P1-sjef Sigrid Gjellan

Intervju 17. oktober 2007

Høsten 2007 ble Sigrid Gjellan sjef for NRK P1. Hun har hatt ulike journalist- og lederjobber i NRK siden 1988. De siste årene var hun redaksjonssjef for Fakta og Vitenskap i Program riks. Hun mener det er en selvfølge at NRK P1 skal sende livssynsprogram og religiøse program, siden religion og livssyn er viktige komponenter i samfunnet. Men hvorvidt det skal forkynnes i NRK eller ikke, mener hun bør diskuteres. Hun spør seg om det ligger innenfor allmennkringkastingskravet å forkynne i det hele tatt, eller om forkynnelsen i kanalen bør tones ned. Hvis det skal forkynnes, må flere religioner slippe til, mener hun. Men hun holder det også åpent for at dagens sendinger kan fortsette, siden kristendommen har en særstilling i Norge, både kulturelt og samfunnsmessig.

Gjellan forteller at diskusjonen i kanalen er i gang. Hun sier redaksjonssjef Petter Myhr sammenlikner det å sende livssynsprogram uten forkynnelse, som å snakke om sport

uten å vise konkurransene. Selv har hun ikke konkludert i saken enda, siden hun er så fersk i stillingen sin og vil bruke litt tid på refleksjonen¹¹⁸.

P1-sjefen tror det vil vekke sterke reaksjoner hvis flere religioner slipper til med forkynnelse på kanalen. Hun mener den kristne *Morgenandakten* fungerer som refleksjon inn i dagen, og at andre religioner kan fungere på en liknende måte. Men hun mener at kristendommen bør få større plass enn andre religioner, og at det dermed må bli en vekting hvis andre religioner skal få slippe til. Hun tror det er sant at gudstjenesten og andakten står støtt i NRK P1 – men at en glidende overgang med flere religioner representert i andakten kan være mulig. Hun funderer på om denne overgangen i tilfelle må begynne på nettet.

”P1 skal ikke støte noen, derfor er det et drøyt grep å sende noe på lufta som en svært stor prosent av befolkningen vil reagere på. Men vi kan tilby et mangfold på nettet. Om dette dekker konsesjonskravet er jeg ikke sikker på. Vi er midt i diskusjonen nå.”

Gjellan lurte på om Petter Myhrs forslag til tidligere kringkaster ble oppfattet som for provoserende for P1-lytteren.

P1-sjefen mener alle redaksjonssjefer opplever at deres område ikke blir prioritert nok. Hun synes selv at NRK P1 sender mange religiøse programmer som er fint plassert i sendeskjemaet. Gjellan synes *Mellom himmel og jord* er et bra konsept som gjør livssynsprogramtilbudet bredere og åpnere. Hun synes også at *Morgenandakten* forsvare seg med sine kloke ord på veien. Hun betegner den som ”livsvisdom” og ”kulturelt fellesgods med refleksjon”. *Gudstjenesten* er hun noe mer usikker på. Hun mener den ikke har modernisert seg. Men gode lyttertall gjør at den står bra.

”Det er noe gammelmodig over P1, og også over livssynsprogrammene. Vi kunne sikkert fått fram mangfoldet mer. Det er et helt tydelig krav også i den nye NRK-plakaten. Selv om storparten av den norske befolkningen er kristne, må mangfoldet i samfunnet prege programmene våre i større grad.”

NRK P1 er ifølge Gjellan ”folkets kanal” og ”limet i Norge”. Derfor mener hun man må være forsiktig med å gjøre radikale grep med programmene. *Gudstjenesten* må ikke fjernes hvis ikke forkynnelsen skal vekke fra kanalen, for eksempel.

Statskirken legger ingen føring for forkynnelsen på NRK P1, mener Gjellan. Det er hva folk kjenner seg igjen i som er det viktige.

¹¹⁸ Gjellan er den som kommer med flest kommentarer i forhold til egne utsagn i sitatsjekkene. Hun var svært ny i sin stilling under intervjuet, og har gått flere runder i etterkant med sine tanker på området.

”Forkynnelsen har vært i P1 fordi kristendommen er en svært dominerende religion og en kulturell kraft som er så viktig for nordmenn. Den er en del av hverdagen vår. Men det er kanskje dette som forandrer seg nå, og da er det kanskje feil at vi sitter igjen i det gamle.”

Gjellan skiller i utgangspunktet ikke mellom religiøse program og livssynsprogram, men livssynsprogram har ifølge henne kanskje mer humanetikk i seg og er ikke så mye trosbasert. Religiøse program tar i mye større grad for seg religiøse problemstillinger, tro og tvil.¹¹⁹ P1-sjefen mener man har et livssyn enten man er religiøs eller ikke. Livssynet sier noe om livet og menneskenes plass i verden, om tanken bak mennesket, om alt er tilfeldig og om man har noen spesielle forpliktelser. Gjellan mener at den moralske rådgiverfunksjonen er hensikten med både livssynsprogrammene og de religiøse programmene.

Gjellan mener at programlederne i livssynsavdelingen bør være inkluderende og ha interesse, engasjement og kunnskap om livssynsstoffet. Hun mener det er bra at det finnes egne livssynsprogram.

”Til en viss grad integreres livssynsstoffet i andre typer program. Problemstillinger som dreier seg om etikk og moral dukker stadig opp, men det er kanskje ikke så ofte at religiøse forestillinger trekkes inn. Det å ha egne program er en måte å sortere stoffet på. Gjøre det ryddig i forhold til lytterne. De kommer i stemning og får forventninger til en type kommunikasjon.”

4.1.8 Oppsummering NRK P1

NRK P1 er tradisjonsbæreren blant kanalene som har blitt undersøkt. I undersøkelsesperioden kan man kalle nærmest samtlige av NRK P1s definerte livssynsprogram som religiøse – og da kristne forkynnelsesprogram. *Gudstjenesten* og *Andakten* henter inn forkynnere og prester fra kirker og forsamlinger. Det kristne budskapet blir formidlet. Også i *Salmer til alle tider* forkynnes det kristne budskapet gjennom salmene. De aller fleste av intervjuobjektene i *Det skjedde i de dager* er også kristne – og får formidle sin tro. *Mellom himmel og jord* er NRK P1s største nyskapning på livssynsprogramområdet. Programmet formidler et større mangfold av livssyn. Også *Det skjedde i de dager* gir noe uttrykk for et større livssynsmangfold, gjennom enkelte gjester med et annet livssyn enn kristendommen. NRK P1s mål for livssynsprogrammene i undersøkelsesperioden kan oppsummeres på denne måten:

¹¹⁹ I sitatkontrollen, sier Gjellan at hun har endret synspunkt på dette de siste månedene. Nå mener hun at de religiøse programmene gir en religiøs- eller stemnings- opplevelse, i tillegg til refleksjon. Dette er programmer som *Morgenandakten* og *Gudstjenesten*. Livssynsprogrammene er journalistiske program om tema som omfatter både livssyn og religion, her er hensikten refleksjon (e-post fra Sigrid Gjellan 26. april 2008).

Livssynsprogrammene i NRK P1 skal være et offentlig gode:

Dokumenter: Programmene skal i følge vedtekter og NRK-plakat speile Norges religiøse arv tilby et mangfold av religioner og livssyn. Alle måldokumenter inneholder et punkt som sier at det skal sørges for god teknisk gjengivelse av lyden. *Gudstjenesten* har et nedskrevet mål om å øke kvinneandelen blant radioprestene.

Intervjuer: Kristen kulturarv og et mangfold av livssyn skal formidles. Uttrykt i særlig grad av programansvarlige for *Gudstjenesten*, *Morgenandakten* og *Det skjedde i de dager*: Hele landet og begge målformer skal representeres. Programmene skal være folkelige, formidle felleskap og by på kvalitet både innholdsmessig og teknisk. De skal ha formidlere av begge kjønn som kommer fra ulike kristne trossamfunn. Programmene skal tilby et bredt spekter av dialekter.

Livssynsprogrammene i NRK P1 skal være i publikums tjeneste:

Dokumenter: I følge vedtekter og NRK-plakat skal et mangfold av livssyn og religioner og Norges religiøse arv speiles. Måldokumentene uttrykker at lytterne skal kunne føle seg inkludert i gudstjenesten, og de skal bli tilbudt andakt, salmer og Jesus-fortellinger i de andre forkynnende programmene. Et mangfold av livssyn tilbys i *Mellom himmel og jord*.

Intervjuer: *Gudstjenesten*, *Morgenandakten*, *Salmer til alle tider* og i noen grad *Det skjedde i de dager* retter seg mot mennesker som er interessert i hva kirke og kristnelivssynssamfunn står for, og som ønsker å få formidlet en kristen kulturarv. *Mellom himmel og jord* skal sammen med *Det skjedde i de dager* rette seg mot mennesker som er interessert i livssyn generelt.

Livssynsprogrammene i NRK P1 skal være i offentlighetens tjeneste:

Dokumenter: Måldokumentene til de forkynnende programmene, uttrykker at lytterne skal få opplevelse, gjenkjennelse, inkludering og læring. De skal bli kjent med salmer og fortellinger om Jesu liv. *Mellom himmel og jord* skal bygge bro mellom ulike religioner og mellom troende og ikke troende. Lytterne skal hjelpes til å formulere tanker omkring tro og tvil, liv og død. De skal berøres, engasjeres, informeres, provoseres, formidles glede, opplevelse og gjenkjennelse.

Intervjuer: *Gudstjenesten*, *Morgenandakten*, *Salmer til alle tider* og *Det skjedde i de dager* skal gi gode opplevelser for lytteren. En felles kulturarv skal formidles gjennom salmer, tekster og religiøse sanger. Alle NRK P1s programansvarlige uttrykker et ønske om at

programmene skal bygge broer mellom mennesker og kulturer, føre til at det skapes engasjement og at mennesker med ulike livssyn blir utfordret intellektuelt og åndelig, slik at det skapes en positiv diskusjon.

4.2 NRK P2

NRK P2 er NRKs kultur- og samfunnskanal.¹²⁰ Den skal sørge for dybde og refleksjon, kunnskap og opplevelse (allmennkringkastingsregnskapet til NRK 2007).

NRK P2 har ett definert livssynsprogram. *Verdibørsen* sendes hver lørdag mellom klokken 08.05 og 09.00 og i reprise på søndager mellom klokken 17.03 og 18.00. *Verdibørsen* produseres på Marienlyst i Oslo, på bestilling fra kringkastingsdivisjonen.¹²¹

4.2.1 *Verdibørsen*

”Verdibørsen er P2-programmet om verdipørsmål i vår tid: Så vel etiske, moralske, som filosofiske og religiøse sider av livssyn og samfunnsliv presenteres og drøftes i løpet av de 55 minutter lange sendingene hver lørdag og søndag” (allmennkringkastingsregnskap til NRK 2007).

”Verdibørsen er, som navnet sier, et verdiorientert program som skal gi innblikk i aktuelle etiske dilemmaer og ulike etiske modeller, og programmet retter seg mot alle potensielle P2-lyttere som har et behov for å tenke de lange tanker. Programmet bør delta i, og påvirke, den offentlige verdidebatten. [...] Verdibørsen jobber ut fra vanlige journalistiske kriterier og går i dybden enten det er i form av samtale, intervju eller debatt. Programmet skal utfordre til etisk refleksjon og/eller vekke følelser” (*Verdibørsens* måldokument).

Intervju med Aase Cathrine Myrtveit og Kai Sibbern, 18. september 2007

Aase Cathrine Myrtveit og Kai Sibbern er programledere i NRK P2s eneste definerte livssynsprogram i 2007. Begge programlederne har jobbet i NRK i mange år, og har vært innom flere redaksjoner. Nå har de ledet verdibørsen sammen siden januar 2004.¹²²

I *Verdibørsen* ønsker Sibbern og Myrtveit¹²³ å gjøre noe de tror er viktig: De vil ta opp vesentlige spørsmål som kan gi lytterne innsikt. De forteller at de aldri forkynner gjennom *Verdibørsen*, men heller problematiserer, både når det gjelder religion, politikk og ideologi. De ønsker også å bidra til refleksjon hos lytterne, gi dem impulser til å tenke nøyere gjennom

¹²⁰ Se punkt 4.0. for innføring i NRKs vedtekter på livssynsprogramområdet.

¹²¹ P2-sjef Herborg Bryn er den av mine informanter som sterkest understreker at mange av programmene i kanalen inneholder livssynssaker og tar opp religioner og livssyn som tema. Hun viser blant annet til *Mytekalenderen*, *Sånn er livet* og *Kulturnytt* (sml. Intervju med P2-sjef Herborg Bryn 20.11.07).

¹²² Da kom Aase Cathrine Myrtveit til redaksjonen. Kai Sibbern hadde da vært i *Verdibørsen* i et år.

¹²³ Myrtveit, som har jobbet i Verdibørsen tidligere, mener at de var mer beskrivende av religionene før, at de da tok for seg ulike forhold i religionen. Etter 11. september 2001 mener hun at religion i større grad har blitt belyst som en størrelse samfunnet må forholde seg til.

ulike tema. Selv om *Verdibørsen* er en del av NRK P2s magasinflate, definerer programlederne programmet som et fagprogram, heller enn et magasinprogram.

Sibbern og Myrtveit tror det viktigste for programlederne i *Verdibørsen* er å være journalister, grunnleggende undrende og kritiske til det meste. De tror at dette lett kan bli en yrkessvakhet, men at det likevel er en forutsetning for å gjøre jobben godt.

Verdibørsens programledere mener at de med sin journalistiske tilnærming til stoffet klarer å gjøre innholdet i livssyn mindre diffust.

"Jeg tror det er lettere for de som føler de må være lojale mot et trosgrunnlag å bli diffuse. Med en grunnleggende journalistisk inngang, behøver vi ikke bli diffuse. Vi kan heller ødelegge for dem som vil at ting skal være diffust. Vi ønsker å demaskere det pompøse, det institusjonelle, det som skal diktere vilkårene for andre. Vår jobb er å vise hulheten, det falske, det rituelle som verken har mening eller innhold" (Sibbern).

Samtidig som programlederne ser det som sin jobb å avsløre det tillagte i religioner og livssyn, er de redd for å bli tatt til inntekt for hva de kaller "vulgær journalistikk". De ønsker ikke å rakke ned på troende av noe slag, men ønsker å være kulturradikale og ta menneskers tro på alvor. Programlederne ønsker dessuten ikke bare å fokusere på de ekstreme ytterpunktene i religionene¹²⁴ som kan være lette å angripe, men vil også nærme seg det trivielle, det enkle og hverdagslige, med et kritisk blikk, og gi folkeopplysning.

Gjestene i programmet er i stor grad fagfolk og ekspertise.¹²⁵ Disse brukes til å belyse det lave, det trivielle. Dermed kombineres fag med nære, alminnelige spørsmål. Sakene må ha et verdiaspekt ved seg for å være aktuelle.

Kai Sibbern kaller det som tas opp i *Verdibørsen* for "politikkens loftsetasje": det som ligger bak menneskers handlinger, den indre ballasten. Han bruker bilder som "grunnmelodien i samfunnet" og "overbygningen i politikken". Et livssyn er for *Verdibørsens* programledere de brillene mennesker har på seg som avgjør hva de ser; holdninger, verdier – noe mer enn en guddom. Myrtveit mener livssyn er en virkelighetsoppfatning og en oppfatning av hvordan mennesker bør leve. Programlederne sier det har blitt uttalt at politikk og religion nå kobles sammen i stor grad. Selv ønsker de å belyse dem både separat og i kombinasjon. De understreker at *Verdibørsen* er et verdiprogram, ikke en politisk tankesmie.

Verdibørsens programledere er stolte over programmet og svært fornøyd med antall lyttere¹²⁶ og responsen fra publikum, som de mener er kvalifisert og reflektert.

¹²⁴ Programlederne ønsker også at *Verdibørsen* kan være en motvekt mot innvandrers og enkle sjablonger.

¹²⁵ Myrtveit poengterer at ekspertise ikke nødvendigvis er akademikere, men mennesker som har spesiell innsikt i et tema og som kan løfte fram de religiøse, filosofiske sidene av dette. Programlederne ønsker å løfte fram nye røster.

Programlederne poengterer at religion preger alle konflikter, og viser som eksempel til bioteknologi, som blir belyst forskjellig ut fra hvilken religion som preger landet.

"Vi ønsker å se på hvordan religionene preger moderne ting. For det preger oss hele tiden. Religionen har på mange måter kommet tilbake. Men selv om vi tar religionens gjenkomst i samfunnet på alvor, spør vi: Hvor er den gamle, seriøse religionskritikken? Ingen diskuterer den på ordentlig lenger. Vi ønsker å være åpne på alle områder"¹²⁷ (Myrtveit og Sibbern).

Det spilles ingen musikk i *Verdibørsen*, i tilfelle bare som en kort bro. Musikk blir av programlederne omtalt som for søtt. Programmet skal problematisere, ikke bare gi en opplevelse. I stedet bruker programlederne ofte hørespill, opplesninger og enquêtes for å stykke opp programmet og legge til rette for diskusjon. De forteller at de har mest refleksjon og alvor i programmene sine, men at de av og til prøver å ha litt selvironi.

Verdibørsens programledere anser programmet for å være mer tidsaktuelt enn dagsaktuelt. De mener de har øynene åpne for hva som rører seg, og at de ofte belyser saker før mange andre blir oppmerksom på dem. De ser også at andre har hørt sendingen og løper videre med sakene som tas opp i programmet.

Programlederne tror ikke at noen livssyn kommer sterkere ut enn andre i *Verdibørsen*, men de mener at det ikke er rart hvis man i en norsk kulturkrets er innom kristne problemstillinger mer enn andre.

Myrtveit og Sibbern poengterer at allmennkringkastingen trenger både lettere og tyngre livssynsprogram, for å gi kunnskap og toleranse. Men også religionsdialog problematiseres i *Verdibørsen*:

"En gang må jo religionsdialogen opphøre. Hvis man tror på misjonsbefalingen, for eksempel. Jeg tror ikke det er noen shortcuts til dette stoffområdet. Vi må ta det på alvor og kunne litt om feltet. Jeg har en følelse av at livssynssaker i mediene ofte blir en del av nyhetskverna, de løsrives, og blir ikke forankra i noe så kontinuerlig som det *Verdibørsen* er" (Myrtveit og Sibbern).

Sibbern og Myrtveit forteller om stor frihet i redaksjonen. De to styrer programmet helt selv. Budsjetten for programmet er ikke stort, noe som gjør at programlederne ikke har råd til for

¹²⁶ Statistikken viser at *Verdibørsen* har svært gode lyttertall til å være et NRK P2-program. I 2006 hadde de 79 000 lyttere målt i daglig dekning, i 2007 har det sunket litt til 66 000 (NRKs allmennkringkastingsregnskap 2006).

¹²⁷ Sibbern og Myrtveit tar også opp tema fra Europa og andre kontinenter, og belyser tema som "Hva er det å se en engel?" eller "Hva er det å se Jesus?".

mange utskielser. Kontaktflaten, fagfolkene og lytterne¹²⁸ blir omtalt som *Verdibørsens* redaksjon, siden disse er mer aktive i dialogen enn andre i NRK.¹²⁹

"Livssynsprogrammene har nok ikke blitt sett på som så viktige. Det ser vi snur nå. Nå skal alle snakke verdier. Men generelt blir nok livssynsprogrammene sett på som myke program, med fokus på røkelse og lys. Etter 11. september så vi at det dreier seg om stort alvor. Derfor kan man forundre seg over hvorfor det ikke er mer satsing på ikke-konflikt program. Det skulle ikke forundre meg om det kommer til å snu" (Myrtveit).

Sibbern mener at journalistene selv er de eneste som kan bidra til å gjøre livssynsprogrammene i kanalene mer dyptpløyende og interessante. Han mener at det er journalistene, heller enn systemet, som ikke tør å grave i dette temaområdet.

4.2.2 P2-sjef Herborg Bryn

Intervju 20. november 2007

Herborg Bryn ble P2-sjef i 2005. Da kom hun fra en jobb som kommunikasjonssjef i Norges Røde Kors. Hun har tidligere hatt flere journalistoppgaver i NRK-systemet. Da hun blir intervjuet i november 2007, er Bryn tydelig preget av at det pågår en overordnet diskusjon om dekning av livssyn og religion i NRK. Hun er svært vag i sine uttalelser, og sier at hun ikke ønsker å komme med bastante uttalelser på dette området, siden det er under arbeid. P2-sjefen legger vekt på at NRKs samlede livssynsdekning er oppe til vurdering, og at dette også kan få utslag for hvordan programtilbudet i NRK P2 blir seende ut.

Bryn mener at målet med livssynsprogrammene i NRK P2 er å grave dypere, gi kunnskap, opplevelse og få lytteren til å reflektere over det hun hører. Bryns definisjon av livssyn er vid og handler om etiske dilemma, ansvar og valg. Ut fra dette mener hun at livssynsprogrammer ikke trenger inneholde religion. Hun poengterer flere ganger at NRK P1 er NRKs kanal for religiøse programmer, men også for flest livssynsprogram. Dette fordi NRK P1 når bredt og fordi disse programmene da skal nå ut til flest mulig.

Bryn mener NRK P2s *Verdibørsen* er så godt at hun kaller det for et "signaturprogram".

"Det er ikke noe i veien for at livssyn skal få mer plass i P2. I en bred definisjon av begrepet har livssyn absolutt sin plass i P2 per i dag, og holdninger og verdier diskuteres jevnlig i våre programmer. P2 tar

¹²⁸ Brevene fra lytterne gir tips til saker, og gir programlederne inntrykk av at folk flest er svært opptatt av religion.

¹²⁹ Programlederne er stolte av fagkretsen rundt programmet, og forteller at de ofte er med på å starte diskusjoner mellom fagfolk på e-post.

derfor gjennomgående opp livssyn uten å putte det i noen bestemt bås. Siden våre programmer skal gi refleksjon og innsikt, er vi ofte borti livssynstemaer.”

Bare dager før intervjuet med Bryn har NRKs kringkastingsråd diskutert om det skal være forkynnelse i NRKs kanaler eller ikke. Bryn har vanskelig for å forestille seg at det noen gang blir forkynnelse i NRK P2. Ifølge Bryn trenger ikke forkynnelse alltid å gå i dybden, slik programmene på NRK P2 skal gjøre. Dette gir hun som et argument for at forkynnelse ikke nødvendigvis vil bli å finne på NRK P2. Uansett tror hun ikke høymessen kommer til å slippe til i kanalen. Et morgenkåseri / en andakt med mer allmenn vinkling er hun mer usikker på. P2-sjefen kommenterer at det er mye som presenteres subjektivt på kanalen, men at det er forskjell på misjonerende forkynnelse og det å komme med en meningsytring. Hun mener misjonering ikke er naturlig på NRK P2. Det er viktig for Bryn å beholde sjangerforskjellene mellom kanalene. Hvis livssyn seiler opp som et svært populært tema, mener hun at NRK P2 ikke nødvendigvis skal være kanalen som dekker stoffet.

”Flere livssynsprogram må i så fall innarbeides i kanalprofilen, dette er nå mer definert inn i P1s profil. Dessuten kan det være bra at dette temaet dekkes spesifikt i en time – i Verdibørsen – hos oss. Kanskje det hever kvaliteten på stoffet å måtte prioritere inn på en timesflate i forhold til å ha flere flater, og dermed risikere å måtte tvære ut og dermed også dekke noe som er mindre interessant.”

Bryn tror ikke at livssynsprogrammene taper på å bli definert som smale programmer med lite sendetid.¹³⁰ Selv om de fleste tema blir dekket i magasinprogram, er Bryn opptatt av at enkeltprogrammene, de smalere programmene, sikrer at stoffet blir dekket, siden stoff som livssyn for eksempel ikke ofte når opp i nyhetene. Hun legger vekt på journalistisk behandling av livssyn.

Herborg Bryn synes diskusjonen om livssynsprogram som har kommet opp i NRK, er en viktig diskusjon å ta, da temaet ikke har vært veldig synlig tidligere. Bryn vet ikke hvorfor dette temaet ikke har blitt mer belyst, men lurar på om innholdet i livssyn blir for personlig og vanskelig å ta tak i.

4.2.3 Oppsummering NRK P2

NRK P2 skiller seg ut på kanalmarkedet med å tilby radio med et stort fokus på dybde, debatt og analyser. Også i *Verdibørsen* tilbys lytterne mulighet for dybde og refleksjon, kunnskap og opplevelse innenfor livssynsfeltet. NRK P2 byr på et nærmest rent akademisk program, der det åndelige i religionene blir behandlet på en vitenskapelig måte ut fra eksperter og fagfolks

¹³⁰ Hun kommenterer at mange program på NRK P2 er smale programmer med lite, men definert sendetid.

refleksjoner og teorier. Slik har NRK P2 et tilbud til faglig interesserte lyttere, til mennesker som ønsker å dykke dypere i stoffet, og som ikke nødvendigvis søker åndelige/religiøse opplevelser. NRK P2s mål for livssynsprogrammene i undersøkelsesperioden kan oppsummeres på denne måten:

Livssynsprogrammet i NRK P2 skal være et offentlig gode:

Dokumenter: Programmet skal i følge vedtekter og NRK-plakat speile Norges religiøse arv og et mangfold av religioner og livssyn.

Intervjuer: Programmet dekker livssyn generelt, ikke religioner spesielt.

Livssynsprogrammene i NRK P2 skal være i publikums tjeneste:

Dokumenter: I følge vedtekter og NRK-plakat skal et mangfold av livssyn og religioner og Norges religiøse arv speiles. *Verdibørsen* måldokumenter retter programmet mot alle potensielle P2-lyttere som har et behov for å tenke de lange tanker.

Intervjuer: Lytterne tilbys et fagprogram som tilnærmer seg livssynsstoffet på en kritisk og undrende måte. Vesentlige religiøse, politiske og ideologiske tema som innebærer verdiaspekter, belyses for interesserte lyttere.

Livssynsprogrammene i NRK P2 skal være i offentlighetens tjeneste:

Dokumenter: Måldokumentene poengterer at *Verdibørsen* ønsker å delta i, og påvirke, den offentlige verdidebatten. Programmet søker å øke lytterens kunnskap om idehistorie, livssyn og etikk.

Intervjuer: Målet er å bidra med folkeopplysning. Lytterne skal få innsikt, og programmet skal bidra til at lytterne reflekterer over de aktuelle temaene.

4.3 P4 Radio Hele Norge ASA

”Livssynsspørsmål skal speiles i mange av sendingene på Nye P4. [...] I tillegg kommer kanalen til å sende ”Tidlig på en lørdag” og ”Tidlig på en søndag” som to timer ukentlig behandler spørsmål om moral, etikk, og ulike religioner” (Fra P4s konsesjonssøknad i 2003).

”P4 har satt seg som mål å sette en ny standard for formidling av religion, livssyn og livsfilosofi på radio” (P4s allmennkringkastingsregnskap 2007: 26).

P4 er den eneste av radioallmennkringkasterne som ikke har livssynsprogrammer som eget spesifisert kravpunkt i sine konsesjonsvilkår. Vilkårene sier: ”Konsesjonæren skal for øvrig

gjennom sine sendinger oppfylle alle de redaksjonelle planer og forpliktelser som følger av konsesjonssøknaden.”

Hos P4 er det to programledere som står for produksjonen av livssynsprogrammene i kanalen. De får bestillinger fra programredaktøren. Sommerhalvåret 2007 produserte P4 to¹³¹ definerte livssynsprogram hver uke: *Hos Gelius / Gelius og hvermann* (søndager 08.00 til 09.00) og *Timen* (lørdager 08.00 til 09.00).

4.3.1 *Hos Gelius og Gelius og hvermann*

”Gelius’ prosjekt er å få kjente samfunnsaktører i tale om sin tro og tvil, og i en slik samtale forsøke å avdekke hvor personene selv står i slike spørsmål. Programleder er selv prest, men har gjennom sitt virke i Vålerenga Kirke tatt til orde for en mer åpen dialog rundt kristendommen. Slik han bruker kirkens talerstol for samfunnsaktører i og utenfor den norske kirke, slik bruker han også sitt program i P4” (Fra P4s allmennkringkastingsregnskap 2007).

Intervju med Einar Gelius, 5. juli 2007

Våren 2004 ble Vålerengapresten Einar Gelius programleder på P4. Han hadde vært mye brukt i debattprogram i kanalen, og var blitt husvarm. P4 hadde dessuten akkurat vært gjennom en vanskelig prosess da de mistet sin første allmennkringkastingskonsesjon til Kanal 24, og Gelius ble trukket inn for å motivere journalistene. P4 hadde blant annet fått kritikk for å sende for lite livssynsstoff og for lite flerkultureltstoff, før de mistet konsesjonen. Da ny konsesjon kom på plass, ble Gelius spurt om å lage et samtaleprogram som ble bygget rundt livssyn, tro og verdier.

Hos Gelius og Gelius og hvermann er to halvtimesprogram som egentlig fungerer som ett program, siden de sendes etter hverandre. Som oftest er det samme gjest i begge programmene, og ifølge Gelius er programnavnene bare blitt hengende igjen fra tidligere, da han hadde to gjester i løpet av de to halvtimene.

”Jeg har ingen fasit på hva som er målet med programmene mine. Men jeg ønsker å bidra til refleksjon og ettertanke hos lytteren. Hvis jeg kan gjøre det, da er jeg fornøyd. Det er altfor lite samtale om de viktige tingene, de store spørsmålene i dag. Jeg tror det har noe med materialismen å gjøre. Vi har alt, men selv om vi er metta på de fleste goder, så gjør ikke tingene oss mer lykkelige. For å sitere Skriften: ”Mennesket lever ikke av brød alene.” Vi må ha noe å leve for. Ikke bare noe å leve av. Hvis folk kan få et nytt syn på ting etter å ha hørt programmet, så er det kjempebra. Jeg tror livssyn gir innhold og mening, og innhold i livet gjør oss mer tilfreds.”

Gelius tror at programmet farges av at han er prest. Han spør gjestene om de går i kirken og om hva slags forhold de har til tro, til Gud, til verdier og til kirken. Han spør også om

¹³¹ Programmet til Gelius har et navn for hver halvtime, men skrives som ett program i P4s rapporter.

kjærighet og død, siden det er spørsmål som angår alle. Gelius mener livssyn handler om grunnleggende verdier i menneskers liv. Ikke bare ord, men noe man vil leve etter.

Presten synes det er et privilegium å få snakke med mennesker om deres verdier, tro og om Gud. Han forsøker å ha mange ulike kulturer, religioner, livssyn og organisasjoner representert. Han forsøker å kommunisere på en enkel måte. Presten mener at kunnskapsløsheten på livssynsområdet er stor blant journalister generelt. Derfor tror han at en fagperson i livssynsprogramproduksjonen bare er en styrke.

Gjestene til Gelius er ofte kjente mennesker. I den første delen av programmet snakker Gelius med gjesten om yrke og hverdag, osv. Den andre delen handler om død, kjærighet og livssyn. Gjestene får presentere det de tror på, og Gelius stiller dem ikke kritiske spørsmål.

”Hvis man definerer forkynnelse som det å dele erfaringer og opplevelser, det å tolke tekster og berøre et annet menneske, da er mine program forkynnende. Jeg ønsker å sette et annet menneske i bevegelse. Hvis man har en snever definisjon av forkynnelse: å holde andakt eller tale over en bibeltekst – så gjør jeg ikke det. Men jeg tolker forkynnelse videre.”

Gelius mener at poenget med gudstro ikke er å overtale, men å berøre. Han forsøker å ikke bruke et religiøst språk i programmene.

Musikken i programmet bestemmes av P4s musikkjef. Gelius forteller om noen tilbakemeldinger som går på at det er for stor avstand mellom musikk og innhold. Han har tatt det opp med de ansvarlige i P4, og mener han blir hørt.

Gelius mener P4s kommersielle basis ikke preger programmet hans. Svært få ganger har det blitt sendt reklame under programmet hans, og selv om programmet skal inneholde 50 prosent musikk, har Gelius lengre taletid enn andre programmer på kanalen. Gelius mener dette er sånn det bør være.

”Som allmennkringkaster bør kanalen inneholde program som gir tid til ettertanke og refleksjon. Generelt betyr jo det at en kanal er kommersiell, at ting går kjapt. Det gir liten tid til fordyping og refleksjon. Derfor er det viktig med en sånn type program som dette.”

Morten Scott Jansen er Gelius’ produsent hos P4, og programlederen finner gjestene i samarbeid med ham. Stort sett er det Gelius som kommer med tipsene. Jansen og Gelius diskuterer regelmessig konseptet og innholdet i programmene, og forsøker å tenke nytt om gjester, oppbygging av programmet og liknende.¹³² Dessuten kommer andre journalister i P4 med tips om gjester.

¹³² Gelius forteller at han i en periode hadde stort fokus på det flerkulturelle Norge.

Gelius tror programmene hans blir vurdert som en viktig del av P4s helhet. Han føler en tillit fra kanalledelsen, og sier han blir tatt godt vare på. Presten får regelmessig tilbakemelding fra lyttere på p4.no, og mener dermed at lytterkontakten er god. Han forteller at det er mye hyggelig og positiv respons, og også noen tips.

Gelius tar stort sett opp programmene hos P4 i Oslo, men har også tatt opp program i andre byer i Norge – og har i løpet av 2007 også vært i Afrika og laget program. Gelius mener tiden avgjør at programmene kun består av samtale, ingen reportasjer.

Gelius er svært fornøyd med lyttertallene¹³³ og tror alle typer mennesker lytter til ham. Han ønsker å høre hva lytterne tenker og føler, og justerer innholdet i programmet sitt etter det. I første omgang er det likevel egne interesser som avgjør hva han spør gjestene sine om.

Programlederen tror *Hos Gelius / Gelius og hvermann* er i tråd med P4-profilen. Dessuten tror han P4 er blitt mer bevisst på innhold og programkonsept når de har tatt programmene inn i eget hus. Gelius tror P4 har skjönt at de må levere dersom de skal drive allmennkringkasting.

4.3.2 Timen

Dette programmet blir lite beskrevet i P4s allmennkringkastingsregnskap fra 2007, men det skrives at programmet både er et flerkulturelt program og et livssynsprogram, og det ramses opp ulike tema og gjester i programmet.

Intervju med Gerd Johansen, 3. juli 2007

Gerd Johansen leder livssynsprogrammet *Timen*. Johansen har vært journalist i P4 siden kanalen startet opp. Tidligere har hun jobbet i ulike medier, blant annet i NRK. Johansen sier hun synes det er greit at P4 er pålagt å produsere livssynsprogram. Hun har folkeopplysning som mål for samtaleprogrammet *Timen*, og understreker at hun ikke driver med andakter. Selv kaller hun seg kirkeløs, og sier hun tar ateistens rolle som programleder.

Gerd Johansen tror at de som gav P4 konsesjonen, kanskje hadde hva hun kaller ”en slags KRL-definisjon av livssynsprogrammene”, der kristendommen fortsatt skulle ha en særstilling. For henne er livssyn ”syn på livet” – en slags ideologi. Hun satte som et krav at hun skulle få lov til å ha denne definisjonen dersom hun skulle lede programmet, og har ikke fått kritikk på dette. Programmet hennes omhandler derfor livssyn og livsfilosofi.

¹³³ 83 000 lyttere er innom P4 mellom klokken 08.00 og 09.00 på søndager i 2007. Disse lytter i 21 minutter i gjennomsnitt (e-post fra Martin Mølmen, strategic advisor i P4, 30.april, 2008).

”Religiøse program er noe annet enn livssynsprogram. De tar opp bare religiøse tema – om en gud som tros på. Men ”Framtiden i våre hender” tror også på noe. De brenner for det, tror på det – dermed har de også et livssyn.”

Hun forteller imidlertid at hun ofte har besøk av mennesker fra ulike religioner,¹³⁴ og at temaet bestemmes av gjesten. Ingen religioner er mer representert enn andre i programmet.

Gjestene er mennesker som tror på noe. De skal ha en overbevisning, om ikke nødvendigvis i religiøs forstand. Disse blir gjester fordi Johansen legger merke til dem i mediene, eller i andre sammenhenger, og ser at de tror på noe. Det er temaet, ikke personen, som er i fokus. Gjesten får lov til å markedsføre troen sin, mens Johansen av og til kommer med motforestillinger. *Timen* er et program som Johansen lever seg inn i. Hun vet at hun skal forholde seg så objektivt som mulig, men hun forteller at engasjementet hennes av og til kan gå over stag.¹³⁵

Johansen tror ikke P4 hadde hatt definerte livssynsprogram hvis ikke konsesjonen hadde pålagt dem det.

”Man kan liksom snakke om både sport og mat og alt mulig annet. Men livssyn er noe man nødig tar opp. Men jeg er glad konsesjonen pålegger oss det, for det gir oss mulighet til å snakke litt lenger om et tema. Jeg mener at alt som har med daglig liv å gjøre bør ha plass i allmennkringkastinga. Livssyn på samme måte som kokekunst.”

Programlederen ønsker at hennes program skal gi lytteren et valg i møte med det temaet som fremstilles. Det blir opp til lytteren om de vil tro det de hører eller ikke. Johansen mener begrep som ”jeg møtte Jesus” blir en vits for mange. Hun ønsker at programmet hennes skal bruke ord som gjør at lytterne begynner å reflektere – ord som kommuniserer og ikke stenger.

Gerd Johansen tror *Timens* aktive lytterne¹³⁶ er interessert i temaet som tas opp, mens de som ikke følger med, venter på musikken mellom studiotykkene. Johansen melder om veldig lite respons fra både lyttere og ansatte i P4. Men de tilbakemeldingene hun får er positive. Når Johansen får lite tilbakemelding og tips fra P4-ansatte, er det fordi hun i stor grad distanserer seg fra dem. Hun skal snart gå av med pensjon, og jobber svært selvstendig. Dette gjør at Johansen også føler seg litt ensom i produksjonen. Sjefene som er overordnet henne, bidrar med lite nytenkning, så Johansen må tenke nytt selv. Siden P4 ikke tjener på

¹³⁴ Hun forteller at Bjørn Eidsvåg har vært gjest og fortalt om hvordan hans Gud har gått over fra å være refsende til å bli mild.

¹³⁵ Johansen forteller om et program om Smiths venner, der hun og intervjuobjektet sammen nærmest angrep trossamfunnet. Dette førte til at både gjesten og Johansen fikk drapstrusler. Spesielt i religiøse saker tror Johansen det er lurt å ikke ta parti for én gruppering.

¹³⁶ 149 000 lyttere er innom P4 mellom klokken 08.00 og 09.00 på søndager i 2007. Disse lytter i 21 minutter i gjennomsnitt (e-post fra Martin Mølmen, strategic advisor i P4, 30.april, 2008).

denne typen program, tror hun ikke at livssynsprogrammene har høy status i kanalen. Men hun synes selv at det er status å få så mye tillit at hun kan få lage programmet på egen hånd. Johansen vektlegger research. Hun mener at det er viktig å være litt opplyst i møte med gjesten, samtidig skal hun ikke kunne for mye, slik at nysgjerrigheten blir borte.

Musikken i *Timen* er formatert, noe Johansen ikke er helt fornøyd med. Hun skulle ønske hun kunne velge musikken selv. Nå synes hun at musikken av og til kan virke forstyrrende på temaet som tas opp. Men Johansen kan luke ut det som passer dårligst. *Timen* varer i én time. Cirka 18-20 minutter er studiotikk. Dette spilles inn sammenhengende og kuttes opp mellom musikken. Av og til lager Johansen reportasjer, men hun sier at makeligheten hennes gjør det mer naturlig å satse på studiosamtale.

Johansen tror kanskje at det flerkulturelle fokuset kunne vært sterkere i *Timen*, siden allmennkringkastingsrådet har gitt tilbakemelding om at denne biten bør styrkes i P4.

4.3.3 Programredaktør i P4, Andre Winje Arntzen

Intervju 8. august 2007

André Winje Arntzen var konstituert programredaktør i P4 i 2007.¹³⁷ Arntzen er journalist, og har tidligere hatt ulike journalistoppgaver og styreverv i P4. Programredaktøren er tydelig på hva P4 er:

"Vi driver en kommersiell radio og er avhengig av å ha stor lytteroppslutning for at vi skal være interessante for reklamekjøperne. Jeg kunne jo si at vi har livssynsprogram fordi vi ønsker å ha et mangfold i programtilbudet, men hvis jeg skal være ærlig, er det fordi vi har krav om det i konsesjonen. Den legger føringer. Og så løser vi kravene innenfor hva vi mener er riktig for vår kanal."

Arntzen mener målet med livssynsprogrammene på kanalen må være å gi et så folkelig og enkelt tilbud at flest mulig er interessert i å høre på det. Programmene skal by på stemmer som lytterne kan trives med. Arntzen sier han ikke vil ta ord som at "P4 skal gjøre lytterne klokere og mer bevisste i møte med ulike livssyn", i sin munn. Han er usikker på om kanalen ville sendt to timer religion og livssynsfilosofi hvis ikke konsesjonen hadde pålagt dem det, men noe ville de hatt, tror han. Programsjefen beskriver P4 som en "følgeradio", et hyggelig og interessant følge, som ikke krever 100 prosent lytting.

Livssynsprogrammene er en ren utgift for P4, siden det ikke er reklame å hente i forbindelse med sendingene. Arntzen sier at livssynsprogrammene ikke er et satsingsfelt for kanalen. Programlederne har ikke store budsjetter å lage programmer ut fra.

¹³⁷ Arntzen ble erstattet av Jørn Johansen våren 2008, og gikk inn i en stilling som nyhetssjef i P4.

P4 har ønsket å være kreative i løsningene av livssynsprogrammer, forteller Arntzen. Han beskriver Gelius som en fantastisk person, omstridt, men aktiv i samfunnsdebatten. Han mener at Gelius når mennesker med budskapet sitt. Johansen har ifølge Arntzen en fortid å bli rørt av, og han synes det er fint at den 66 år gamle dama fortsatt er med i redaksjonen. Arntzen mener Gelius' og Johansens program skaper en fin balanse i livssynsprogramtilbudet på kanalen, og at livssynstemaer speiles folkelig i kanalen. Arntzen tror det er viktig at programledere for livssynsprogram er spesielt interessert og engasjert i livssynstema, og har et bevisst forhold til eget livssynsmessige ståsted. Programlederne bør dessuten være fordomsfrie, åpne, forsøke å forstå og ha en del livserfaring, slik at de både har tillit og får tillit. Han tror et flertall av journalistene i P4 er mer opptatt av musikk, kjendiser og underholdning enn de store spørsmålene i livet, og ikke ser det som statusgivende å lede et livssynsprogram.

Arntzen tror det er bra at P4 de siste årene har fått all programproduksjon på livssynsområdet i eget hus. Dette er best for butikken og gir eierskap over produksjonen. Arntzen mener at livssynsprogram kan favne svært bredt, over alle religioner og trosformer. For ham er et livssyn folks innerste grunnleggende tanker, det som holder ryggraden oppe: tanker om livet, og om verdier.

Arntzen forteller at musikken er svært viktig på P4. Kanalen er formatert, og musikken skal ikke forandre seg uansett programkonsept. Det skal være lik mengde musikk i programmene. Musikken er P4s identitet, som skaper en rød tråd gjennom programmene.

"Fordelen med å være tro mot konseptet og formatet, er at folk kjenner seg igjen. Ulempen med dette stoffområdet er at det ikke appellerer i like stor grad til de typiske P4-lytterne. Det gjør dette til en utfordring som handler om å lage livssynsprogrammer med tema og innhold som er innenfor P4-profilen. Det betyr blant annet at vi spiller den samme musikken i disse programmene som ellers i programflatene. Vi ønsker jo å fremstå som P4 og ikke under en annen identitet. For P4 er det bærende for lytteroppslutningen at vi spiller den beste musikken, har de beste programlederne, er underholdende og hyggelige og ikke minst har en rask og god nyhetstjeneste."

Arntzen forteller at Livssynsprogrammene i liten grad diskuteres på de felles redaksjonsmøtene i P4, og at programlederne i stor grad legger premissene for egne program, eller snakker med programredaktøren om programskapingen.¹³⁸ Det er først når Johansen går av med pensjon at kanalledelsen må begynne å tenke nytt om programmene. Arntzen forteller at det generelt er for dårlig produkt- og konseptutvikling i kanalen.

¹³⁸ Gelius forholder seg til Morten Scott Jansen

Arntzen er kritisk til Medietilsynets måte å vurdere program på, og mener de ikke kan vurdere P4s sendinger ut fra to tilfeldig utplukkede program. Når P4 får kritikk fra tilsynet for å ha et kristent utgangspunkt i sendingene i 2006, ber han dem om å lytte mer.¹³⁹

”Vi ønsker å lage radio som er godt likt av folk flest. Målgruppen vår er mennesker mellom 20 og 50 år. Vi vil ha et tilbud som treffer denne målgruppen. Et mangfold. Det finnes mange som ikke er kristne i Norge. Mange er fra andre kulturer, noe vi også vier plass. Norges kristne tradisjon dekker vi spesielt i tider som julen, påsken og på 17. mai, men også da bruker vi plass på alternative trosretninger og deres måte å feire på. P4 skal ikke bare være talsperson for den kristne troen. Vi vil være mer mangfoldige enn det.”

4.3.4 Oppsummering P4

Målene for P4s livssynsprogram bærer preg av at de blir til i en kommersiell kanal. Kanalens profil legger sterke føringer på programmene. Femti prosent av programinnholdet skal være formatert musikk som skal være med å holde på lytterne.¹⁴⁰ Dessuten skal innholdet i programmene ikke stikke dypere enn at flest mulig vil høre på og føle seg komfortable med hva som blir snakket om, samtidig som de ikke trenger å være aktive lyttere. På samme tid har P4 behov for programledere som er genuint interessert i feltet, og som kan formidle temaet på en måte som gjør at folk liker det de hører, og blir engasjert. Disse programlederne har gjerne egne mål for sine programmer, samtidig som de formes av P4s overgripende mål – å tjene penger, å være butikk. Programlederne synes det er fint at P4 er pålagt å sende program som gir tid til refleksjon og til å belyse et tema over lengre tid. De ønsker å drive folkeopplysning og bidra til refleksjon gjennom samtaleprogrammene sine. P4s mål for livssynsprogrammene i undersøkelsesperioden kan oppsummeres på denne måten:

Livssynsprogrammene i P4 skal være et offentlig gode:

Dokumenter: Ved å levere program som omhandler religion, livssyn og livsfilosofi.

Intervjuer: Ved å tilby livssynsprogram som tilfredsstiller konsesjonskravene.

Livssynsfilosofi og alle typer livssyn skal formidles.

Livssynsprogrammene i P4 skal være i publikums tjeneste:

Dokumenter: Ved å tilby program som omhandler religion, livssyn og livsfilosofi.

¹³⁹ Arntzen mener at Gerds sendinger varierer mye i tema, mens Gelius har fokusert mye på det flerkulturelle.

¹⁴⁰ Formatert radio skal være med å gi lytterne gjenkjennelse i kanalen. Men bidrar legger også bånd på programledere og lyttere, siden formateringen betyr at kanalen utarbeider faste spillelister som programlederne skal følge (Brox 2008).

Intervjuer: Kanalen skal tilby folkelige og enkle program som har stemmer, tema og musikk som flest mulig vil høre på og føle seg komfortable med. Språket i programmene skal ikke være religiøst. Alle typer livssyn skal formidles.

Livssynsprogrammene i P4 skal være i offentlig tjeneste:

Dokumenter: Finner ingen tydelige mål i dokumentenes formulering på dette området.

Intervjuer: Programlederne ønsker å sette lytteren i bevegelse, bidra til folkeopplysning, refleksjon og ettertanke – og gi lytteren et nytt syn på livssynsemner.

4.4 Kanal 24 Norge AS

Kanal 24 poengterer i sin konsesjonssøknad at de ønsker å formidle at livssyn angår alle mennesker.

”Noen av de mest vellykkede livssynsprogram i radio i de senere år er de der to mennesker med ulike livssyn møtes i åpen og direkte samtale om eksistensielle spørsmål. Slike møter kan nedbygge fiendebilder i det nye, flerkulturelle Norge og gjøre partene mer bevisst på egen tro. Det vil også være meget aktuelt å satse på program som formidler *livshjelp* til lytterne” (fra Kanal 24s konsesjonssøknad).

”Konsesjonæren skal ha ukentlige livssynsprogrammer samt debatter og analyser/kommentarer som tar opp temaet livssyn. Både det kristne og andre livssyn skal vies plass” (fra Kanal 24s konsesjonsvilkår).

Hos Kanal 24 er en god del av livssynsprogramproduksjonen satt ut av huset.

Produksjonsselskaper får bestillinger fra programsjefen i Kanal 24. Kun *Ærlig talt!* blir produsert innenfor Kanal 24s redaksjon.

Kanal 24 sender i undersøkelsesperioden tre definerte livssynsprogram. *Ærlig talt!*¹⁴¹ (søndager 10.00 til 11.00), *Møteplassen* (lørdager og søndager 06.30 til 07.00), som produseres av selskapet Norea Mediemisjon, og *Paradis* (har skiftet litt sendetid, men sendes tidlig lørdag morgen i 08-09-tiden), som produseres av selskapet Både Og AS.

4.4.1 *Ærlig talt!*

I Kanal24s allmennkringkastingsregnskap fra 2007 heter det at *Ærlig talt!* gjennom året ”(...) bød på møter med kjente personer som blant mye annet forteller om sitt livssyn, sine mest skjellsettende opplevelser og eventuelle vendepunkt i livet.”

¹⁴¹ Programmet *Ærlig talt!* ble ikke sendt da intervjuene med Kanal 24 ble gjort, men det var blitt sendt på våren, og programmet ble tatt opp igjen høsten 2007.

Intervju med Audhild Gregoriusdotter Rotevatn, 11. juni 2007

Programmet *Ærlig talt!* har vært sendt på Kanal 24 helt fra kanalen startet sine sendinger i 2004. Det var programselskapet Både Og AS som leverte programmet til kanalen fra starten av. Kanal 24 ønsket imidlertid å produsere *Ærlig talt!* i eget hus, for å få større eierskap til det.

Våren 2007 var nyhetsredaktøren i Kanal 24, Audhild Gregoriusdotter Rotevatn,¹⁴² leder av *Ærlig talt!*.¹⁴³ Hun ble spurt av programredaktøren, og hadde lyst til å lede programmet, siden hun interesserer seg for tematikken i det. Gregoriusdotter Rotevatn forteller at programmet krever journalistisk erfaring og modenhet – og at intervjueteknikken må være utviklet hos programleder, siden det er krevende å få fram det beste av en person i en hel time.¹⁴⁴ Gregoriusdotter Rotevatn forteller at det dermed blir sett på som en ære å bli spurt om å lede *Ærlig talt!*, selv om hun vet at dette ikke er det programmet som drar mest penger og lyttere til kanalen.

Gregoriusdotter Rotevatn definerer livssyn som noe personlig: ”Mer eller mindre bevisste tanker om eget åndsliv.” Hun ønsker at *Ærlig talt!* skal gi innsikt og formidle en god samtale som fordrer ny refleksjon hos lytterne. Lytterne blir kjent med livssyn gjennom gjestene i programmet:

”Hvis vi kan skape et mentalt rom som lytteren kan reflektere litt i, få nye tanker: At fordommene eller forventningene deres kan bli til en ny farge på skalaen, at de merker at programmet ga dem noe mer, ikke noe som bare jaga forbi, men at de får se mennesker med nye øyne og tilegner seg ny kunnskap. Da har jeg lyktes som formidler, og fylt på både hode og hjerte.”

Ærlig talt! er et samtale-/gjesteprogram, der én gjest er i studio i en time. Det spilles musikk innimellom studiotikkene. Gregoriusdotter Rotevatn er opptatt av at programmet ikke skal være rent forkynnende. Derfor er bare 30 prosent av programmet viet til typiske livssynsspørsmål som tilknytning til kirke og liknende. Ellers i programmet er yrke og liv i fokus, og det blir lagt vekt på verdivalg.

Gjestene i *Ærlig talt!* får definere seg selv inn i den åndelige virkeligheten. Programlederen ønsker å legge lista slik at lytterne kan synes det er spennende å høre på, selv om de kanskje ikke tror det samme som intervjuobjektet. Gjestene er aktuelle personer, eller personer som blir gjort aktuelle gjennom programmet. Gjesten snakker om sitt mer eller

¹⁴² Gregoriusdotter Rotevatn sa opp sin stilling i Kanal 24 på nyåret i 2008, etter at 77 prosent av kanalen ble kjøpt opp av SBS Radio.

¹⁴³ Høsten 2007 var Anne Jortveit og Audhild Gregoriusdotter Rotevatn programledere av *Ærlig talt!* De byttet på programledelsen.

¹⁴⁴ Tidligere programledere har vært Stig Tore Bergestuen og Anne Jortveit.

mindre gjennomtenkte livssyn. Dessuten skal hver gjest gjennom en verditest,¹⁴⁵ og lage et etisk dilemma¹⁴⁶ til neste gjest. Mange forskjellige typer livssyn skal bli presentert.

”Vi tar oss god tid i studio. Vi ønsker at programmet skal inneholde både mye latter og humor. Derfor bruker vi tid for å skape trygghet. Det skal være et program der folk tør å snakke – tør å være seg selv uten å være redd for å bli tatt for det de sier, samtidig som vi skal kunne stille kritiske spørsmål.”

Gregoriusdotter Rotevatn ønsker også å løfte fram det journalistisk interessante ved gjesten: en historie i gjestens liv, en livskrise eller aktuelle personlige opplevelser eller erfaringer hos gjesten. Gregoriusdotter Rotevatn bruker tid på research for å komme fram til disse interessante tingene.

Ærlig talt! defineres som et program som er mer innholdstungt enn andre av Kanal 24s program. Gregoriusdotter Rotevatn mener det er viktig for helheten i kanalen at det finnes begge typer program. Hun er usikker på om kanalen hadde kommet på å lage denne typen livssynsprogram dersom ikke konsesjonen hadde pålagt dem det, men hun forteller at det er konsensus i redaksjonen om at dette er et godt og viktig program som folk hører på.

Det er mindre musikk i *Ærlig talt!* enn i resten av Kanal 24s programflate. Musikkstilen er ifølge Gregoriusdotter Rotevatn litt ”voksne og snillere”, og programleder skal gå gjennom musikklistene som plukkes ut av musikkprodusenten, for å sjekke at ingen av sangene er upassende i forhold til tema.

Gregoriusdotter Rotevatn mener den typiske lytteren¹⁴⁷ til *Ærlig talt!* er en kvinne i slutten av 30-årene.

”Programmet er ikke veldig elitistisk. Man må ikke ha cand.mag. for å lytte. Men vi belyser problemstillinger som gjør at jeg tenker at de som lytter må være litt reflekterte personer – gjerne noen som leser en del bøker. Og så tror jeg lytteren synes det kan være deilig med en litt annen type musikk enn det som spilles i primetime.”

Gregoriusdotter Rotevatn har med seg en produsent i produksjonen av *Ærlig talt!* og spiller dessuten på resten av redaksjonen i Kanal 24. Hun forteller at alle spiller inn med ideer og gir tips til gjester de mener kan passe inn i *Ærlig talt!*-konseptet.

¹⁴⁵ Hver gjest skal svare på flere spørsmål der de må velge mellom to alternativer – og dermed røper hva som er viktigst, har størst verdi for dem.

¹⁴⁶ Hver gjest skal presentere et dilemma for den neste gjesten som skal til programmet, dessuten må de prøve å løse det etiske dilemmaet som den forrige gjesten presenterte for dem.

¹⁴⁷ Kanal 24 oppgir at lyttertallet i tidsrommet mellom klokken 10.00 og 11.00 på søndager i mai 2007, 47 000. Disse lyttet i 11,7 min i snitt (tallene er oppgitt av Anniken Aas-Jakobsen i SBS Radio, 05. mai 2008).

4.4.2 Møteplassen

”Møteplassen styrket vårt tilbud av program med livssynsperspektiv. Dette er et program som i større grad tar for seg gjestenes forhold til et religiøst livssyn, og til forholdet mellom tro og tvil” (allmennkringkastingsregnskapet til Kanal 24 2007).

”Hovedfokus vil være rettet mot mennesker i alderen 20-50 år som ikke har et personlig forhold til den kristne tro. Målsetting: Skape møteplasser mellom Jesus og enkeltmennesker” (utdrag fra måldokument fått av redaksjonsleder i Norea Mediemisjon, Geir Sandvik, 15. februar 2007).

Intervju med Per Ove Stige, 13. juni 2007

Det kristne produksjonsselskapet Norea Mediemisjon (heretter kalt Norea)¹⁴⁸ produserte det kristne livssynsprogrammet *Møteplassen* på P4 i flere år. I 2006 inngikk Norea og Kanal 24 en avtale om at Norea skal levere kanalen en halvtimes program, *Møteplassen*, hver lørdag og søndag.¹⁴⁹

Per Ove Stige var programleder for *Møteplassen* i 2007. Per Ove Stige har jobbet i Norea i mange år, og forteller at han har sju års erfaring fra å lage denne typen livssynsprogram. Målet hans er å fortelle gode historier med et tema som linkes til livssyn generelt, og til kristendom spesielt – siden Norea er et kristent programselskap. Noreas overordnede mål er å gi håp for livet og evigheten, og Stige forteller at dette ligger i bakhodet når han lager programmet.

”Hvis jeg kan formidle noe som kan gi inspirasjon til livet, som kan gjøre at noen kan få det litt bedre, være et godt selskap, underholde – da er jeg fornøyd. Programmet kan gjerne være et verktøy for et bedre liv her, og også si at det finnes et liv etter dette.”

Møteplassen er et samtaleprogram. Stige ønsker å sette gjesten i fokus, og mener at det er viktig at han som programleder viser empati og respekt for gjestens historie. Han mener det er en fordel at både han selv og Norea har et tydelig avklart ståsted. Dette mener han skaper større trygghet enn hvis de hadde gått ut med et mer ”diffust” ståsted. Han frykter at lytterne da ville følt at de prøvde å snikevangelisere.

Stige forteller at han liker de andre livssynsprogrammene på Kanal 24, og at han ønsker å lage et program i Kanal 24-profil. Derfor har han de andre programleiderne i kanalen som forbilder. Også i utvalget av gjester tenker han på hva som kan passe i kanalen, og mener

¹⁴⁸ www.norea.no

¹⁴⁹ Norea fikk ikke fornyet sin kontrakt med Kanal 24 for 2008. Kontraktene med flere eksterne programselskaper ble brutt fra nyttår 2008, etter at TV2 solgte ut store deler av kanalen. Det ble sendt en del repriser av *Møteplassen* på vårparten i 2008.

at gjestene må fungere ”kult, klart og kommuniserende”. Gjestene har vært alt fra kjendiser til vanlige folk, men de må ha en god historie å fortelle – og gjerne ha et reflektert forhold til livssynet sitt. Men Stige forteller at gjestene ikke trenger å være overbevist om hva de tror på.

Stige definerer livssyn som ”Et syn på livet som dreier seg om verdier og tro”. Religion er for ham å tro på en høyere makt. De fleste gjestene i *Møteplassen* er kristne. Stige ønsker å få inn folk fra andre religioner også, noe han mener det er åpenhet for i Norearedaksjonen. ”Hvis jeg skulle fått inn mennesker med en annen type religion, måtte jeg finne det vi har felles og fokusere på det – og på den gode historien,” sier Stige. Programlederen ønsker å løfte fram problemer som angår alle, som alle kan kjenne seg igjen i.

”Jeg ønsker å leve etter ”don’t tell – show”. Jeg ønsker å skape bilder, og bildene ligger i den gode historien. Med den som utgangspunkt blir flere biter av liv hengende sammen. Jeg stiller ikke konkrete livssynsspørsmål som: Hvor ofte går du i kirka, for eksempel. Men jeg stiller konkrete spørsmål inn i situasjonen og fortellinga.”

Møteplassen har fått lov til å ha lengre talestikk mellom musikkinnslagene. Maks seks minutters samtalestikk. Stige velger musikken selv, og prøver å ha samme sound på musikken som Kanal 24. Han definerer denne som ”rocka og tøff”. Stige velger kun kristen musikk. Kanal 24 har mulighet til å overprøve dette musikkvalget,¹⁵⁰ noe som ikke har skjedd så langt.

I Norearedaksjonen bruker de cirka ti minutter i uka til å snakke om *Møteplassen*. Men Stige forteller at det i hovedsak er han som kommer med forslag til gjester, og tar kontakt med dem. Stige er dermed ganske ensom i programproduksjonen. Han forteller at han og Norea savner tilbakemeldinger fra Kanal 24.¹⁵¹

”Det eneste vi har hørt fra dem er: Interessante gjester. Det er jo hyggelig, men litt frustrerende at vi ikke får en mer gjennomgående evaluering. Vi ønsker å levere et produkt som lytterne er fornøyd med, da hadde det vært flott med litt oppfølging. Men vi kunne sikkert vært mer frampå og spurt etter mer evaluering også.”

Stige savner respons fra lyttere¹⁵² også. Selv om han legger opp til at lytterne skal komme med respons, og oppgir e-postadresse i hvert program, er det lite dialog med dem.

¹⁵⁰ Sml. avtale mellom Norea og Kanal 24 (fått kopi av daglig leder i Norea, Tore Askildsen).

¹⁵¹ Han understreker at han har blitt veldig glad for en uformell god tilbakemelding fra en av journalistene i Kanal 24.

¹⁵² Kanal 24 får ikke hentet opp lyttertallet i tidsrommet mellom klokken 06.00 og 07.00 på søndager i mai 2007, men på lørdager i samme tidsrom lyttet 15 000 mennesker på Kanal 24. Disse lyttet i 8,7 min i snitt (tallene er oppgitt av Anniken Aas-Jakobsen i SBS Radio, 05. mai 2008).

Stige ønsker å være lojal mot Kanal 24 og profilen deres. Derfor ser han for seg en reflektert, urban kvinne i 30-årene som den typiske lytteren til *Møteplassen*. Han prøver å etterkomme det han tror er denne kvinnens lytteønsker, ved å ha gjester og temaer som er aktuelle i mediebildet.

4.4.3 *Paradis*

”Paradis er et program som handler om tro og tvil,” heter det i Kanal 24s allmennkringkastingsregnskap fra 2007. Det poengteres at programlederen, Ole Andreas Holen, stiller spennende mennesker store og vanskelige spørsmål.

”Både Og har ingen ideologiske tanker med *Paradis*, derimot er vi opptatt av god radio, og livssyn er et perfekt område i så henseende. Dessuten er temaet ofte ”kuppet” av ulike trosretninger som ønsker å sette sin egen agenda. Vi synes temaet tilhører alle, og at det er for viktig til at noen skal ha eiendomsrett på det”¹⁵³ (Kåre Hersoug, adm. dir. i Både Og AS i e-post, 22. april 2008).

Produksjonsselskapet Både Og AS fikk våren 2007 spørsmål om å lage en pilot på et livssynsprogram for Kanal 24. De kom opp med konseptet *Paradis*, og fikk på bakgrunn av piloten en bestilling på 19 programmer fra Kanal 24. *Paradis* består av flere elementer, både intervjuer og reportasjer.

Intervju med Ole Andreas Holen, 25. juni 2007

Ole Andreas Holen var programleder for *Paradis* våren 2007. Holen er teolog.¹⁵⁴ Gjennom *Paradis* ønsker han å skape økt kunnskap om andres tro, og om mulig gi utgangspunkt for økt toleranse. Han ønsker også at representanter fra religiøse minoriteter skal få komme til orde i programmet, og at alle som omtales, skal omtales med respekt. Selv om Holen har en kristen bakgrunn og er prest, ønsker han ikke å ha noen forkynnende rolle. Han mener at radiomisjon ikke fungerer. Holen ønsker å være kritisk til egen og andres bakgrunn. Som programleder er han ikke opptatt av å gi svar. Han fremstiller seg selv som et postmoderne menneske som er fri fra tradisjonelle dogmer – og mener at dette også preger ham som programleder.

Holen forteller at han er en litt opprørsk person. Han forteller at han nok bruker *Paradis* til å fronte sin noe radikale kristne tro, og sitt opprør mot kirken og tradisjonell kristentro. Holen ønsker gjennom *Paradis* å lage et bredt program. Derfor har han omtalt alt

¹⁵³ Programmet er nytt i Kanal 24 i 2007, og er dermed ikke omtalt i noe allmennkringkastingsregnskap fra året før.

¹⁵⁴ Holen har erfaring fra NRK, der han var programleder av ”U”, før han utdannet seg til prest. Han sier at han ble ”hentet fram fra glemselen” som programleder.

fra de store religionene til mindre, alternative bevegelser. ”Allmennkringkastingen tilhører alle, den skal være et møtested for tro og livssyn,” sier Holen. Han definerer livssyn som et slags verdisyn som omfatter hele mennesket, og mener at mennesker kan utelukke tro, men ikke livssyn.

På tross av sitt ønske om å være åpen for alle livssyn ser Holen at han er bundet av eget livssyn, og at det derfor er blitt mest kristendom i *Paradis*programmene.¹⁵⁵ Han tror at det ville være lurt å ha en programleder med en annen type livssyn hvis programmene skal lages igjen.¹⁵⁶

”Jeg er opptatt av å være nysgjerrig. Dessuten har jeg forsøkt å unngå de tradisjonelle spørsmålene som ”Hvordan ble du omvendt?” Eller: ”Hvem er Jesus for deg?” Jeg ønsker ikke å bli spirituell. Da jeg spurte en musikergjest om han fant noe åndelig i musikken, kjente jeg at jeg hadde tråkka over en terskel. Jeg er redd for å stille åndelige spørsmål som en åndelig prest, skjønner du. Dessuten synes jeg ikke det er interessant med svar på sånne spørsmål. Har hørt de svarene så mange ganger. Og: Jeg har ikke til hensikt å forkynne.”

I flere av innslagene i programmet ønsker Holen å ha en humoristisk tilnærming til stoffet. Han mener religiøse program tradisjonelt sett er bundet til bekjennelser og alvor. Holen ønsker å fri til massene ved å bruke hva han kaller ”lett, kommersiell humor”. Likevel ser han at det kan være skummelt å bruke humor, og at humoren i noen tilfeller går over i latterliggjøring av ulike religiøse grupper.¹⁵⁷ Dette er noe han ikke ønsker.

Etter et kåseri som består av en fortelling/historie med et humoristisk poeng fra en religion, og et telefonintervju med en ekspert om et aktuelt tema,¹⁵⁸ har Holen et intervju med en gjest i tre ganger tre minutter. Her ønsker Holen å ta opp temaer som skal være ”allmenne” – han nevner tema som sjamanisme og spiritisme, som forekommer i flere livssyn.

Holen forteller at han ikke har tid til å drive mye research før programmene. Dermed blir intervjuobjektene gamle kjente av ham selv eller av produsenten hans.¹⁵⁹ Gjestene blir valgt etter hvilket tema som belyses i programmet. Intervjuet deles inn i tre bolker: I den første blir lytteren kjent med personen, i den neste utdypes personens livssyn/meninger om dagens tema, i den siste har Holen og gjesten en åpen refleksjon over temaet som tas opp.

¹⁵⁵ Holen forteller at Kanal 24 hadde sagt at det i påsken kunne sendes programmer med kristen vinkling, og at dette gjorde at det ble ekstra mye kristendom i de 19 programmene.

¹⁵⁶ Både Og AS fikk en ny bestilling på 20 *Paradis*-program fra Kanal 24 våren 2008. Ole Andreas Holen var programleder i disse programmene også.

¹⁵⁷ Holen nevner blant annet at han i et tilfelle fortalte en Jehovas vitne-vits som ikke viste toleranse og gikk over grensen.

¹⁵⁸ Holen nevner som eksempel: Hvorfor tror så mange på reinkarnasjon?

¹⁵⁹ Holen arbeider sammen med produsent Magnus Nomme i Både Og AS.

Musikken i *Paradis* blir plukket ut av Kanal 24. Den tar over 50 prosent av programtiden, og Holen får plukke ut én låt som han ønsker å spille. Holen synes musikken som Kanal 24 setter inn i programmet, til tider er malplassert. Han mener at all musikk er verdibærende, og spør seg hva Kanal 24 ønsker med denne typen kommersiell musikk inn i denne typen program. Holen ser for seg mennesker over 30 år som de typiske lytterne¹⁶⁰ til programmet, men tror musikken melder dem av. Derfor blir lyttergruppen diffus for ham. Han tror kanskje det ville gjort seg med en litt annen type musikk, kanskje litt aproposmusikk.

Siden Holen samarbeider med Både Og AS og en produsent derfra, føler han seg ikke alene i refleksjonen rundt programmet. Han forteller at han som teolog og ordstyrer definitivt har mest makt og stor redaksjonell frihet. Holen savner mer evaluering og tilbakemeldinger fra Kanal 24, og mener helhetsinntrykket i kommunikasjonen med kanalen viser at *Paradis* ikke prioriteres:

”Staten gir kanalene konsesjoner og plikter. Jeg mener ikke livssynsprogrammene bør sees på som en plikt, men heller bli integrert på samme måte som sport. Livssynsforståelse er veldig viktig for å forstå det moderne mennesket.”

4.4.4 Programredaktør i Kanal 24, Anne Jortveit

Intervju 15. juni 2007

Anne Jortveit var tidligere redaktør i P4. Hun har vært med i Kanal 24 fra oppstarten i 2004. Mens Audhild Gregoriusdotter Rotevatn er ansvarlig for nyhetsprogrammene i Kanal 24, sitter Jortveit med redaktøransvaret for resten av programproduksjonen i kanalen.

Et livssynsprogram kan ifølge programredaktør Jortveit inneholde religion, men også hva hun kaller ureligiøse livssyn. Med ”religiøst” mener Jortveit tro på en gud. Hun mener Kanal 24 har valgt en miks av disse to mulighetene, og mener at dette er i samsvar med konsesjonssøknaden.

”Et livssynsprogram gir refleksjon over liv og verdier. Gjester og kåsører snakker om verdier i eget liv, og legger dette frem på en sånn måte at den enkelte skal få tenke selv. Personlig mener jeg at programmene skal ta stilling til ulike livssyn. Det er viktig at de som intervjues fremstår tydelige. Jeg tror lytteren synes det er interessant å høre om andres tro.”

Jortveit mener det er to årsaker til at livssynsprogrammene i Kanal 24 blir produsert. For det første er de pålagt gjennom konsesjonen, og for det andre mener hun at livssynsprogrammene tilfører kanalen interessante program. Hun refererer til at de blant annet gjennom *Ærlig talt!*

¹⁶⁰ Kanal 24 oppgir at lyttertallet i tidsrommet mellom klokken 08.00 og 09.00 på lørdager i mai 2007 var på 26 000. Disse lyttet i 13 min. i snitt (tallene er oppgitt av Anniken Aas-Jakobsen i SBS Radio, 05. mai 2008).

har satt dagsorden.¹⁶¹ Jortveit ønsker at livssynsprogrammene på Kanal 24 skal åpne for refleksjon omkring verdier. Livssyn er for henne en rettesnor å leve livet etter. Noe man har tenkt litt igjennom, men ikke nødvendigvis har avklart. Livssynet handler om de store spørsmålene som tid, evighet, verdier og religion.

Selv om Jortveit mener at livssynsprogrammene tilfører kanalen gode program, vet hun ikke om Kanal 24 ville produsert disse programmene dersom ikke konsesjonen hadde pålagt dem det. Hun forteller at *Paradis* og *Ærlig talt!* er arbeidskrevende og dyre program, siden det ligger mye arbeid i researchen.¹⁶² Derfor mener hun at disse programmene kanskje ville ligget i faresonen dersom konsesjonen ikke hadde krevd produksjon.

Medietilsynet har helt siden Kanal 24s oppstart gitt kanalen advarsler for ikke å produsere nok livssynsprogrammer.¹⁶³ På tross av dette har Kanal 24 sommeren 2007 tatt *Ærlig talt!* av lufta. Jortveit forklarer at det er fordi kanalen ikke har råd til å produsere både *Ærlig talt!* og *Paradis*. Siden det så ut til at det skulle bli stort arbeidspress på de ansatte i kanalen denne våren, valgte Jortveit å sette programproduksjonen ut av huset, og gav jobben til Både Og AS og *Paradis*.¹⁶⁴

Selv om *Ærlig talt!* er tatt av lufta for en stund, ser ikke Jortveit noen problemer med det overfor medietilsynet. *Paradis* sendes i stedet, og sørger for at det hver uke kringkastes to timer med livssynsprogram – hva konsesjonen krever, ifølge Jortveit.¹⁶⁵

Sendeskjemaet til Kanal 24 totalvurderes jevnlig gjennom året, og da også livssynsprogrammene. Jortveit sier at kanalen er fornøyd med disse programmene, og da spesielt *Ærlig talt!*-konseptet. Hun mener det får gjestene til å åpne seg og gir spennende vinklinger om folk og deres livssyn.

Når det gjelder sendetid, er Jortveit fornøyd med at livssynsprogrammene sendes tidlig i helgetimene. Hun mener de hører hjemme der, og ikke midt på en hverdag når folk har det travelt. Tidspunktet legger til rette for at folk har tid til å lytte og resonnere rundt innholdet.

Om programmene som produseres utenfor huset, forteller Jortveit at hun hørte en del på *Møteplassen* tidligere, da hun jobbet tidlig i helgene, og at hun hørte på *Paradis* i påska 2007.

¹⁶¹ Jortveit nevner blant annet Knut Storbergets uttalelser i *Ærlig talt!* om at han ville valgt aktiv dødshjelp hvis han var alvorlig syk (18.02.07).

¹⁶² Sml. med Holen som sier han ikke bruker mye tid på research i *Paradis*.

¹⁶³ Sml. Medietilsynets rapporter.

¹⁶⁴ Kanal 24 legger vekt på å produsere en del av programmene sine utenfor huset.

¹⁶⁵ Da de nitten programmene med *Paradis* var sendt, gikk det imidlertid mange uker før nye produksjoner av *Ærlig talt!* kom på lufta.

”Vi evaluerer programmene fra produksjonsselskapene skriftlig etter hva vi ser de spør etter. Men avtalen er så tydelig fra begynnelsen av at de ikke spør om så mange innspill fra oss etter at avtalen er i boks. Derfor jobber de svært selvstendig. Vi har ikke tid til daglig oppfølging. Dessuten er vi stort sett veldig fornøyd med det som produseres utenfor huset. Og er vi ikke det kan vi bytte leverandør. Vi synes det er ålreit med friske pust fra produksjonsselskaper” (Anne Jortveit).

Både Og AS som produserer *Paradis*, har Kanal 24 samarbeidet med tidligere, og det var derfor naturlig å ta kontakt med dem når det skulle lages et nytt livssynsprogram. Jortveit kjente til Norea fra da hun jobbet i P4,¹⁶⁶ og sier hun visste at de var gode. Det at de var et kristent produksjonsselskap ble ikke vektlagt i valget. Jortveit sier at det ikke er så mange selskap som produserer denne typen program, og at de vil fortsette med å ha mer forkynnende kristne program i høytidene, siden så mange i Norge er kristne.¹⁶⁷ Jortveit karakteriserer *Ærlig talt!* som et mangfoldig program og *Møteplassen* som et mer tradisjonelt kristent program, selv om også dette fokuserer mye på generell etikk.

For at Jortveit skal være fornøyd med livssynsprogrammene, må de gi henne et godt totalbilde. Elementene i programmet må passe sammen. Lytteren skal kunne trives med lyden av programmet. Programlederen¹⁶⁸ må like å tenke og å få andre til å levere tankene sine. Jortveit mener at livssynsprogrammene er høyt prioritert i Kanal 24.¹⁶⁹

Når det gjelder fremtiden til livssynsprogrammene, sier Jortveit at Kanal 24 fortsetter som nå til ledelsen ikke er fornøyd lenger, og ønsker å tenke nytt. Jortveit forteller at de er fornøyd med dagens situasjon.

4.4.5 Jan Erik Pedersen, kanalsjef i Kanal 24

Intervju 9. august 2007

Jan Erik Pedersen har ledet Kanal 24 siden oktober 2004, etter at den første radiosjefen Arne Krumsvik måtte gå på grunn av dårlige lyttertall og dårlig økonomi i kanalen. Pedersen trakk seg fra sin stilling høsten 2007, etter at Kanal 24 stadig ble værende i en økonomisk krise, og etter at det ble klart at kanalen skulle selges.¹⁷⁰ Siden han var sjefen på undersøkelsestidspunktet, er det hans svar som er gjeldene i denne sammenhengen.

Pedersen mener målet med livssynsprogrammene i kanalen må være å lage god, interessant radio, og å få lytteren til å tenke og fundere. Han mener at programmene absolutt

¹⁶⁶ *Møteplassen* ble sendt på P4 i kanalens første konsesjonsperiode.

¹⁶⁷ I høytidene bestilles forkynnende program fra programselskapene. Denne tradisjonen sier Jortveit at Kanal 24 vil fortsette med.

¹⁶⁸ Jortveit forteller at både humanetikere og kristne har ledet programmet *Ærlig talt!*.

¹⁶⁹ Hun forteller også om programledere og produsenter med stor lidenskap i forhold til *Ærlig talt!*.

¹⁷⁰ Administrerende direktør i SBS Radio, Bente Klemetsdal, overtok driften av Kanal 24 i mars 2008. Hun er selv ansvarlig redaktør og har hentet inn Kristoffer Vangen som Kanalsjef i Kanal 24.

ikke skal være forkynnende, men at kanalen presenterer forskjellige program med ulike konsepter.

Pedersen mener at Kanal 24 løser konsesjonskravet på en moderne, spennende og hva han kaller ”Kanal 24-isk måte”. Han forteller at kanalen har brukt litt tid på å finne seg selv, men at de nå begynner å se hvem de er. Han mener at kanalen ikke bare skal være lett og kommersiell, men også være innholdstung. Journalistisk dyktighet er viktig for Pedersen. Han mener at programlederne i livssynsprogrammene bør være gode journalister, tenkere og synsere – heller enn at de har teologisk bakgrunn. Programmene skal få i gang tankene til lytterne, være løse og utradisjonelle, ikke religiøse, men mer eksistensielle. Med dette mener han at programmene skal handle mer om hva vanlige mennesker har av moralske tanker, og dermed ikke være andakter.

”Livssynsprogrammene har en viktig rolle i vår allmennkringkastingsprofil. Men vi legger ikke skjul på at vi er en kommersiell allmennkringkaster, og at disse programmene er pålagt oss. De har fått sin plass fordi det er stilt krav om at de skal ha denne plassen. Det hadde nok ikke vært like naturlig for oss å produsere disse programmene uten konsesjonen. Da ville nok denne typen spørsmål vært løst på en litt løsere måte.”

Personlig mener Pedersen at noe av den beste dekningen av livssynstemaer skjer når disse blir tatt inn på en naturlig måte i den generelle programflaten.¹⁷¹ Han mener at det kan bli noe unaturlig og tvangsaktig over program som er pålagt å skulle omhandle livssyn eller innvandrere. Pedersen mener at livssyn er viktig for folk, derfor vet han ikke om det er riktig at konsesjonen putter temaet i bås ved å kreve egne program om det.

Når det gjelder oppfylling av konsesjonspålagte livssynsprogramtimer, innrømmer Pedersen at kanalen må produsere flere slike. Han synes det er trøblete å legge programkabalene med en så detaljert konsesjon som Kanal 24 har.

”Og vi vil heller ha gode programmer enn å bare legge på et eller annet for å leve opp til konsesjonen. Høy journalistisk kvalitet er det viktigste for oss. Vi har som mål å være en relativt innholdstung radio, som berører tema ofte og bra.”

Økonomien er en utfordring for Pedersen, og han forteller at kanalen fortsatt har et svært stort underskudd. Han mener livssynsprogrammene blir behandlet på samme måte som andre program, noe som betyr at kanalen må betale for å lage gode livssynsprogram. Pedersen tror at Kanal 24 godt kunne fått gratis program fra livssynsorganisasjoner, men ønsker heller å

¹⁷¹ Han nevner blant annet formiddagsprogrammet til Espen Thoresen Hversaaagodtakkskalduha der han mener livssynstema har blitt belyst på en god måte.

produsere programmene ved hjelp av egne midler, for å gjøre programmene så lyttervennlige som mulig.

4.4.6 Oppsummering Kanal 24

Kanal 24 fremstår i undersøkelsesperioden som en hybrid. Kanalen har et mål om å være både innholdstung og lett på foten. Den skal være en kommersiell allmennkringkaster. Det informerende og opplysende skal gå hånd i hånd med lett populærmusikk og programmer som ikke krever for mye av lytteren, og som gjør at flest mulig holder seg på kanalen. Denne knivingen mellom dybde og lettet viser seg også i et livssynsprogramtilbud som er sammensatt og variert, samtidig som det ikke virker helt gjennomtenkt og innarbeidet.¹⁷² Kanal 24 er den eneste allmennkringkastingskanalen som benytter seg av eksterne selskaper for å produsere de konsesjonspålagte livssynsprogrammene. Målene for livssynsprogrammene i Kanal 24 i undersøkelsesperioden varierer sterkt fra informant til informant, men kan oppsummeres på denne måten:

Livssynsprogrammene i Kanal 24 skal være et offentlig gode:

Dokumenter: Konsesjonssøknad og vilkår slår fast at kanalen skal ha ukentlige livssynsprogrammer som omhandler det kristne livssynet og andre livssyn.

Intervjuer: Ved å tilby livssynsprogram som tilfredsstiller konsesjonskravene, og som formidler et mangfold og en bredde innenfor livssynstemaet.

Livssynsprogrammene i Kanal 24 skal være i publikums tjeneste:¹⁷³

Dokumenter: Kristne og andre livssyn skal behandles i programmene.

Intervjuer: Kanalen skal tilby god radio som appellerer til alle mennesker, og spesielt mennesker i 30-årene. Programmene skal holde på flest mulig lyttere gjennom musikk, humor og møte med kjente mennesker. Det kristne livssynet presenteres for interesserte lyttere i særlig grad i *Møteplassen*, *Ærlig talt!* og *Paradis* byr på et større mangfold av livssyn tilrettelagt for en bred lyttergruppe.

¹⁷² *Paradis* ble tatt av sendeflaten til Kanal 24 etter at kanalen skiftet navn til Radio Norge. Programleder Holen forteller at han og Både Og AS fikk beskjed om å endre navn og konsept. Han spør seg hvor mye konsesjonsvilkårene er verdt (e-post fra Ole A. Holen, 28. april 2008).

¹⁷³ *Møteplassen* skiller seg ut fra målene her om musikk og forkynnelse.

Livssynsprogrammene i Kanal 24 skal være i offentlig tjeneste:

Dokumenter: I konsesjonssøknaden sier Kanal 24 at de ønsker å bidra til åpne og direkte samtaler om eksistensielle spørsmål, for å bygge ned fiendebilder i det flerkulturelle Norge og gjøre partene mer bevisst på egen tro. På denne måten skal de formidle livshjelp til lytterne.

Intervjuer: De programansvarlige ønsker at programmene skal skape refleksjon hos lytteren, og gi økt kunnskap om andres tro som et utgangspunkt for økt toleranse og respekt. *Ærlig talt!* skal fylle både hode og hjerte. *Møteplassen* skal gi håp og inspirasjon for livet og evigheten. *Paradis* skal drive folkeopplysning og behandle ulike temaer kritisk.

5. Diskusjon og konklusjon

”Allmennkringkasterne har ansvar for å overvåke maktbaberne og fremme den offentlige samtalen. Dessuten skal de bidra til at alle borgere får den informasjonen de trenger for å kunne delta aktivt i demokratiske prosesser og tilby program som kan bidra til innsikt, refleksjon og opplevelse og kunnskap” (St.meld. nr. 57, 2000/2001).

Allmennkringkastingsbegrepet legger føringer for hvordan livssynsprogrammene bør formes, og gir programmene et overordnet mål. Jeg vil ta utgangspunkt i dette begrepet når jeg i kapittel 5 diskuterer og analyserer det empiriske materialet i kapittel 4.

Jeg vil dra veksler på teorien jeg presenterer i kapittel 2, og spinne den inn i empirien jeg finner i kapittel 4. Først belyser jeg livssynsprogrammenes mål i lys av allmennkringkastingsbegrepet. Deretter går jeg dypere inn i livssynsprogrammene i offentlighetens tjeneste, og belyser formidlingsmålene i lys av en tilnærningsmetode der jeg skiller mellom ulike nyanser av formidling: En formidling *i*, *av* eller *om* livssyn. Her vil jeg også gå inn på mål i ulike programsjangere.

Deretter ønsker jeg å belyse hvor målene for livssynsprogrammene i allmennkringkastingen settes. Jeg belyser hvordan de programansvarlige er ensomme i produksjonen, hvordan de forholder seg til få detaljerte måldokumenter og hvordan de er engasjerte personer med meninger, ønsker og mål for livssynsprogrammene.

Jeg ser også på livssynsprogrammene i relasjon til et samfunn preget av et mangfold av religioner og livssyn, og hvordan gjestenes små fortellinger settes i relasjon til overgripende fortellinger.

Til slutt diskuterer jeg hvorvidt funnene mine er pålitelige og gyldige før jeg presenterer min konklusjon på problemstillingen.

5.1 Livssynsprogrammene forstått i lys av allmennkringkastingsbegrepet

Vi har i 2.2 presentert tre punkter som definerer allmennkringkastingsbegrepets tradisjonelle innhold: en kringkasting som skal være et offentlig gode, i publikums tjeneste og i offentlighetens tjeneste (Syvertsen 1999). I kapittel 4 forsøkte jeg å dele kanalenes mål for livssynsprogrammene inn under de tre tradisjonelle innholdsforståelsene av allmennkringkastingsbegrepet. Oppstillingene ble gjort for å sortere målene og sette dem inn i et rammeverk. Det har vært utfordrende å plassere målene under de ulike overskriftene. Enkelte av målene overlapper flere oppdrag, og kan for eksempel både være rettet inn mot å

være i publikums tjeneste og i offentlighetens tjeneste. Dette har jeg forsøkt å ta hensyn til i opplistingene, og mener derfor listene gir et rimelig god oppsummering over målene. Her vil jeg ta utgangspunkt i min måloppdeling i kapittel fire, når jeg diskuterer ulike mål hos radioallmennkringkasterne.

Livssynsprogrammenes hovedmål, ut fra allmennkringkastingsoppdraget, kan sies å være å gi alle innbyggere i Norge gode program som omhandler livssyn. Disse skal være tilgjengelige til en rimelig pris. Livssynsprogrammene skal også være i publikums tjeneste, ved å tilby program som dekker individenes ønsker og behov. Til slutt skal livssynsprogrammene være i offentlighetens tjeneste ved å tilby program som bidrar til refleksjon, opplevelse, kunnskap og innsikt (sml. St.meld. nr. 57, 2000/2001, Syvertsen 1999).

5.1.1 Livssynsprogrammene – et offentlig gode

Når allmennkringkasterne skal være et offentlig gode, forstår jeg også at de skal ”speile hele landet”. Dette innebærer blant annet at kjønn og geografi tas på alvor. Det innebærer også at hele landets livssynsmessige orientering kommer til syne i livssynsprogrammene.

NRK har et tydelig krav i sine vedtekter og i NRK-plakaten om å speile de ulike landsdelene i Norge, og det livssynsmangfoldet og den religiøse arven som finnes her. P4 sier i sin konsesjonssøknad at de ønsker å speile livssynsspørsmål i mange av sendingene sine, og at de skal sende en time som behandler spørsmål om moral, etikk og ulike religioner hver lørdag og søndag morgen. Kanal 24 skal ifølge sine konsesjonsvilkår gi ukentlige livssynsprogram som tar opp kristne og andre livssyn. Av disse overordnede dokumentene kan vi se at NRK har fått sterkest føringer i sine vedtekter og i NRK-plakaten om å speile det norske samfunnets livssynsmangfold og religiøse arv.

Også informantene i NRK gir sterkest uttrykk for at dette punktet i allmennkringkastingsoppdraget er viktig. Informantene nevner spesifikt mål som går på å hente inn materiale fra ulike geografiske områder i Norge, og også mennesker av begge kjønn i formidlingen. Faktisk er NRK P1 eneste kanal der disse målene nevnes. Måldokumentene i NRK P1 sier lite om kjønnsfordeling og innhenting av stoff fra ulike geografiske områder.¹⁷⁴

NRK er imidlertid ikke det eneste selskapet som har dette å være et ”offentlig gode” som en prioritert post blant de programansvarlige. Også informantene i de kommersielle allmennkringkasterne gir uttrykk for at de ønsker å leve opp til konsesjonene, og dermed være

¹⁷⁴ Noe nevnes i *Gudstjenestens* måldokumenter.

allmennkringkastere som når alle borgere med gode livssynsprogram. Likevel ser vi en tydelig tendens her, ved at NRK og NRK P1 spesielt, uttrykker disse målene sterkest og ser ut til å vektlegge dem mest både i formuleringer i vedtekter/NRK-plakat og blant informantene. NRKs tradisjon og historie som allmennkringkaster, med et tydelig mål om å være et offentlig gode manifesteres.

5.1.2 Livssynsprogrammene i publikums tjeneste

Ifølge en tradisjonell forståelse av allmennkringkastingsbegrepet skal allmennkringkasterne også tjene publikums behov som individuelle mediebrukere. Livssynsprogrammene i allmennkringkastingen skal derfor også rettes mot den individuelle samfunnsborgers behov og ønsker. Trine Syvertsen (1999) belyser at norske allmennkringkastere fokuserer stadig sterkere på dette punktet i forståelsen av allmennkringkastingsbegrepet.

Dette punktet i begrepsforståelsen av *allmennkringkasting* kan forstås på to måter – to måter som er svært ulike, og som står i konflikt med hverandre. For det første kan man forstå at når den enkelte borgers behov skal tas på alvor, må allmennkringkasterne tilby smale program som gjør at ulike grupperinger og individer i samfunnet møter sine interesser og blant annet får sine behov for livssynsprogram dekket. Dette er en tradisjonell forståelse av begrepet. På den andre siden kan man forstå at punktet fordrer program som legger mer vekt på publikum som mediekonsumenter. Dette gjør at det blir viktig å nå flest mulig borgeres behov. Slik kommer lyttertall og kommersielle verdier inn i allmennkringkastingsbegrepet, slik Syvertsen (1999) påpeker.

Formuleringene om livssynsprogrammene i de kommersielle kanalenes konsesjonsdokumenter og i NRK-plakat / NRKs vedtekter sier lite om denne delen av allmennkringkastingsoppdraget. Men man kan forstå formuleringene dit hen at ulike individers behov for livssynskunnskap og møte med eget og andres livssyn blir tatt var på når et mangfold av livssyn skal belyses.

NRK-plakatens punkt 5 sier at NRK ikke skal være et kommersielt selskap. NRK P1 er den eneste kanalen som tilbyr forkynnelsesprogram (se 5.2.1), et tilbud de kommersielle kanalene, og også NRK P2, gir uttrykk for at de ikke ønsker å gi. Programmene rettes inn mot en del av befolkningen som ønsker forkynnelse, og har således den individuelle borgerens behov for øye. NRK P1 retter seg i utgangspunktet mot et bredt publikum. Måldokumentene retter programmene inn mot mennesker i alle aldre, eller mennesker fra 30 år og oppover. Lyttertallene tilsier at mange borgere har behov for forkynnelse, selv om disse programmene

kan defineres som smale program, eller nisjeprogram. Det er tydelig at det satses økonomisk på livssynsfeltet i NRK P1. *Gudstjenesten* er en av de dyreste produksjonene, fordi den krever mye utstyr og mange personer i arbeid. Men også *Mellom himmel og jord* har to personer i full stilling for én times program i uken. Dette programmet retter seg mot lyttergrupper som er interessert i å få presentert et mangfold av livssyn.

Også NRK P2 har to personer i fulle stillinger for produksjon av én times program. NRK P2 tilbyr et nisjeprogram for mennesker som har behov for å tenke noen dype og lange tanker rundt livssyn og verdier. Denne kanalen gir i størst grad uttrykk for ikke-kommersielle tanker rundt livssynsprogrammene. I *Verdibørsen* spilles det ikke engang musikk for å lokke lyttere.

De kommersielle allmennkringkasterne har store behov for å være i publikums tjeneste. Den individuelle mediebrukers behov er kanalenes levebrød. Kanalene må søke å lage livssynsprogram som holder flest mulig lyttere på kanalen. Samtidig opererer de kommersielle kanalene med en tydeligere målgruppetankegang, for å sikre seg markedsandeler innen området de opererer innenfor. Spesielt P4 informerer om at ikke satser rent økonomisk på livssynsprogrammene. Alle programskaperne har andre arbeidsoppgaver ved siden av produksjonen av livssynsprogram. Programmene blir sendt på tidspunkt utenfor primetime.

P4s programsjef er den som tydeligst gir uttrykk for at det å være kommersiell kanal også krever at livssynsprogrammene blir lette. Programmene skal derfor være lite preget av religiøse ord og vendinger; målet er å snakke om temaer som engasjerer. Samtalene skal befinne seg på et vennskapelig nivå uten at gjestene i særlig grad må forsvare sine overbevisninger. Slik skal programmene ikke kreve mye av lytterne. Musikken, som tar halve programtiden, skal holde lytterne fast. Kanal 24 rapporterer om mye av det samme, selv om denne kanalen fremstår litt mer sammensatt, og har et program som *Møteplassen*, som til en viss grad kan sies å være forkynnende. Dette programmet spiller også mindre musikk i løpet av sendeflaten, og det spilles kristen musikk. På den andre siden står *Ærlig talt!*, som kun benytter 30 prosent av programmet til spørsmål som omhandler livssyn.

Vi ser at NRKs kanaler retter seg mot publikum som enkeltindivider med ulike behov. Dette gis uttrykk gjennom smale program, eller nisjeprogram. De kommersielle kanalene er mer opptatt av å appellere til sin målgruppe som de har spesialisert seg på. Innenfor denne målgruppen ønsker de å oppnå høyest mulig lyttertall, noe som igjen gjør at kunder vil reklamere i sendeflatene. P4 fremstår her som den mest gjennomførte kommersielle kanalen.

Siden livssyn kan være et krevende område, legges lista lavt, og det blir snakket om tema som ikke lodder for dypt. Alle kanaler befinner seg i en konkurransesituasjon, og kampen om å oppnå høye lyttertall influerer også NRK.

5.1.3 Livssynsprogrammene i offentlighetens tjeneste

Når allmennkringkasterne skal være i offentlighetens tjeneste, skal de ifølge den tradisjonelle forståelsen av allmennkringkastingsbegrepet fremme den offentlige samtalen og tilby program som kan bidra til innsikt, refleksjon, opplevelse og kunnskap (St.meld. nr. 57, 2000/2001).

Konsesjonsdokumenter og vedtekter legger få føringer for hvordan de ulike kanalenes livssynsprogram skal innfri oppgaven med å være i offentlighetens tjeneste. Men Kanal 24 sier i sin konsesjonssøknad at de ønsker å bidra til at lytterne blir mer bevisste i egen tro, og at de ønsker å bidra med livshjelp til lytteren. NRK og P4 har ingen tydelige føringer her. NRK P1s måldokumenter for alle programmene sier noe om at livssynsprogrammene både skal gi opplevelser, læring, gjenkjennelse, berøring, informasjon og provokasjon. NRK P2s måldokumenter for *Verdibørsen* sier at målet er å øke lytternes kunnskap, og samtidig skal programmet påvirke den offentlige verdidebatten.

NRK P1 er tradisjonsbæreren blant radioallmennkringkastingskanalene. I undersøkelsesperioden kan man betegne nærmest samtlige av NRK P1s definerte livssynsprogram som kristne forkynnelsesprogram. Bare *Mellom himmel og jord* skiller seg ut, i noen grad gjør også *Det skjedde i de dager* det. Informantene i NRK P1 gir uttrykk for at denne delen av allmennkringkastingsoppdraget er viktig for dem. Programlederne er stolte av å formidle Norges kulturarv gjennom kristne salmer, andakter og forkynnelse. Programmene skal gi lytterne religiøse opplevelser. De nyere programmene, og *Mellom himmel og jord* spesielt, legger opp til en type forsonende journalistikk, som skal skape religionsdialog (sml. Habermas i 2.4). Her skal lytterne bli opplyst, blant annet gjennom møter med gjester som har interessante historier å fortelle. Også de programansvarlige for de mer kristenforkynnende programmene ønsker å bygge broer mellom mennesker og kulturer ved å bidra til livssynsforståelse. Programmene skal føre til at det skapes engasjement og at mennesker med andre livssyn blir utfordret, slik at det skapes en positiv diskusjon.

NRK P2s *Verdibørsen* er et tilbud til faglig interesserte lyttere, til mennesker som ønsker å dykke dypere i stoffet, og som ikke nødvendigvis ønsker åndelige/religiøse opplevelser. Religiøse og åndelige fenomener blir omtalt, men i den hensikt å avdekke falskhet og pompøshet. Her skal ikke lytterne bare oppleve, men først og fremst reflektere og

problematisere sammen med programlederne. Programmet blir folkeopplysende, nærmest opplærende, samtidig som også svært trivielle ting blir belyst.

Informantene i de kommersielle kanalene uttrykker også et ønske om å skape refleksjon hos lytterne. De ønsker også å gi lytterne kunnskap om andres tro, noe som kan bidra til økt toleranse og respekt. *Møteplassen*, som produseres av Norea Mediemisjon, for Kanal 24, skal gi håp og inspirasjon for livet og evigheten ved å fortelle gode historier som alle kan kjenne seg igjen i. Historiene skal handle om livssyn generelt og kristendom spesielt. *Paradis*, som produseres av Både Og AS, skal drive folkeopplysning, gi rom for at religiøse minoriteter skal få komme til orde og behandle ulike temaer kritisk. Kanal 24s kommersielle drift reduserer imidlertid taletid og muligheten til å fullføre resonnement og gi lytteren dybdedykk (sml. Ole Andreas Holen 4.4.3).

Også i P4 er taletiden innskrenket, siden musikken tar mye av programmet. Programlederne har uansett idealistiske mål med sine program, og ønsker å bidra til refleksjon, ettertanke og folkeopplysning. Dette er ord programsjef Arntzen uttaler at han ikke våger å ta i sin munn. Han er kun ute etter å fylle opp en kvote for å tilfredsstille staten og konsesjonsvilkårene, slik at P4 fortatt kan ha ulike privilegium i markedet, i kraft av å være en allmennkringkaster. Dermed ser det ut til å være ulik forståelse av hvor lista skal ligge i forhold til innholdet i livssynsprogrammene på P4. Ut fra samtalene ser livssynsprogrammene til P4 og Kanal 24 ut til å legge seg i skjæringspunktet mellom folkeopplysning og lite krevende underholdning. Ønsket om å bidra til refleksjon og gi innsikt i eget og andres livssyn, skal oppnås, samtidig som kommersielle anliggender skal pleies.

Jeg vil argumentere for at de ulike tilnærmingsmåtene til allmennkringkastingsoppdraget om å være ”i offentlighetens tjeneste”, kan relateres til ulike formidlingstankegang. Dette vil jeg komme nærmere inn på i punkt 5.2.

5.2 Tilnærming til formidlingen

Forståelsen av allmennkringkastingen som en virksomhet i offentlighetens tjeneste er spesielt viktig inn mot formidlingen i livssynsprogrammene. Punktet sier noe om at allmennkringkasterne skal formidle slik at lytteren stimuleres til innsikt, refleksjon, opplevelse og kunnskap. Jeg ønsker her å gi en tilnærming til formidlingen, gjennom å belyse tre ulike nyanser av formidling, og gjennom å sette de ulike formidlingsmåtene i forbindelse med ulike programsjangrer.

Jeg mener det kan være tjenlig å reflektere over tre ulike tilnærminger for radioallmennkringkastingens livssynsprogram. I forhold til formidlingsbegrepet kan vi si at de programansvarlige gir uttrykk for tre ulike hovedtilnærminger til livssynsområdet: De ønsker å forkynne livssynssamfunns sannheter, de ønsker å bidra til debatt om ulike livssyns innhold, og de ønsker å bidra til forståelse av andre menneskers livssyn. Dette har en parallell til formidling *i* livssyn, formidling *om* livssyn og formidling *av* livssyn, nyanseringer som blant annet er brukt i religionspedagogikken i forbindelse med skolens religionsundervisning (Birkedal 2008 b).

De ulike tilnærmingsmåtene: formidling *i*, formidling *om* og formidling *av* livssyn, fordrer ulike programtyper. Ut fra det empiriske materialet trekker vi en slutning om at livssynsprogrammene kan deles inn i fire ulike sjangertyper: *forkynnesprogram*, *fagprogram*, *samtaleprogram* og *magasinprogram*. De ulike sjangerne kan sies å ha mange av de samme tilnærmingsmåtene til livssynsformidlingen. Mens forkynnesprogrammene skal gi lytterne en opplevelse og formidle *i* livssyn, legger fagprogrammene opp til kunnskapsformidling og debatt, en formidling *om* livssyn. Samtaleprogrammene og magasinprogrammene legger i hovedsak opp til en formidling *av* livssyn.

5.2.1 Formidling i livssyn – forkynnesprogram

Formidling *i* livssyn forstår jeg som å relatere formidlingen til én enkelt tradisjon, der tradisjonens egne lærere formidler tradisjonens sannheter. Radioen blir et medium for forkynnerens idealisme og tro. Lytterne blir menigheten, eller trossamfunnet, som tar imot forkynnelsen. Målet til forkynneren er å gjøre lytteren til en praktiserende troende eller religiøs person, innenfor den aktuelle religiøse tradisjonen. Slik kan programmet være med på å gi lytteren religiøs opplevelse og utfordring.

Inn i sjangeren forkynnesprogram kan vi putte *Gudstjenesten*, *Morgenandakten* og *Salmer til alle tider*. Dette er program der kristendommen forkynnes gjennom tale, sang, andakt og liturgi. NRK P1 er den eneste kanalen som sender direkte forkynnelse, en tradisjonell form for livssynsformidling som selskapet har praktisert siden sine første dager (sml. 2.3.1). De programansvarlige håper at forkynnelsen også kan bidra til å bygge broer mellom mennesker og kulturer. Det snakkes også om omsorg, følelser og å dele fra hjertet. Enkelte av de programansvarlige mener at denne typen formidling av ”de gamle sannhetene” er mangelvare i jakten på harde journalistiske fakta.

Det er tydelig at mange av de programansvarlige i de andre kanalene er engstelige for å havne i ”forkynnelsesbåsen”. Flere gir uttrykk for at de ikke ønsker å forkynne på en tradisjonell måte, samtidig som de i noen grad medgir at de kanskje forkynner likevel. Gelius er en av de programansvarlige som velger å ha det han kaller en ”bred definisjon” av forkynnelse – og legger vekt på det å berøre. Ellers ser det som om en tradisjonell form for forkynnelse er noe som virker støtende, og noe som flertallet av informantene vil ha seg frabedt. Dette gjør at NRK P1 står i en særstilling både når det gjelder kristen forkynnelse og når de nå åpner for flerreligiøs forkynnelse. Det er den eneste kanalen som driver formidling i livssyn.

5.2.2 Formidling om livssyn – fagprogram

Formidling om livssyn forstår jeg som å relatere formidlingen til et deskriptivt og historisk-kritisk perspektiv. Dette er undervisning, der lytteren forholder seg til en kritisk reflekterende fremlegging av livssyn. Programlederne og gjestene i studio har en diskusjon omkring livssynstemaer. Livssynsteorier og livssynspraksis blir møtt med motforestillinger. Dette er tilfellet i *Verdibørsen*. Her skal livssyn og tankesett demaskeres. Saken og vitenskapen/faget og den kognitive siden av mennesket er i fokus. Gjennom diskusjonene får lytterne innsikt i ulike synspunkt og argumentasjoner i forhold til elementer i livssynene. Læringen gir fagkunnskap og faktakunnskap, og trekker på det moderne prosjektets forståelse av at alt kan forklares ut fra metodebruk og vitenskapelig kunnskap (sml. Furseth og Repstad 2003: 98).

Verdibørsen er det eneste rene fagprogrammet blant livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen. NRK P2s livssynsprogram er preget av ekspertise og fagpersoners tanker og refleksjoner rundt store og små ting i religioner og livssyn. Ingen av de andre kanalene kan skilte med noe liknende. Programmet, som kan sies å ha en slags magasinsjanger, går inn i NRK P2s profil, og åpner for dypdykking. Her skal det formidles om livssyn. Det legges ikke opp til forkynnelse eller åndelige opplevelser.

5.2.3 Formidling av livssyn – samtaleprogram og magasinprogram

Formidling av livssyn forstår jeg som å relatere formidlingen til spørsmål som har personlig og sosial relevans. Vi kan argumentere for at både samtaleprogrammene og magasinprogrammene benytter seg av denne typen formidling. Gjestene i studio, og deres personlige fortelling, er i fokus. Lytterne kan hente personlig og sosial læring fra det som fortelles. De personlige historiene vitner om levd liv, om en praksis i møte med livet. Slik sett

fungerer konseptet godt inn i hva Kanal 24 sier i sin konsesjonssøknad: De ønsker å gi livshjelp. Gjennom samtaleprogramene får lytterne en positiv læring av livssyn. Andres erfaringer kan tilegnes som en ressurs i møte med livet, og som en tolkningsramme lytteren kan definere seg selv ut fra. Slik er disse programmene med på å skape refleksjon hos lytteren. Mange av informantene gir uttrykk for at de nettopp ønsker å skape refleksjon.

Sjangeren samtaleprogram er dekkende for *Møteplassen*, *Ærlig talt!*, *Det skjedde i de dager*, *Timen* og *Hos Gelius / Gelius og hvermann*. Samtaleprogrammene er de kommersielle radioallmennkringkasternes programvalg. Dette er en form som koster lite, og som er lett å kombinere med mye musikk. Innimellom platene snakker programleder og gjest sammen om ulike tema, og de kommer også inn på livssynsspørsmål. Noen av programmene fokuserer mer på disse spørsmålene enn andre. Enkelte av programmene bruker kun få prosent av programmet til spørsmål om tro, verdier og syn på livet. *Møteplassen* og *Det skjedde i de dager* utpeker seg som program med stor vekt på gjestenes religiøse eller livssynsrelaterte historier.

Paradis og *Mellom himmel og jord* er magasinprogram. De programansvarlige ønsker å skape forsoning og toleranse gjennom programmene. Også her består mange av elementene av møter med menneskers historier, selv om *Paradis* tar opp i seg elementer som også skal gi lytterne direkte faktaopplysninger.

Samtaleprogrammene og magasinprogrammene har en tilnærming til livssynstemaet der fokuset ligger i formidling av livssyn. Formidling av livssyn trekker på postmoderne tendenser. Gjennom møte med mange ulike livssyn kan lytteren plukke litt herfra og derfra, velge de tilnærmingene og tankene hun selv synes passer for henne og slik mikse sitt eget subjektive livssyn (sml. Linderman 2000: 148).

5.2.4 Kanalenes formidling

Mange av målene for formidlingen innenfor de ulike sjangergruppene er sammenfallende over kanalgrensene. Vi ser likevel at kanalenes ulike økonomiske og institusjonelle mål er med og påvirker sjangervalg innenfor livssynsprogrammene, og også hvordan disse sjangervalgene løses. Ulike formidlingsnyanser kan gå over flere sjangere (eks. forkynnelser, formidling i livssyn), men de knyttes spesielt til enkeltsjangere.

NRK har i sine vedtekter og gjennom NRK-plakaten stor åpenhet for hva slags formidlingslinje de legger seg på. Det samme har P4, men i allmennkringkastingsregnskapet

sitt (2007) sier de at de ønsker å sette en ny standart for formidling av religion, livssyn og livssynsfilosofi gjennom sine samtaleprogrammer.

Kun Kanal 24s konsesjonssøknad er mer spesifikt rettet inn mot en spesiell tilnærming til livssynsformidlingen. I konsesjonssøknaden heter det at Kanal 24 gjerne vil bidra til åpne og direkte samtaler om eksistensielle saker, og at de ønsker å tilby livshjelp. Vi ser at de legger seg på en linje der de ønsker å drive en formidling *av* livssynene. Konsesjonen legger også opp til en formidling *om* livssyn ved å pålegge kanalen å ta opp livssynstemaer i ukentlige debatter, analyser og kommentarer. Ut fra formuleringen kan man trekke at disse ikke nødvendigvis må forekomme i selve livssynsprogrammene, men heller dekkes i kanalens øvrige programflate.

5.3 Et livssynsmangfold i radioen

Samtlige informanter er bedt om å definere hva et livssyn innebærer. Dersom vi sammenholder definisjonene, ser vi at de aller fleste definerer livssyn til å være noe som både kan innebære en religiøs dimensjon, en gudstro, og noe som kun dreier seg om virkelighetsoppfatning, etikk og menneskesyn. Dermed ser vi at begrepet *livssynsprogram* fungerer dekkende for program som omhandler både religion og livssyn.

Dokumentene som omhandler livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen viser at programmene skal vise et livssynsmangfold, samtidig som den kristne arven, eller Norges religiøse arv, nevnes spesielt både hos Kanal 24 og hos NRK.

Siden de nye kommersielle allmennkringkasterne kom på lufta, har vi blitt vitner til en nedtoning av det kristne hovedfokuset i norsk radioallmennkringkasting. Det åpnes for et større mangfold av religioner og livssyn. Denne utviklingen går i takt med utviklingen i andre samfunnsinstitusjoner (eks. skolen). Likevel er NRK P1s gudstjeneste på søndag fortsatt fredet, og samtlige informanter gir uttrykk for at det er naturlig at kristendommen er den religionen som skal bli mest omhandlet i norske livssynsprogram. Mye tyder derfor på at kristendommen fortsatt vil være den dominerende religionen i norsk allmennkringkasting. Men andre religioner kommer inn fra sidelinjen, og de får lov til å slippe til på en arena de ikke har sluppet til på før.

Habermas (2005a) sine tanker om hvordan mennesker med ulike livssyn bør snakke sammen i offentlige samtaler og hente ut det beste av hverandre, kunne ligget til grunn for formidlingen i samtlige livssynsprogram i radioallmennkringkastingen. I alle sjangergrupper uttrykker de programansvarlige et ønske om å bygge bro, om å skape forståelse og bidra til

toleranse og forsoning. Denne tilnærmingsmåten til livssyn kan være med å bygge opp under postmoderne trender med stor åpenhet for et mangfold av livssyn, og med et mål om å trekke ut det beste i samtlige livssyn, slik at samfunnsborgerne kan tilnærme seg hverandre på en god måte.¹⁷⁵ Tankegangen er ikke ulik hva formann Sæland uttrykte i NRKs programråd i 1936. Han mente at kringkastingen i Norge kunne bli en tjener for toleransen gjennom at ulike organisasjoner og kirkesamfunn samarbeidet og tilnærmet seg hverandre (sml. 2.3.1)

5.3.1 Fokus på historier

Personlige historier ser ut til å være viktige i samtlige av livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen. Det formidles historier gjennom prestens tale i *Gudstjenesten*, gjennom andaktene, og gjennom salmene i *Salmer til alle tider*. Men først og fremst formidles historiene gjennom samtaleprogram, og gjennom intervjuer og reportasjer i magasinprogram.

Mange av de programansvarlige uttrykker mål om å formidle en god fortelling gjennom livssynsprogrammene. Gjestene skal åpne seg og fortelle sin historie, som kan tale både til lytterens hode og hjerte. Som regel blir gjestens fortelling, eller andaktsholderens/talerens fortelling satt sammen med en større fortelling, et overgripende livssyn eller en religiøs tro. Slik sett spiller de store fortellingene inn i formidlernes ”små” fortellinger.

I en moderne tid med postmoderne trender, der de store fortellingene ikke lenger regnes som aktuelle i samfunnet (Furseth og Repstad 2003: 98), tilbyr livssynsprogrammene noe som kan synes som en motkultur. De store fortellingene dras inn i tilværelsen og forenes med menneskenes individuelle og subjektive fortellinger.

5.4 Subjektive mål i programproduksjonen

Selv om informantene i oppgaven i større eller mindre grad forholder seg til dokumenter som er med på å forme deres egne mål for produksjonen, har min forskning vist at de enkelte programlederne står temmelig alene i programproduksjonen, og at få har redaksjoner de drøfter programmene med. Her vil jeg trekke fram tre ulike momenter som sier noe om hvordan de programansvarlige former livssynsprogramproduksjonen i allmennkringkastingen, og dermed i stor grad tillegger programmene mål. Dette gjør de gjennom: ensomhet i produksjonen, sitt forhold til overordnede dokumenter og som sterke subjekter.

¹⁷⁵ Sml. for eksempel med *Mellom himmel og jord* i 4.1.5.

5.4.1 Alene om produksjonen

Livssynsprogrammene synes i stor grad å være enmannsforetak. Enkelte av programlederne, som for eksempel Gerd Johansen i P4, melder om så stor selvstendighet at nærmest ingen andre har innflytelse på programskapningen. De fleste av programlederne og programsekretærene sitter svært ensomme med produksjonsansvaret.

Enkelte av informantene melder om gode tilbakemeldinger fra publikum, og sier disse er med på å forme produksjonen. *Verdibørsens* programledere er de som tydeligst bruker publikum både som eksperter inn mot temaene og som evaluerings- og responspanel. Også *Salmer til alle tider* melder om mange tilbakemeldinger fra lytterne. Likevel er det fravær av respons som synes å være mest vanlig. Mange programansvarlige melder om lite respons fra publikum. Dette gjør at de programansvarlige i stor grad blir avhengige av å tenke ut selv hva lytterne ønsker.

NRK P2s *Verdibørsen* og NRK P1s *Mellom himmel og jord* er de eneste programmene som har to programledere. NRK P1 har samlet livssynsprogramredaksjonen i samme avdeling, men ut fra intervjuene høres det ikke ut som om redaksjonsmøtene blir brukt til mye programdiskusjon. Samtalen foregår heller i gangene. Også programlederne i Kanal 24s programselskap gir tilbakemelding om stor ensomhet i produksjonen. Programlederne gir inntrykk av at de gjerne skulle hatt mer oppfølging og evaluering fra kanalene.

5.4.2 Mål i dokumenter

Dokumenter som legger føringer for programproduksjonen finnes for alle kanaler. Men enkelte av kanalene har flere dokumenter å forholde seg til enn andre.

Konsesjonsvilkårene, NRKs vedtekter og NRK-plakaten omtaler livssynsprogrammene i svært generelle vendinger, og legger derfor få detaljerte føringer og mål.¹⁷⁶ Det er kun programlederne i NRK P1 og NRK P2 som sier at de forholder seg til interne måldokumenter. I de kommersielle radioallmennkringkasterne foregår mye av kommunikasjonen mellom programredaktør og programleder i en mer uformell, gjerne muntlig stil. Programmene blir basert på piloter som kanalene baserer den videre programskapningen ut fra.

Også i NRK virker det som om de programansvarlige har et løst forhold til de skriftlige dokumentene. Mange av måldokumentene jeg har fått, er ikke oppdatert på flere år, og også redaksjonssjefen i NRK P1 gir uttrykk for at disse dokumentene er mer eller mindre

¹⁷⁶ Sml. med allmennkringkastingsrådets utfordringer i forhold til allmennkringkastingsbegrepet i kapittel 2.2.

utdatert. Hvert år får redaksjonen bestillinger fra kringkastingsdivisjonen, der det fremgår hvilke typer program de ønsker. I denne bestillingen ligger også en beskrivelse av programmet.¹⁷⁷

5.4.3 Sterke subjektive mål

Mange av informantene gir inntrykk av at de har en genuin interesse for livssynstemaer. Samtlige av informantene gir uttrykk for eierskap og sterke meninger om livssynsprogrammene. En som utmerker seg, er Ole Andreas Holen, programleder i Kanal 24s *Paradis*. Han forteller hvordan han, som en litt opprørsk person, kan føre en programpolitikk for nærmest å fremme egne synspunkt. Alle informantene har et engasjement på livssynsområdet.

I NRK P1 ser vi at de programansvarlige er en noe ensartet gruppe. Alle i livssynsredaksjonen er menn,¹⁷⁸ og alle er godt voksne. Det er nok mange grunner til at sammensetningen i livssynsredaksjonen er som den er. Noen av de ansatte har hatt stillingen i flere tiår, andre er hentet inn fordi de har en spesiell interesse/kunnskap på området. Mange av de ansvarlige gir uttrykk for en ydmykhet og respekt for det kristne budskapet, noe som gir utslag i deres mål for programmene: å videreføre en kultur, en tradisjon, en arv og tro som de er glad i.

Også i de kommersielle kanalene har flere av de programansvarlige en religiøs bakgrunn. I Kanal 24 er en prest og et kristent produksjonsselskap engasjert i livssynsprogramproduksjonen. P4 har to ulikt engasjerte programledere: en prest, og en programleder som tar ateistens rolle. Begge ønsker å skape refleksjon og ettertanke.

NRK P2 skiller seg igjen ut på det akademiske området, med programansvarlige som er svært faglig engasjerte. De ønsker å gå dypt, ønsker å demaskere, ønsker å komme til bunns i både store og små anliggender i religionene.

Ut fra dette, ser vi at programleders personlighet og preferanser i stor grad legger føringer for målsetninger for de ulike programmene.

5.4.4 Målene settes på lavt nivå

Vi ser at programskapingen i stor grad er basert på den enkelte programleders mål med programmet. Programlederne og programsekretærene jobber ofte alene med produksjonen

¹⁷⁷ Siden Kringkastingsdivisjonen så langt ikke har bestilt noen nye programkonsepter, har de ikke gitt noen svært utfyllende karakteristikk i sine bestillinger til nå (e-post fra Petter Myhr 21. april 2008).

¹⁷⁸ Med unntak fra én reporter i *Mellom himmel og jord*, som var sykemeldt store deler av 2007.

uten stor oppfølging fra en redaksjon eller fra programredaktør. De har også få detaljerte måldokumenter å forholde seg til.

Programlederne og programsekretærene er engasjerte mennesker med genuin interesse for området de dekker. Personenes subjektive tanker og refleksjoner får dermed stor innflytelse på programskapingen. Livssynsprogrammene blir på denne måten i stor grad individuelle prosjekter, siden enkeltpersoner får stort ansvar i produksjonen, og mange av målsettingene for livssynsproduksjonen i radioallmennkringkastingen blir dermed produsert på et lavt nivå i ansvarshierarkiet.

Men de programansvarlige opererer ikke innenfor et sosialt og institusjonelt vakuum. Andre faktorer enn egne mål kan også være med på å forme programmene. Vi ser både her og tidligere i kapittel fem hvordan profil, tradisjon og økonomi på ulike måter spiller inn og former målene for livssynsprogrammene.

5.5 Validitet og reliabilitet i oppgaven

Denne oppgaven er bygget på empiri fra dokumenter og intervjuer. Analysen er min tolkning av vitenskaplige intervjuer, noe som innebærer en utfordring i forhold til validiteten.

Informasjonen i intervjuene med de programansvarlige i kanalene har blitt sammenholdt med informasjon i Kanal 24 og P4s konsesjonssøknader og konsesjonsvilkår, NRKs vedtekter og NRK-plakaten, måldokumenter i NRK og allmennkringkastingsregnskap i alle kanaler.

Undersøkelsen bygger på intervjuer med alle programlederne for kanalenes livssynsprogram, i tillegg til redaksjonssjef / programredaktører og kanalsjefer. Samtlige informanter jeg har lagt opp til å komme i kontakt med, har stilt opp, med unntak av P4s kanalsjef. Samtlige intervjuer er blitt testet ved sitatsjekk.

Validiteten på P4-undersøkelsen ville kanskje nådd et høyere nivå dersom også kanalsjefen hadde stilt opp og gitt informasjon om P4s overordnede mål. Likevel har programredaktør Arntzen kommet med god informasjon på dette området, både når det gjelder profil, økonomi og tanker rundt konsesjonspålagte programmer. Det er dermed mulig at Lisberg ikke ville tilført mange nye elementer til analysematerialet.

Utvalget av informanter må sies å være representativt, da samtlige livssynsprogramansvarlige i alle radioallmennkringkastingskanaler har blitt intervjuet, noe som gjør at undersøkelsen er generaliserbar. All kvalitativ metode vil imidlertid bære preg av at forskeren tolker, og en fleksibilitet i forskningsmetoden gjør enkelte former for systematikk

vanskelig. Jeg mener likevel at jeg har gjort gjennomtenkte valg, vært kritisk til mine egne tolkninger og dermed oppnådd god gyldighet i undersøkelsen.

5.6 Konklusjon

Denne undersøkelsen har vist at målene for livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen står i relasjon til ulike formende faktorer. Målene dannes i og av statlige dokumenter og krav, av kanalenes historie, profil og økonomi og av ulike programansvarlige – samtidig som også andre faktorer i samfunnet har innflytelse, blant annet livssyns plass i offentligheten. Alle disse komponentene er med på å forme mål som igjen kan forme produksjonen av livssynsprogram i radioallmennkringkastingen. Slik ser vi at målene blir formet, og de kan forme.

Livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen skal være et offentlig gode, i publikums tjeneste og i offentlighetens tjeneste. NRK P1s informanter er de som tydeligst gir uttrykk for et mål om at livssynsprogrammene skal være et offentlig gode, og speile landet både geografisk, livssynsmessig og kjønnsmessig.

Alle kanalenes informanter ønsker å levere livssynsprogrammer som er i publikums tjeneste. NRKs kanaler gir uttrykk for å forstå dette allmennkringkastingsoppdraget som rettet mot smale grupper og den enkelte samfunnsborgers livssynsbehov. De kommersielle kanalene gir sterkere uttrykk for å forstå publikum som mediekonsumenter, og lager lett tilgjengelige livssynsprogram som skal fri til massene og oppnå høye lyttertall.

Samtlige programledere/programsekretærer gir uttrykk for et ønske om å skape refleksjon, gi innsikt og bygge broer mellom mennesker og kulturer gjennom sin formidling av livssyn. De ønsker å ta oppdraget om å være i offentlighetens tjeneste på alvor. Det er imidlertid forskjell på hvor mye kanalledelsen og programredaktører vektlegger dette punktet, i forhold til andre overgripende mål, som for eksempel økonomisk vinning. Mens NRK i stor grad kan se bort fra kommersielle perspektiv, er de kommersielle kanalene også på livssynsprogramområdet preget av jakten på markedsandeler, og ønsker å produsere billige program som appellerer til et bredt publikum. Alle kanaler, også NRKs, opererer imidlertid i en konkurransesituasjon, og er opptatt av lyttertall.

Livssyn er en dynamisk størrelse i samfunnet. Samfunnets orientering mot livssyn spiller inn på tilnærmingen til fenomenet i radioallmennkringkastingen. Målene som formes hos de ansvarlige for livssynsprogrammene, men også målene i mediepolitiske dokumenter preges av dette. De siste tiårene ser vi at livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen

har fått formulerte mål om et mer pluralistisk uttrykk, og et større mangfold av programkonsepter. Denne utviklingen går hånd i hånd med postmoderne trender i samfunnet, også innenfor medielandskapet, og en renessanse av religionens plass i offentligheten.

Tradisjonelle former for formidling, en formidling *i* livssyn, eller forkynnelse, blir opprettholdt i NRK P1, med et ønske om å gi lytterne religiøse opplevelser og å møte deres åndelige behov. Men min forskning viser en siste rest av et kristent monopol på denne typen formidling. Formuleringene i konsesjonsvilkår, i NRKs vedtekter og i NRK-plakaten, viser at et mangfold av livssyn skal formidles – og da også forkynnes. Også program som trekker på det moderne prosjektets fokusering på kunnskap og vitenskap, tilnærmer seg et mangfold av livssyn i sin formidling *om* livssyn.

Postmoderne trender kommer til uttrykk i medielandskapet.

Allmennkringkastingsbegrepet blir tøyet. De kommersielle radioallmennkringkasterne er i seg selv postmoderne størrelser. Gjennom dem har radiolytterne blitt tilbudt nye, pluralistiske livssynsprogram. En åpenhet for livssyn, kombineres med en postmoderne mulighet for å kunne sette sammen biter fra ulike meningskoder og referanserammer. De nyere livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen tilbyr et mangfold av livssyn. Lytterne kan hente ”livshjelp” fra ulike studiogjester som formidler *av* sitt livssyn, og får på denne måten mulighet til å plukke biter fra ulike personers fortellinger og pusle sammen sitt subjektive syn på livet.

Livssynsprogrammene i radioallmennkringkastingen bærer preg av sin samtid, på mange måter. Målene som formuleres vitner om ulike rammer som legger føringer for programmene. Kommersiell mål, mål om å leve opp til konsesjoner og vedtekter, mål om å få flest mulig lyttere, mål om å leve opp til livssynsmangfoldet i samfunnet. Et av målene med selve formidlingen av livssyn i radioallmennkringkastingen er likevel rimelig gjennomgående hos programlederne og programsekretærene i alle kanalene. Gjennom de ulike formidlingsmåtene, og gjennom de ulike programkonseptene, ønsker de med sine livssynsprogram å bygge broer mellom mennesker og kulturer, å skape forståelse og forsoning i et pluralistisk samfunn.

6. Videre diskusjon: Livssynsprogram, hva nå?

Her følger min videre personlige refleksjon og mine synspunkter i møte med funnene i kapittel 5.

Undersøkelsen sier noe om hvilke mål som former livssynsprogrammene i Norges radioallmennkringkasting. Det er imidlertid viktig å ikke stoppe kartleggingen av livssynsprogrammene, eller de konsesjonspålagte programmene i allmennkringkastingen her. Flere konsesjonspålagte programmer bør undersøkes og sees i lys av allmennkringkastingsoppdraget.

Målene som er funnet i denne undersøkelsen, viser at det er behov for å føre en debatt om hva et livssynsprogram skal innebære. Burde departementet være tydeligere i sin bestilling, og sette opp punkter for hva livssynsprogrammene skal innebære? Skal programmene bidra til opplevelse av religion og livssyn, eller skal de diskutere fenomener og tema på en mer vitenskapelig måte? Skal bare den lisensbaserte allmennkringkastingen tilby forkynnende programmer, eller bør også de kommersielle kanalene kunne tilby dette?

Er det nok å invitere en kjendis i studio og vie to minutter av et timelangt program på spørsmål som: Hvor ofte går du i kirken? Hva tenker du om døden? Kvalifiserer det for å bli definert som et livssynsprogram? Vi kan spørre oss selv om det store flertallet av livssynsprogram i den kommersielle allmennkringkastingen fort glir inn i en lett og lite dyptpløyende stil, der livssynstemaene nærmest forsvinner i ønsket om å holde på lytterne og spille musikk som flest mulig mennesker kan like. Da står programmet i fare for å miste sin funksjon, og heller inngå i en radio der programflatene flyter over i hverandre. Lytteren vil knapt nok merke at det har blitt sendt et livssynsprogram.

Et annet spørsmål vi kan stille oss, er om det bør defineres sterkere overfor kanalene hva et livssyn innebærer. Kan det å ha tro på noe – hva som helst – kvalifisere for tema i et livssynsprogram? Bør et livssynsprogram inneholde minst ett og helst flere elementer av hva livssyn defineres som: etikk, menneskesyn, verdensoppfatning eller tillit til noe utenfor seg selv?

I jakten på mangfold kan man servere livssynsprogram uten substans. Hvis tydelige religiøse og livssynsdedikerte mennesker blir byttet ut med kjendiser som er lite reflektert på livssynsområdet, står vi i fare for å viske ut forståelsen av det religiøse mennesket og erstatte det med hva kulørtpressen tilbyr: kjendisers tanker om ulike sider av livet.

Diskusjonen rundt overgangen fra KRL- til RLE-faget¹⁷⁹ i Norge våren 2008 viser at politikerne vil sikre et religionsfag i skolen som innebærer både religion, livssyn og etikk, og som på ingen måte driver forkynnelse. Forkynnelsen er overlatt til kirke og organisasjoner gjennom trosopplæringsreformen.¹⁸⁰ De fleste av de programansvarlige som intervjues i denne undersøkelsen, gir også uttrykk for at de ikke ønsker å forkynne eller lære opp i religion gjennom programmene sine. Det er bare hos NRK P1 at det argumenteres for at forkynnelse er viktig for å gi lytterne religiøse opplevelser.

I en tid med mange postmoderne trekk i samfunnet, er det viktig å ha i mente at religionene er autonome størrelser som mange har et dedikert forhold til. Sekulariseringen har sammen med globalisering, rasjonalisering og andre prosesser i samfunnet bidratt til å gjøre en individuell komponering av livssyn og religioner akseptert og mulig. Dette har ført til flere nyreligiøse retninger. Individer har mulighet til å hente ut det de liker best i ulike religioner og livssyn, mikse dette sammen og danne en spesiallaget tro (Furseth og Repstad 2003: 98). Til tross for denne utviklingen viser undersøkelser at nesten 90 prosent av verdens befolkning regner seg som tilhengere av en religion.¹⁸¹ Religionene har i årtusener gitt mennesker identitet, og satt dem inn i en større fortelling. Den religiøse, tradisjonelle og kulturelle arven som religionene bærer med seg, bør tas på alvor, gjennom at religionenes egne fortellinger blir fortalt.

Våren 2008 åpnet NRK P1 for at flere religioner skal få slippe til med forkynnelse. Skolens opplæring og allmennkringkastingens formidling er to vidt forskjellige ting. Lytting til allmennkringkastingen er fullstendig frivillig. Derfor mener jeg at det er riktig at NRK åpner opp for at mennesker med ulike livssyn får forkynne sin overbevisning, og sin religions egenart. Slik tar de ulike menneskers livssyn på alvor. Om NRKs åpning er starten på noe som vil utvikle seg til et større rom for andre religioners forkynnelse, eller om den norske kulturarven og kristendommen som tradisjon vil legge beslag på det meste av tiden som settes av til forkynnelse, blir spennende å følge med på. Det blir også spennende å se hvordan de kommersielle kanalene møter NRKs åpning for en flerreligiøs forkynnelse. Utfordringen for kanalene vil være å speile livssynsforholdene i samfunnet på en sann måte. Dette vil kreve en vekting av hvor mye tid de ulike religionene blir tildelt. En skjev fordeling her, hvor

¹⁷⁹ I overgangen april/mai 2008 behandlet Stortinget den rød-grønne regjeringens forslag om å erstatte skolens KRL-fag, Kristendoms-, religions- og livssynsfag, med RLE-faget, et Religions-, livssyns- og etikkfag.

¹⁸⁰ Trosopplæringsreformen ble vedtatt i 2003. 2008 er siste året av en forsøksperiode på fem år. Norske organisasjoner og kirker har fått midler til å drive trosopplæring i vid forstand, siden kristendomsfaget og ble tatt ut av skolen da KRL ble innført i læreplanene fra 1997.

¹⁸¹ Ifølge en verdensomspennende spørreundersøkelse fra Gallup International (Carballo 2000).

minoritetsreligioner får for stor plass, vil kunne føre til at samfunnet vil fremstå mer fragmentert og sammensatt enn hva det i virkeligheten er.

Allmennkringkastingsrådet syntes det var vanskelig å vurdere allmennkringkasterne siden programkravene i konsesjoner og vedtekter var lite detaljerte. Siden detaljene ikke har blitt rikere de senere årene, kan ikke denne jobben være enklere for Medietilsynet. Jeg mener min undersøkelse legger opp til en diskusjon om hva man ønsker at livssynsprogrammene i allmennkringkastingen faktisk skal være – noe som kan legge et grunnlag for tydeligere retningslinjer i NRK-plakat, vedtekter og konsesjoner. Åpne retningslinjer fører til kreativitet, noe som er viktig. Likevel kan åpenheten gjøre det mulig å nærmest snike seg unna kravet.

Mitt synspunkt, etter å ha jobbet med denne masteroppgaven, er at allmennkringkastingen bør ha som mål å tilby en bredde av program som ivaretar religionenes autonomitet, deres egenart. Dette bør blant annet skje gjennom forkynnende program. Religiøse og livssynsmessige fenomen bør også diskuteres og tilnærmes på et filosofisk og akademisk nivå. Innenfor disse to områdene av livssynsprogram tror jeg det er riktig og nødvendig med produksjonskrav i konsesjonene, siden dette er krevende program, både teknisk, økonomisk og journalistisk. Samtidig sier jeg meg enig med Ole Andreas Holen i produksjonsselskapet Både Og AS. Han mener at livssyn må bli et like naturlig tema i allmennkringkastingen som sporten er, og at disse temaene ikke kun må lukkes inne i program som er pålagt gjennom konsesjonene. Livssyn er noe som angår alle mennesker, noe universelt. Derfor bør det ikke være nødvendig med egne reportasje- eller magasinprogram innenfor livssynssjangeren. Dette er med på å gjøre livssyn til en utskilt nisje. Livssynssaker bør være naturlige elementer i alle magasinprogram.

Samtaleprogrammer som i løpet av en time toucher innom religiøse eller livssynsmessige temaer, er etter min oppfatning ikke livssynsprogram. De er portrettprogram, eller samtaleprogram som berører en side av livet som er naturlig. Spørsmål om tro, tvil, kjærlighet og død bør være naturlige ingredienser når journalister snakker med intervjuobjekter om livet – når lytterne skal bli kjent med en gjest i studio.

Slik håper jeg at denne oppgaven kan åpne for en bevisstgjøring og en refleksjon blant journalister og i journalistutdanningen. Det er på tide å ta et oppgjør med det flere av informantene mine påpeker: At mennesker generelt, og deriblant journalister, er redde for å snakke om temaer som berører dypt, og å stille eksistensielle spørsmål – spørsmål som handler om livet.

Referanser

- Allmennkringkastingsregnskap fra Kanal 24 (2006 og 2007), pdf-filer tilsendt på e-post fra Medietilsynet, mai 2007 og 29. april 2008
- Allmennkringkastingsregnskapet til NRK (2006) [online] Tilgjengelig:
<http://www20.nrk.no/informasjon/2006/#?sk=no> [2008, 01. mai]
- Allmennkringkastingsregnskapet til NRK (2007) [online] Tilgjengelig:
<http://nrk.no/aarsrapport/2007/> [2008, 01. mai]
- Allmennkringkastingsregnskap fra P4 (2006 og 2007), pdf-filer tilsendt på e-post fra Medietilsynet, mai 2007, og 29. april 2008
- Allmennkringkastingsrådets rapport (AKR) (1996) [online] Tilgjengelig:
http://kringkasting.medietilsynet.no/graphics/SMF/Rapporter/Kringkasting/akrapp_1996.pdf [2008, 02. februar]
- Bastiansen, Henrik G. og Dahl, Hans F. (2003) *Norsk Mediehistorie*. Oslo: Universitetsforlaget
- Biener, Hansjörg (1994) *Christliche Rundfunksender weltweit. Rundfunkarbeit im Klima der Konkurrenz*. Stuttgart: Calwer Verlag
- Birkedal, Erling (2008a) "Kanskje jeg tror på en gud, men..." *En langtidsstudie av gudstro hos unge*. Oslo: IKO-Forlaget
- Birkedal, Erling (2008b) "KRL – et fag for fremtiden". I *Tidsskrift for Teologi og kirke* nr. 2. Oslo: Menighetsfakultetet
- Brandseth, Magnar (1990) *Nærradio-handboka*. 3. utg. Oslo: Kringkastingsringen
- Brox, Johan (2008) "Privatiser P3" i *Ekkolodd* nr. 1 2008 (side 20)
- Carballo, Marita (2000): *Religion in the world at the end of the Millennium*. [online] Tilgjengelig: <http://www.gallup-international.com/ContentFiles/millennium15.asp> [2008, 29. mars] Gallup International
- Clark, Lynn Shofield og Hoover, Stewart (1997) "At the Intersection of Media, Culture, and Religion: A Bibliographic Essay". I Hoover, Stewart og Lundby, Knut, *Rethinking Media, Religion and Culture*. California: Sage Publications, s. 15-36
- Crisell, Andrew (1994) *Understanding Radio*. 2. utg. London: Routledge
- Dahl, Hans Fredrik (1991) *NRK i fred og krig - Kringkastingen i Norge 1920-1945*. Oslo: Universitetsforlaget
- Dahl, Hans Fredrik (1999) *Hallo-hallo! Kringkastingen i Norge 1920-1940*. Oslo: Cappelen

- Dahl, Hans Fredrik og Bastiansen, Henrik G. (1999) *Over til Oslo. NRK som monopol*. Oslo: Cappelen
- DN.no (2007) *Kanal 24 solgt til SBS* (forfatter ikke oppgitt). [online]. Tilgjengelig: http://www.dn.no/forsiden/etterBors/article1276795.ece?jgo=c1_re&WT.svl=article_title [2008, 20. februar]
- Eikeland, Martin og Friestad, Erlend (2007) "Vil oppheve kristenmonopol" på *vl.no*. [online] Tilgjengelig: <http://www.vl.no/kristenliv/article3113948.ece> [2008, 27.mars]
- Eek, Jonas (2006) "Gudstjenst som kompleks kommunikasjon". I Larsson, Göran, Lövheim, Mia og Linderman, Alf (red): *Religion och medier, några perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Frivik, Karen Riekes (2007): *Etterlyser seriøs livssynsjournalistikk*. På NRKs intranettsider etter Kringkastingsrådets møte 08.11.07. Fått kopi av Herborg Bryn under intervjuet i 20. november 2007
- Furseth, Inger og Repstad, Pål (2003). *Innføring i religionssosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget
- Futsäter, Knut-Arne (1995) *Kartlegging av programinnholdet i P4*. Arbeidsnotat nr. 5. Oslo: Norsk kulturråd
- Gentikow, Barbara (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer?: kvalitativ metode*. Kristiansand: IJ-forlaget
- Habermas, Jürgen (2005a) *Religion in the public sphere*, foredrag på Holbergpris-seminaret, Bergen. [online]. Tilgjengelig: http://www.holberg.uib.no/downloads/diverse/hp/hp_2005/2005_hp_jurgenhabermas_religioninthepublicsphere.pdf [2008, 27. mars]
- Habermas, Jürgen (2005b) *Zwischen Naturalismus und Religion: philosophische Aufsätze*. Frankfurt am Main: Suhrkamp
- Halldén, Philip (2006) "Från Muhammed til mp3" i Larsson Göran, Lövheim, Mia og Linderman, Alf (red): *Religion och medier, några perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Hauger, Knut Kristian (2007) "Tror ikke Hildrum blir ny Kanal 24 sjef" på *kampanje.com*. [online] Tilgjengelig: <http://www.kampanje.com/medier/article168142.ece> [2008, 20. februar]
- Hoover, Stewart (2006) *Religion in the Media Age*. New York: Routledge.
- Jordheim, Trygve W. (2007) "Ateistisk andakt en dårlig løsning" på *vl.no* 24.okt. [online] Tilgjengelig: <http://www.vl.no/kristenliv/article3072753.ece> [2008, 27.mars]

- Johansen, Anders (2002) *Talerens troverdighet. Tekniske og kulturelle betingelser for politisk retorikk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Kanal 24s konsesjonssøknad [online] Tilgjengelig:
<http://www.radionorge.fm/images/pdf/konsesjonssoknad.pdf> [2008, 1. mai]
- Kanal 24s konsesjonsvilkår [online] Tilgjengelig:
<http://www.radionorge.fm/images/pdf/konsesjonsvilkar.pdf> [2008, 1. mai]
- Kierkegaard, Søren ([1844] 2004) *Filosofiske smuler*. Oslo: Damm. Originaltittel: "Philosophiske Smuler, eller en Smule Philosophie"
- Kringkastingsrådets protokoller, 1980-2008
- Linderman, Alf (1993) *Religious Broadcasting in the United States and Sweden. A comparative Analysis of the History of Religious Broadcasting with Emphasis on Religious Television*. Report no. 10. Lund Research Papers in media and Communication studies. Lund: University of Lund
- Linderman, Alf (2000) "Kristen kommunikation – i postmoderna tider" i Nygren, Tomas, Eriksson, Lars Olov og Rehnman, Sebastian (red): *Med smak av nåd. Hur skall tron utformas och gestaltas i dag?* Örebro: Bokförlaget Libris
- Linnestad, Siren S. og Michelsen, Annette (2005) *Er det slik at en konsesjon kan hindre en ny aktør i å differensiere seg i en bransje?* Siviloppgave ved handelshøyskolen. Sandvika: BI
- Lundby, Knut (1974) *Sekularisering i Norden – studert gjennom programmer om kirke og religion i radio og tv*. Oslo: Institutt for presseforskning, Universitetet i Oslo
- Lövheim, Mia (2007) *Sökare i cyberspace. Ungdomar och religion i ett modernt mediesamhälle*. Stockholm: Verbum förlag
- Marstrander, Christian og Skjong, Mette Kamilla (2007) *DAB selger ikke nok*. På nrk.no. [online]. Tilgjengelig: <http://www.nrk.no/nyheter/kultur/1.2453447> [01.02.08]
- Medietilsynets allmennkringkastingsrapporter [online] Tilgjengelig:
<http://www.medietilsynet.no> [2008, 01. mai]
- Medietilsynet.no 2005 (Pressemelding, forfatter ukjent). *Medietilsynet har lagt fram sin første allmennkringkastingsrapport*. På medietilsynet.no. [online] Tilgjengelig:
http://medietilsynet.no/om/nyhetsarkiv/AK_rapport2005/view?searchterm=allmennkringkastingsrådet [2008, 26. januar]
- Myhr, Petter (2006): *Religion og livssyn i NRK*. Interndokument til Kringkastingsdivisjonen. Trondheim, NRK temareaksjonen. (Fått under intervjuet 24.sept 2007)

- Måldokumenter i NRK P1 og NRK P2, fått under intervju, eller tilsendt på e-post fra de programansvarlige
- NRKs årbøker 1965 – 1990
- NRKs vedtekter [online] Tilgjengelig: <http://www.sprakrad.no/upload/3183/NRKvedtekter.pdf> [2008, 01. mai]
- P4s konsesjonsvilkår. [online] Tilgjengelig: http://www.p4.no/mmo/vedlegg/15022005095747_P4Konsesjon.pdf [2008, 01. februar]
- P4s konsesjonssøknad. [online] Tilgjengelig: http://www.p4.no/mmo/vedlegg/15022005095814_P4Konsesjon_søknad.pdf [2008, 01. februar]
- Rana, Mohammad Usman (2008) ”Den sekulære ekstremismen”. På *aftenposten.no* [online]. Tilgjengelig: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article2274868.ece> [2008, 27.mars]
- Repstad, Pål (1981) *Mellom himmel og jord: En innføring i religionssosiologi*. Oslo: Gyldendal
- Repstad, Pål (2000) *Religiøst liv i det moderne Norge: et sosiologisk kart*. 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Ringdal, Kristen (2001) *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget
- Skattum, Lena (2007) ”Religiøse og sekulære i en mediert offentlighet. En krevende samtale.” I *Prismet* nr. 4. Oslo: IKO-Forlaget
- Skogseth, Rune (2008) *Kanal 24-kjendisene flykter på vg.no*. [online] Tilgjengelig: <http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=515334> [2008, 14. februar]
- Soria Moria-erklæringen (2005) *Politisk plattform for en flertallsregjering*. [online] Tilgjengelig: http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/dok/rapporter_planer/Rapporter/2005/Soria-Moria-erklaringen.html?id=438515 [2008, 23. januar]
- Stortingsmelding nr. 6 (2007/2008): *NRK-plakaten*. [online] Tilgjengelig: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/regpubl/stmeld/2007-2008/Stmeld-nr-6-2007-2008-.html?id=488979> [2008, 28. mars]
- Stortingsmelding nr. 30 (2006/2007) *Kringkasting i en digital fremtid*. [online] tilgjengelig: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/regpubl/stmeld/2006-2007/Stmeld-nr-30-2006-2007-.html?id=466242> [2008, 23. januar]

- Stortingsmelding nr. 57 (2000/2001) *I ytringsfrihetens tjeneste*. [online]
Tilgjengelig: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/regpubl/stmeld/20002001/Stmeld-nr-57-2001-.html?id=195313> [2008, 23. januar]
- Storvoll, Sindre (2007) *Kristenfiendtlighet i pressen. Norske avisers dekning av kristendom og islam*. Masteroppgave: Institutt for medier og kommunikasjon, UiO
- Sundet, Vilde Schanke (2004) *Overgang til digital fjernsynsdistribusjon: argumenter, konflikter og allianser*. Masteroppgave: Institutt for medier og kommunikasjon, UiO
- Syvertsen, Trine (1992) *Public Television in Transition: A Historical and Comparative Analysis of the BBC and the NRK*. Publisert som Levende Bilder 5/92, Oslo: KULT/NAVF
- Syvertsen, Trine (1999) "Hva kan "public service" begrepet brukes til?". I Carlsson, Ulla (red) *Public service-TV: Nordiska medieforskare reflekterar*. Göteborg: Nordicom
- Syvertsen, Trine (2001) "Kommersialisering, globalisering og konvergens". I Makt- og demokratiutredningens rapportserie, ISSN 1501-3065. Rapport 31, juli 2001, ISBN 82-92028-33-1 [online] Tilgjengelig:
http://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapp2001/Rapport31.html#_Toc518354959 [2008, 28. april]
- Syvertsen, Trine (2004) *Mediemangfold: Styling av mediene i et globalisert marked*. Kristiansand: IJ-forlaget
- Thurén, Torsten (1997) "Public service förr och nu". I Fichelius, Erik (red) *Public service i praktiken, en antologi om radio och TV i allmänhetens tjänst*. Uppsala: Sveriges Radios förlag
- Ustvedt, Hans Jacob (1969) "Kringkastingens oppgaver og plass i samfunnet". Innledningsforedrag til sak nr. 1 på Kringkastingrådetets møte i Oslo 30. januar 1969. Oslo: Aas og Wahls boktrykkeri
- Vries, Hent de (2001) "In Media Res: Global Religion, Public Spheres, and the Task of Contemporary Comparative Religious Studies". I Vries, Hent de og Weber, Samuel (red): *Religion and Media*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, s. 3-42
- Wolfe, Kenneth (1984) *The Churches and the British Broadcasting Corporation 1922-1956*. London: SCM Press
- Wood, James (1992) *History of international broadcasting*. London: Peter Peregrinus
- Østbye, Helge et al. (2007): *Metodebok for mediefag*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget
- Aadnanes, Per M. (2002) *Livssyn*. Oslo: Universitetsforlaget

Aarø, Tone Kirkhus (2005) *Det norske radiomarkedet – effekten av Kanal 24 sin etablering*.
Arbeidsnotat 53/05. Bergen: Samfunn og næringslivsforskning AS

Annet:

Mailer fra redaksjonssjef i NRK, Petter Myhr, om utviklingen i NRK, feb. 2008 og apr. 2008.
Lyttertall fra Kanal 24 fått av Anniken Aas-Jakobsen i SBS Radio, på telefon, 05. mai 2008.
Lyttertall fra P4 fått av Martin Mølmen i P4, på e-post, 30. apr. 2008.

Intervjuer

NRK P1:

Helge Helgheim, programsekretær i *Gudstjenesten*, 21. september 2007
Viggo Valle, programsekretær i *Morgenandakten*, 21. september 2007
Helge Gudmundsen, programleder i *Salmer til alle tider*, 24. september 2007
Kjetil Lillesæter, programleder i *Det skjedde i de dager*, 24. september 2007
Petter Myhr, redaksjonssjef i temaredaksjonen, 24. september 2007
Sigrid Gjellan, P1-sjef, 17. oktober 2007

NRK P2:

Aase Cathrine Myrtveit og Kai Sibbern, programledere i *Verdibørsen*, 18. september 2007
Herborg Bryn, P2-sjef, 20. november 2007

P4 Radio Hele Norge ASA:

Einar Gelius, programleder i *Hos Gelius / Gelius og hvermann*, 05. juli 2007
Gerd Johansen, programleder i *Timen*, 3. juli 2007
André Winje Arntzen, programredaktør, 8. august 2007

Kanal 24 Norge AS:

Audhild Gregoriusdotter Rotevatn, programleder i *Ærlig talt!*, 11. juni 2007
Per Ove Stige, programleder i *Møteplassen*, 13. juni 2007
Ole Andreas Holen, programleder i *Paradis*, 25. juni 2007
Anne Jortveit, programredaktør, 15. juni 2007
Jan Erik Pedersen, kanalsjef, 9. august 2007

Refererte internettsider

www.tns-gallup.no

www.medietilsynet.no

www.norea.no

www.stortinget.no

www.na24.no

www.regjeringen.no

www.nrk.no

www.p4.no

www.kanal24.no

www.uio.no

www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html

www.mediehogskolen.no

www.metodista.br/ev/conferencia

www.sigstunastiftelsen.se/cmrc/

www.badeog.no

www.vg.no

www.aftenposten.no

www.vl.no

www.gallup-international.com

www.kampanje.com

www.dn.no

www.uib.no

www.ssb.no

Vedlegg

Semistrukturert intervju

Alle kategorier svares på av programledere. Programredaktører/Redaksjonssjef svarer på alle kategorier i kursiv, samt fet kursiv. Kanalsjefer svarer på spørsmål i fet kursiv (disse har i tillegg fått spørsmål som er aktuelle for kanalen).

Definisjon

Hvordan definerer du religion/livssyn?

Hva slags type livssyn tar dere opp?

Hvilke livssyn vektlegges mest?

Mål

Hva er målet for programmet?

Hvordan jobber dere for å nå dette målet?

Hvor ofte reviderer dere livssynsprogrammenes målsetting?

Hvordan inngår livssynsprogrammene i kanalprofilen?

Satsing/utvikling

Hvor mye satses det på disse programmene?

Er programmene et pålagt ”must”?

Føler du at kanalen gir redaksjonen oppbakking og er med og bidrar med nytenkning på området?

Hvordan vil du si utviklingen av livssynsprogrammene har vært?

Er det stor interesse for å lede disse programmene?

Hvordan er dette i forhold til tidligere?

Ansvar

Hvilke personer jobber med disse programmene?

Hvordan plukkes disse ut?

Hvilke egenskaper er viktige?

Hvem avgjør hva som blir en sak?

Hvor stor innflytelse har programlederen for å avgjøre hva som blir en sak?

Hvor stor innflytelse har reporterne?

Hvor stor innflytelse har redaksjonsmøtet?

Målgruppe

Hvilken ”lytter” har du i hodet?

Hvordan avgjør du hva denne personen ønsker å lytte til?

Gjennomføring

Hvordan legges programmet opp? (intervjuer, reportasjer, musikk)

Hvor viktig er musikken?

Spilles aproposmusikk?

Innhold

Hvilke typer mennesker er gjester?

Hvorfor nettopp disse?

Hva må til for at en sak skal bli en sak?

Hvorfor nettopp disse elementene?